

Lutzia Haryxma

Gerroust Herama nuu tho Sinte Marten tocomende int jaer 1527° is my schuldich
 van afterstallyghe renten my jaers tho geven [***]^a hondert gouden ghulden. Item
 5 men sal hem niet manen eer Sinte Peters Cathedra int jaer 1528°. Item hy mach die
 golden ghulden inlossen met ffyftien pennygen een. Item oeck syn daer woerden
 weest om een hilck tuschen Schelte Lyauckema ende Gerrut voersⁿ jonxste dochter
 ofte an een van zyn dochters, waerom wil ick, vrow Lutzia Haryxma, ist dat ick sterff
 10 eer Gherout voersⁿ dusse renten inlost, als hy dan die renten inlost, sal men hem van
 die inlossynghe affcorten hondert gouden ghulden. Ist oeck saeck dat Schelte voersⁿ
 sterft eer dat hilck is volbracht, soe sal men doch hondert gouden ghulden affcorten
 suss als voersⁿ. Ende dit sal ick, broer Gysbert, Epo Lyauckema segghen, ist dat ick,
 vrow Lutzia, sterff.

Origineel (A) niet voorhanden.

15 *Afschrift: B (16de eeuw, door Gerrold Herema). Huisarchief Epemastate te IJs-
 brechtum, Archief Huis Epemastate, inv. nr 52. Opschrift: Copye. In dorso: Copie van een
 memorie, gemaect van ffrou Lutzie tuscken hoer ende ons in hoer leste.*

Druk: Friese brieven, nr 19.

De datering is afgeleid uit de vermelding van Sint Maarten aanstaande in het jaar 1527.

20 119

1527 [na november 7]
aangevuld na 1528 januari 16*Lutthie Harincxma*

Disse naescreven articulen heeft my, broder Gisbertus van Bolzwaerdt van der
 prediker oerden, frouw Lutthie Harincxma montlick toegesecht, ende wolde dat ick
 25 die zolde schryven, ende woldtse nae huer doot gehouden hebben ende follenbracht,
 hoewel die nyet staen in hoer testament princepael, noch in dat ondertestament, ende
 heft van my ernstelick begeert dat ick int verfolg trouw wolde wesen, alsoe oick van
 my dat ernstlick geeyscht heft.

Item als ick, frouw Lutthie, gestorven ben, sal broder Gisbert joffer Ymcke seggen,
 30 mach zy komen toe Leeuwarden (anders Siouck Kammingha), dat in een cleyn confer
 zyn witte budelen, drye off fier, in welcke zyn soeveel penningen ende soefeel etc. Die
 som beloept fyf of seshondert g. Oick zyn noch renten te boren naet schuldboeck, als
 heer Peter weet, ende sal Ymcke mede boren van landzaten etc. Met dit gelt sal
 Ymcke myn legaten betaelen ende oick missen bescreven ende oick die seven jaeren
 35 langk bescreven up myn jaertyd in cloesteren, ende daernaech noch gheven up myn
 jaertyt een g.g. VII jaren langk an wyn den predikebroders binnen Leeuwarden, ende

^a *Ruimte voor één of twee woorden open gelaten.*

oick ander artykelen bescreven betaelen, ende oick dat ick broder Gisbert bevolen heb, ende oick mede cleden hoer kinderen ende anders hem nootruftich is. Ende hiertoe machse ontfangen toeminste een jaer die steedrenten in Sneeck om disse lasten ende legaten te gheven.

5 Item nae myn doot sal met haeste, eer myn lichaem wordt uut Leeuwarden brocht, met den pastoer aldaer overeenkomen van al dat jaer dat den preesteren mach boren, ende gheven hem een seker penningk, ende daermede zullen zy tevreden wesen. Ende dit heftze mennichwerff my, broder Gisbert, vermaent.

10 Item ick wil, als ick gestorven ben, dat men zullen met haest gheven die sess golden g. den predikers ende mynrebroders bynnen Leeuwarden. Ende uut Sneeck sal men senden die ander penningen etc. als voers. is. Oick sal joffer Ymcke geven int jaer nae myn doot een last rog, die een quartier up myn jaerinfraert toe Sneeck, oick een quartier up myn maendstond, oick een quartier up myn jaerstond, oick een quartier toe die bollen die men brengen dat jaer over. Ende oick salse nemen van myn landzaten twee halven tonnen butters, die men zullen geven upten bollen.

15 Item int testament staet van heer Peter, onse cappellaen etc. Ist dat heer Peter, onse capellaen, nu woenende toe Ysbrechten, wil achterlaten dat leen ende bedienen onse leen bynnen Sneeck, soe zal hy die twaliff g.g., besproken onse leen, leggende to Arum, foertan upboren. Men doet hy des nyet, soe sal de preester die onse leen bedient nae dit jaer 1527 die twaliff golden g. ontfangen. Men van dit jaer van 1527 sal heer Peter die twaliff golden g. ontfangen die nu verschenen zyn. Als heer Peter komt toe Sneeck, zoe zal hy oick inmanen die schulden van Louw Doynge, ende crygen een huys als ick hem bevolen heb.

20 Item int ondertestament staet van broeder Gisbertz cledinge, alsdat men hem zullen geven een habyt van wyt ende swart, ende wil dat men dat sullen geven soe gering als ick verscheyden ben.

25 Item int ondertestament staen bescreven fyf personen die men penningen geven sal. Die fyff sal men mede toe rekenen Auck Wopkes, alzoec dat Wilcsch, myn nicht, sal men geven een henricusnobel ende een van myn hoeftdoecken, die ander fyff zal men geven een golden croen ende oeck een van myn hoeftdoecken. Ende disse sess personen zal men geven als voers. is met haeste, ende begeer dat sy voer my bidden willen.

30 Item int testament <staet> van die kinderen die up malcanderen zolden erven, soe wie sonder kinderen sterft. Ist dat alle kinderen soe sterven, zoe zullen die voers. gueden alsus gaen ende komen in drie paerten. Die ene part sal komen an myn naetste vrunden, die ander paert, gecomen van Ziaerde, zal weder comen an Zyaerdema, die derde part, komen van Mennema, sal oick weder comen an Mynnama.

35 Item int ondertestament zyn besproken Anna myn cleren van dagelicxe cleren, ende dat is te verstaen met dat sulver datter an is etc. Men to mey nu naestcomende anno 1528 sal men Anna geven foer hoer loen tien golden g. Ende duncket broder Ghisbert dat men hoer meer zullen gheven, dat mach men dan doen.

40 Item foert sal men gheven myn moye te Groendyck soelang alse levet een golden g. Item myn nicht to Nazareth by Sneeck een van myn cleene zolveren croesen, daer die susteren, alse gaen toe Sacrament, zullen wyn uut nuttigen. Item myn nicht toe Groendyck ende myn II nichten toe Aelsem elcx I philippusg. eens.

45 Item die olde maecht toe Leeuwarden, Hylck by Galileen ende Gheert Willems van Boelswart begeer ick van Ymcke datze die sumtyts wat hulpelick wesen will. Dit het frouw andachtelick begeert up my, broder Gisbert, dattet soe mochte schien.

Ende Douwe toe Leuwert, die Taytie wel kan, sal men gheven een lopen koorns, ende nae myn doot een penninck, macht bequamelick schien, ende wat fley<s>ck ende oick vaste geven den armen.

5 Item ick wil dat men al myn lantzaten int toecomende jaer zal men suss doen. Die my jaers geven fiertich golden g. off daerboven, zal men eens corten twee golden g., die my geven twintich, een golden g., die my geven X of daerboven ende nyet leger, sal men corten een halven golden g., diewelcken sal men seggen datze voer my bidden.

10 Item myns testaments executoren sullen renten, my toecomende, alst tyd is ontfangen ende leggen die int conffer, foert proffyt salige Sicko kinderen ende om hore nootruft, ende oick ander penningen alst betaempt.

15 Item heer Tzaling zyn geleent overmits die pater van Thabor hondert philippusg., ende die was by frou Luttye int jaer 1527 in die herft om die penningen te betalen, mer sy was toevreed dat heer Tzaling noch binnen een jaer zolde betaelen. Item want frow noch schort van landen, huer ancomende van steden uut Swob gueden, ende want heer Tzalinge een is van die parten dat over toe geven, soeveel als heer Tzalinckx daervan is sculdich te betaelen ende gheven, dat heft frou Lutthie hem quytscholden foer zyn part, ende nyet die ander paerten.

20 Disse naescreven heb ick gelt geleent. Item Sibrant Roerda vier goldtgulden. Item doctor Douwa leend ick eer hy uut Vrieslandt toch duer magister Buko raed acht ende twintich philippusg., ende Syouck Kammingha leend hem oick alsoe gelt. Oft men dat sal manen, sal men bespreken met Syouck Kamminga. Item Hylck Goodsfriends is my noch schuldich etc., ende sie secht my over dat ick een brieff van schulden my aengaende heb ick int vuer geworpen ende verbrant, men dat is nyet waer. Myn monden mogen dit besien ende onderfragen. Item Taettie Agges ende ick hebben rekenscap, ende hoet daermede is weet zy wel. Item een frou to Sneeck is my sculdich ende Ymke oeck, welcke frou Ymcke wel kan. Item Jettie toe Sneeck is my sculdich II keyserg. ende VI hoerntisg. Item Jan Reuwerths dochter toe Leeuwerdt heb ic geleent III g.g. Item die pelsers by Mennema huys heb ick geleent III philippusg. Item Aerntien Rutgers heb ick geleent III golden g., daer ick van heb toe pand een ketten. Item Anna Jelle goltsmitz heb ick geleent IIII gulden an IIII grote sulveren penningen, ende heb weder toe pant daervoer een sonnobel ende een gulden leeuw ende I ducaet, ende sie weet wel wat daervan overcompt. Item ick heb geleent een twintich keyserg. van 20 st., als broder Gisbert wel weet, ende heft bescheit van my hoe dat hy dat sall ontfangen off nyet. Item wat Gheryt Heringe is sculdich, weet myn biechtvader wel, ende is hem verclaert.

35 Item van Hermen Quakenburch hadden wy haelt an waer by LX golden g., daer Sicko zyn handschrift op gheven hadde, welcke schulden sint al betaelt, mer Sicko conde nye zyn hantschrift weder crygen van Hermen, want hy seyde hy hadde Sicke brieff al gebrant.

40 Item Barber, Cathryn myn olde maget suster, bleeff een bed toe Sneeck by my, welck is verloren by den Gelderske tyden, welck men die waert daerfoer sullen geven, als Janttyen, huer suster, wel weet.

45 Item Simen Hendricx zoen to Herling heft een wyff had, ende in ons huys is komen een kussen van Seerp Hettis goet, ende der frou syn zoens sal broder Ghysbert eensen gheven XX st.

Item Rumke faer toe Sneeck heft penningen gegeven Schelte Lyaukema van die vangenisse daer hem schiede foer Franiker etc. Zyn zoen Rumcke heft my moyt om

wederbetalinge. Hoe dat aldinck daermede is geschiet, heb ick heer Peter in tegen-
wirdicheit broer Gisbert ende broer Wybrant verclaert, ende seg, al ken ick my hem
nyet sculdich te wesen, nochtans wil ickt wel gheven op gueden mannen wat sy
seggen, als van heer Peter hem myn woorden heft verclaert ende gesecht by die
5 gueden mannen.

Item Eeff toe Sneeck heft toe my send broer Ghisbert om landen to crygen die ick
boven XL jaer heb beseten, ende hoet daerom is, heb ick heer Peter verclaert, om dan
van to geven tuychnisse als een notarius.

Item Griet Hilles heft wat te doen met ons om een hoorn. Hoe men dat sal uutrech-
10 ten, moech men met Ymck ende den vrunden om spreken.

Item Mens Syurds binnen Sneeck heft vrou gelient VIII tonnen kalck, welcke kan
die supprior to die crucebroren.

Item een vrouw binnen Sneeck, genoempt Griet, welck Jetz wel kan, is gewont van
salige Douwa Ziaerde, ende begeert beteringe.

15 Item gelyck in myn testament bescreven staet, vermaen ick weder myn monden oft
daer emant komt die ick sculdich ben ende heft guet betuich, den sal men voldoen.

Vergetet niet Simon Hendrix saeck toe Herlingen, die met my, frou Lutthie, heft
uutstaende van landen ende achterstall, uutgecomen van salige heer Hendrik.

20 Cristyn toe Leeuwarden heft geesket van my in myn dootbed sculden, ende daer-
van sal men hem vragen, ende dan daer men hem in sculdich zyn, voldoen.

Onder stont gescreven: Ick, broder Gisbertus van Boelzwart, van der prediker
oerde, beken met dit myn egen hantschrift dat disse articulen zyn my angeven van
salige vrouw Luttye Harincxma, behalff drie of fier in end bescreven.

Origineel (A) niet voorhanden.

25 *Afschrift: B (16de eeuw, hand van notaris Hero Abba zoen (vgl. nrs 116 en 117), naar
A?). RAF, Archief Familie Van Eysinga-Vegelin van Claerbergen, inv. nr 289, p. 20-28.*

30 *Bij de datering: in de tekst is sprake van dit jaer van 1527. Verder wordt verwezen naar
het testament (nr 116, 1527 oktober 25 en november 7) en het ondertestament (nr 117, 1527
november 4). Dit stuk moet dus dateren van 1527, en wel na november 7. Volgens het
onderschrift van broeder Gisbertus was de testatrice al overleden toen hij het aanvulde.
Zij overleed 1528 januari 16 (EHD 1528).*

120

1528 januari 17

Roetger Mertyns

Jhesus Maria.

35 Int jaer Ons Heren dusent wyff hondert ende XXVIII, op Sente Antonys dach, uas^a
Roetger Mertyns^b cranck van lychem mer uys van verstant, ende soe heeft syn laeste
uylle geuest dat hy syn testameent uolde laten maken op manieren alst een testament
toebehoert.

^a *Hierna doorgehaald: Merck.*

40 ^b *Verbeterd uit: Mercks.*

Int aerst byfelt hy God almachtich syn eedele syele, ende syn lichaem toe rusten op Sinte Johannes kerckhoff toe Nyehaske.

Ende heeft gemaect Merck, syn zoen, aerfgename van al datgeene daer is mi aenbeaervet van myn vaeder ende moeder, als dat lant daer Merck, myn zoen, nu ter tyt op uoenaeftych is, ende dae ses roede landes, lydsende in Jobbegae, daer nu ter tyt Claes uyelmaker op uoent ende Synte Katerina is naestleger aen dae beyde syden, dat Merck, myn zoen, dieselfte landen ende goeden mach bruken tot syn uille.

Ende ick, Roetger, heb sommige uerden gehad mit die pastoer ende myt den fouden ende sommige van dae miente van Nyehaske, ende roepten mi tot hoer, ende seyden my: 'Uylt ghy aen ons gaen myt ju goedt?'. Doe seyde die pastoer dat hy my uolde geven op die hant dartich golden gulden ende een coeganc ende een coehoy ende een deeyp dolte int uyt ende een int suart, ende foert my ende myn uyf die cost toe bysorgen ende toe byuaren, nu int leven ende hiernaemaels in der doet, om dyt voorscrevendic lant, daer Marck, myn zoen, op uoenendic is. Ende omdat die pastoer ende foegeden noch niemant my heeft foeruerden holden, soe syn ick, Roetger, hoeren geen foeruerden ueder schuldich te holden.

Soe maeke ick, Roetger, Maerck, myn zoen, aerfgenamen van al mine goeden. Ende Marck, myn zoen, scal my byuaren int leven ende hiernaemals in den doet, ende nyemandt anders scal eygendom hebben aen myn goedt offte disse voersc. landen dan Marck, myn zoen. Ende nu heeft Marck, myn zoen, eenen beer aangegaen mit Dowe Hoyttes ende Peer Sybes ende Jeyp Roukes, om syn vaeders uille, opdat ick die cost mochte hebben, ende hy heefse my gegeven, ende anders jemant dan hy. Ende hadden sy Merck, myn zoen, foeruerden halden, soe scholde Marck, myn zoen, hoeren oeck uel foruerden hebben gehalten. Uant uat Merck dede met Ju Joucke die beer, dat diede hy om minen uille, uant mi die landen toequamen ende hem niet, soelange als ick int lievendic was.

Hier hebben bygeuessen ende toegeroepen orckenen, als Eynske Claes zoen ende Sibolt Uolters ende Jan Franckes.

Actum alst voersc. is.

Ende ick, Eynske Claes zoen, heb dit testament gescreven om bede uille die pastoer, ende ick, Eynske Claes zoen, heb myn hant op spacie geset om bede uille.

<Ondertekend, alle met dezelfde hand:>

Eynske Claes zoen.

Sibolt Uolters belyt alst toefoeren.

Jan Franckes belyt als toefoeren gescreven.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (uiterlijk 1552, naar A?). RAF, Archief Dekema-, Cuyck- en Foeyts-Veencompagnie, inv. nr 274. In dorso, m.a.h.: 76. Testament van Rutger Mercks. <Haaks hierop:> N et U.

Alle namen onder dit stuk zijn door dezelfde hand geschreven, waaruit blijkt dat het een afschrift is. Het is overgeleverd als retroactum bij een verkoopakte van 1552, en is dus vervaardigd tussen 1528 en 1552.

Doctor Douwa

In die naeme der Hellingen Drevoldicheit bevele ick, doctor Douwa, myn ziell God dem almachtigen ende allen hellingen.

5 In den jaere Onsses Herenn Jhesu Christi geboerten dusent vyffhondert ende acht ende twintich, opten elliften dach octobris, omtrent twee uuren nae middage, der pontificatien onses alderhelligstenn vaders in Christo ende heeren herenn Clemens, nae der godlycker voersienicheit die soevende pauwes, in syn vyffte jaer, regnerende die alderdoerluchtistenn, groetmachtistenn, victorioestenn, glorioestenn furstenn ende
10 herenn heeren Karolus, erwelter Roemscher coninck ende keyser, in syn negende jaer, ter eerster indictien.

Naedem ick, doctor Douwa, met grooter kranckheit op desse maell beladen bin nae wille des almechtigen Godis, segghe eerstlycken myn meyninge dat ick der meyninge bin tot den predikers in den ommegannck ende niet in der kerckenn will begravenn
15 zyn, ende will zy daeromme schenkenn acht goltguldens, die zy daeromme van myn executoren ontfangen sullen, in des alderoetmoedighst plaets die in den ommegannck mach zyn, ende gheenn hoechfaert dan slechtelyck met eerde toe beleggen, alst in den clooster gewoonlyck is, als een aerm leykebroeder ende niet ferer, ende my slaepen laeten biss optenn jonghsten dach, ende gheene toertsen noch keerssen voer my toe
20 draegen op myn uutfaert uut den huuse oft in die kercke sonder slechtlycken, ende gheene beluydinge aldaer int cloester noch in die stad, dan mit eenn misse vanwegenn der Helligenn Drievoldicheit singhen te laten, ende te offerenn soet int predyker-clooster op den dach gewoonlycken is, ende op gheene andere dagen. Dat will ick, doctor Douwa, soe bovengescreven is, alsoe gehalten hebben, ende niet anders.

25 Ten anderenn dat ick tot eenn erff make in desenn testamente myn lichter broeder Idze dochter, genoemt Paerck, voer vyer ende twintich goltgulden eens, die zy van myn executoren sall ontfangen.

Ten derden soe ordinie ick, doctor Douwa, derdehalffdusennt golden gulden ende sess van myn beste rockenn myn executorenn naescreven, dat sy dat gelt mit dat
30 silver sullen an sich nemen ende daeromme ewige renten koepen, tot hondert vyff ende twintich golden gulden jaerlycke renten. Eerstlicken alsoe dat ener uut myn broederlycke stam die leeren will, sestien jaren lannck dieselve renten bruycken mach. Ende sall wanneer die tytt vorseⁿ uut is, eenn ander uut die broederlicke stam weder in synn voetstappen tredenn. Ten derden dat oeck ener uut myn susterlicke stam oeck
35 sestien jaren van die voerseⁿ halve renten, als boven die broederlicke stam gescreven is, sullen oeck die nuttinge ende incoemen bruycken ende onntfanghen, mit wille ende weten der borgermeesteren der stad Leuwaerden, tot ewigen daegen. Sullen oeck die executoren die hyrna benoemt sullen worden oft hoere nacomen, oeck mit wetenn ende wille borgermeesteren der stad Leuwaerden, dieselve renten uut broederlicke
40 ende susterlicke stam vant opgamelte gelt also enen uut denn broederlicke ende anderenn uut die susterlicke stam, gelyck als bovenn verclaert, deylen. Woe zy aver niet wilden leren ofte studeren, dat zy dan schuldich sullen wesenn dat gelt dat zy verteert hebben van die voersc. renten, weder to geven denselven executorenn ofte hoere substituten ende borgermeesteren der stad Leuwaerden. Hebben sy des niet, soe
45 loepense uut die lanndt, hebben sytt aver, sullen die executoren ofte andere hoere substituten ende borgermeesteren der stad Leuwerden van diesulffste studenten

gueden angrypen ende weder totter hooftsomme maken, ende dar nae gelegentheit der saken die hooftsomme^a verbeteren.

5 Ten vierden ist myn meyninge dat van den broderlicken stam allewegen alsoe sal geholden worden, naemelick dat die geschickst, nae achtunge der geleerden, voer anderen sall voertoegeen worden, ende dieselve geschickste ende geleerdste van myn broederlicke ende susterlicke stammen sal alle myn boecken hebben. Ende van die susterlicke stam, naedem in twivell mach staen welker soe voeregetogen wort, soe ist myn meyninge dat eerstlyck myn lieve suster Aucke kynderen voer andere, woe sy enen geschickten hebben, voergetogen sall worden. Ende isser gheene geschickten van 10 Aucke kynderen den die geleerden voere geschickt moegen achtenn, alsdan sal op myner suster Wisck kynderen dieselve renten vallen. Woe aver Wisck oft hoere kyndiskynderen ghenen geschickten hadden, oft die niet leeren mocht, dat alsdan ten lesten Saekell, myn nichte, hoer kynderen hoere deell aen die voersc. renten sullen togelaten worden.

15 Waert aver oirsaecke dat eene van myn vrunden nu ende ten ewygen daegenn tegens myn leste wille, anders wie bovengemellt, doende wort, die sall niet waerdich wesenn myn leste wille to genyeten, sonderlyck sall gannsyck daerfan beroefft synn, ende den Keyserlicken Majestaet Kamer ende procureur generael van Friesland achthondert karolusgulden vervallen ende toe verlyesen, myn testament also fastelick 20 ende onvoerbreckelycken geholden will hebben, als ick hoepe dat myn testament soe geholden sal worden.

Ten vyfften soe besette ick doctor Joost een silver hess.

25 Ten VI^{en} besette ick Gala, myn neeff, myn harnasch mit de deghenn ende zyd-sweerden soet aldaer hanghet, ende daertoe dat swart boenet met paerlen, ende een gulden rinck van derthien ducaten, die ferwe heeft over blau.

Ten seevenden besette ick myn lieve nichte Rints myn bassdonyen paternoster mit vergulte teykensteenene, ende daerto twee stenen kroesen mit silver beslagen, ende noch twe holten beekers mit silver beslagen, ende daerto een gulden rinck die is van robynn, niet groot ende niet breed.

30 Ten achtsten besette ick myn lieve nichte, Aucka susters dochter, naemlyck Jay, myn grote gulden rinck mit vier ommegangen, ende myn corallen paternoster, dat sy hebben sall.

Ten negensten besette ick myn nichte Yge een gulden rinck mit dyamants punt, ende myn conffer dat toe Venegien beslaegen is.

35 Ten tienden bespreke ick myn lieve nichte Sackell een gouden rinck, twemaell omgaende.

Ten elliften een tafelinck van een dyamant, mit den zaphyer ende den groten robyn, die sullen beholden worden onder den executoeres handen biss eyner uut myn geslacht geleert wort, dieselve sal die drie golden ringen hebben.

40 Ten twaliffsten soe ordiniere ick dat myn swager Hoyte myn roet boennet, myn roet wamboys mit roet leer ende mit vergulte knoopen sal hebben.

Ten dertiensten ordiniere ick dat men sal geven den grauwen rock, mit flauwiel belecht, Gala, myn neeff.

45 Ten viertiensten so bespreke ick doctor Kempe myn brune rock, wie my Got gegeven heeft, mit die gulden ringhen.

^a *De passage dar ... hooftsomme in de marge.*

Ten vyfftienden is myn meyninge ende wille dat doctor Joost ende myn lieve neeff Gala nae alle hoere wille sullen met myn wamboysen handelen ende tracteren wye zy willen.

5 Ten sestienden besette ick Aucka, myn lieve vroeme waerdinne, over alles dat ick hebbe van torff ende holt, ende thien goltgulden, die zy wall aen my verdient heft.

Item Syrck Synnama sallen myn executoeren hondert ende dertich goltgulden nae inholt myn handschrift geven.

10 Item, dat tinwerck ende alle dinck ende silver sal men opt hoeghst verkopen, ende alle inwendighe tot hulp van die derdehalffduzent golden gulden, opdatze moegen voersolt worden.

Item Mathys, myn trouwe diener, sal hebben acht golden gulden eens.

15 Daer ickt wil by blyven laeten, nae wille des almachtigen Godis, den ick groten danck segghe datter my dat vornuft gegeven heeft dat ick also myn bescrivinge, wie bovengemelt, nae synre godlicke wille volbracht hebbe. Ende soe stelle ende ordinere ick, doctor Douwa, voer executoren desses myns testamentis ende laeste wille doctor Joost ende Gala Galama, myn neeff, ende burgermeesteren der stadt Leuwerden. Dat sy tselve in allen manieren wie bovengescreven willen executeeren ende vorvorderen, is myn vruntlicke begeeren op denselfden.

20 Desen allen tot orkonde heb ick, doctor Douwa, in presencie van doctor Joost, Wibe Gheryt zoen ende Jan goldsmedt, burgermeesteren der stadt Leuwerden, hyrtoe geropen voer getuygen naemlycken Lyuwe Lyuwe zoen, Henrick Henrick zoen, Tyaert Eelke zoen, Gercke Jorrert zoen, Jacob Jans zoen, Peter Rinthie zoen ende Mathys van Aeken, myn trouwe dienaer, ende denselfden allen om Godes willen gebeden als tuygen in desenn myn testamente toe wesenn.

25 Ende oeck den borgermeesteren Wibe Gherryt zoen ende Jan goldsmitd gebeden ende consentiert myn testament mit stadtz secreetsegel to befastigen. Daer wy, borgermeesters, ter bede doctor Douwa ende alle soeven tuygen hebbenn gedaen ende befastiget mit stadssecreet hyran gehangen. Ende wy, Lyuwe, Tyaert ende Gerke, hebben onse hantschriften hyr mede ondergescreven, als tuygen hyrto geroepen. Ende omme meerder sekerheit van desen testamente heb ick, doctor Douwa, gebeden Wilko Folkert zoen, der stadt Leuwerden secretarys ende notarys, dit myn testament to scriven ende onderscriven. Ende wy, tuygen bovengenoemt die niet scriven konden, hebben alle gebeden Wilko voornoemt voer onss mede to onderscriven. Des ick, Wilko, also ter bede doctor Douwa ende den tuygen voersc. hebbe gedaen.

35 Actum Leuwerden, anno, mense, die, indictione quibus supra.

<Ondertekend:>

Lyuwa Lyuwa zoen.

Gerko Jorret soen.

Tyaerd Eelicks soen.

40 <n.m. 10> Ende want desen allenn alsoe als voirscreven in der waerheytt in tegenwoerdicheit der getuygenn bovengenoemt ende my, notario publico, geschiet zyn, ende denselfden tuygen tselfde testament nae wille des edelenn, erbaeren hoechgeleerden doctor Douwa van my, notario, toevoeren gelesen, heb ick, Wilko, notarius apostolicus, dit testament selfs gescreven ende mit myn naeme ende gewoenlicke teyken, hyronder geset, befestiget, hyrtoe specialicken geropen ende gebeden.

Clausulaque in margine scripta vera est et recta. Protestor hac scriptura manus proprie. Actum ut supra.

<Ondertekend:>

Wilko notarius subscripsit.

- 5 *Origineel: A. GA Leeuwarden, Oud Stadsarchief, L-nummers, Douwe Tietemaleen inv. nr 1 (Charterkast III, nr 9). Perkament. Met uithangend zegel: 73. In dorso: 1528, 11 octobris. Drie. <M.a.h., 16e eeuw:> Testament D. Douwe Tetema. <M.a.h., 16e eeuw:> 132 g.g. 3½ st. [...] jarlix. 185 k.g. min ½ st.*
- 10 *Afschrift: B (1636, door T. Saeckma). Niet voorhanden. - C (1675, naar B). RAF, Archief Familie Van Sminia, inv. nr 2164. - D (1742 oktober 27, waarschijnlijk naar B). RAF, Archief Hof van Friesland, inv. nr SS 708/4.*
- Druk: a. Analecta (1750), 43-48. Naar C of D. - b. GPCV II, 548-550. Naar A.*

122

1528 november 11

Albert Ryoerdt zoen

- 15 In nomine Domini, amen.
- En uygelick ende alle diejin dier dit beheert ende van nede is te wyten, syt kenlick ende epenbier dat in dat jier tusen ffyffhondert acht ende twintich, den alfte dey in november, in Albert Ryoerdt zoen huis toe Firdtgum, in bywessen heer Syuerdt, persone toe Firdtgum, her Foppe, wicarius thoe Tyemarum, heer Schelto, persinne
- 20 toe Aesterbyrum, Tako Hibbema toe Aesterbierum ende Tyaerdt Jettye toe Firdtgum, tyoegen hiertoe roppen ende baeden, is wessen lyaeflick, by syn ayn vrye wille, mey foortochte sinnen, mey rype byried, sonder yemant bytwang oft foorharsingae, alser seyde, cloeck, starck ende wytlick van verstandt, hoewel syeck van lichaem, die voorsichtige Albert Ryoerdt zoen toe Firdtgum, wrtinszen dy brecklyckheyt der
- 25 menschen, dat alle creaturen die libbe, eens stere motte naetuerlick, ende dy schyeld van uus vaeder Adam, dat is die daedt, naet wytende hoeneer smeyt[i]ende, bitellie motte, soe dan die daedt gans syker is ende dy wre des daedts onsycker, wierompt van nede is ney dy Godlicke vermoningae dat dy mensche altyt wacker is, nae sleepende, van des maester des huysgesins byfonden^a wirt dat hy tytlick, jitte syn verstandt ende
- 30 vyff sinnen habbende, alsoe dae uraedsche tingen, gueden ende bekeringe handlick ende schick^b, datter dan van dy Heere in der tyd der wisitatie als een cloeck, wys, foorsichtich rentemaester pryse ende achte wirt, dat wrmits syn versuymelheyt oft traecheyt tuysken dae erven, legatarien oft ore lyoeden nin twist, hat, nyt off discentie comme oft ryse. Disse puncten anmarkende hat Albert Ryoerdt zoen voorsc., aerst nochtans Godt biddende om gratie in dyo eere Goodes ende dy benedydste maget
- 35 Maria om dy thoern Goedts toe maetighien ende barmharticheydt toe voorcryen, mecket syn testament nuncupatyff, codicil, leste wille, off ist alderbest ney dae ryocht

^a C: bysonder.

^b *Vergelijk voor handlick ende schick de aanhef van nr 138: handlye ende schicke.*

staen mey. Byjeriende aeck, ist dat disse leste wille ende voorsc. Alberts byerte naet
staen mey als een solempn testament troch breck van enigerhande solempniteyten van
ryoecht, woll ende byeerret Albert dattet sil staen als een codicil, leste wille, off ist
5 gemene styl staen ende effect hadde, onferbrecklick in alle syn puncten sel onderhaut
wirde. Ende toe meere festicheidt van disse ropt Albert voorsc. weer alle ore
testamenten, codicillen oft donatien, hoe ende in hat manieren hy mocht sulcx in
fortyden aeck mey derogatoriael clausulen mecket hadde, dier disse leste wille mochte
schaedlyck oft hinderlick wesse, wil Albert voorsc. dat sulcx alles al van nin wirdt
10 ende gansen naet sel wesse, maer disse leste allinne fest ende volstandich toe blyuwen
int aeyn syns libbens, dit nimmermeer weer toe roppen, dan alle tyden toe dy daedt toe
hierby toe blyuwen.

Int aerst byfelt Albert voorsc. Godt almachtich, Maria, syn benedyde moer ende
alle Goodes heyligen syn eedele ziel, alsoet bod Godes verfuld hae, ende byerret syn
15 legersteden toe Firdtgum opet tyarckhoff. Item hy byspreckt Sincte Niclaes, syn
patroen, dy pondtsmete miedtlandt, capet van Sybe Lyuwe zin. Dierthoe als dy pa-
troen in timmeringae is, thyen enckelgownen.

Item hy byspreckt Gerbren, Tryne bernsbern^a, dier mey hen wennet, trye ky ende
een bedt mey syn toebeheert, toe gaen uut dae gemene gueden, als Tryn, Alberts
20 voorsc. wyff, in jenwirdicheyt wies^b, tyoegen ende orkenen voorsc., voer her paert
joundt ende consenteret, ende toe euyge tyden toe duerien transporteret had.

Item hat foerd toecomme schil heyligen ende heren ende dae arme lyoed, byfelt
Albert voorsc. heer Syuerdt, syn persinne, Tryn, syn wyff, ende Ryoerdt, syn sin.

Item Albert voorsc. hat naemdt ende mecket arven toe all syn gueden, hierboppe
25 naet bynaemdt, als in landt, sandt, huys, hoeff, quick, till, goudt, silver, cleedt ende
jeldt, uutschyelden ende inschyelden, Ryoerdt, syn sin, Cathryn, Syds ende Aecht, syn
dochteren, ende Griete bern, in herre moers stadt toe staen, in manieren als neyscr.

Item Ryoerdt sel hadde toe forndel ende farre uuyt dae thyen pondemete landts,
lidsende toe weste Alberts huys, capet van sillige Doeke Hetto zoen, van welcke thyen
30 pondemete voorsc. Cathryn, Alberts voorsc. wyff, die helpt diervan joudt had Ryoerdt
voorsc. in een meckbrieff mey sillige Gabbe Latgema dochter. Indien dat naet noegh,
innoverit Tryn dyselffde jefte, ende joudt wermits disse dy helpt van dae thyen
pondemete voorsc. Ryoerdt voorsc. toe euyge tyden, in jenwirdicheyt der tyoegen
voorsc., ende swert dier nimmermeer jen toe dwaen. Item aeck sel Ryoerdt voorsc. toe
35 forndel hadde ende farre uuyt dat hael huys, quick, til, goudt, jeldt, silver, inschyelden
ende uuytschyelden, ende fordt alles alsoe ist Albert voorsc. toebyheerdt, dae landen
uutnaemdt. Item aeck sel Ryoerdt voorsc. farra uut hadde dae haele landen, capet ine
tyden Ryoerdt voorsc. een wyff handt had.

Item Tryn, Alberts dochter, sil hadde ende halde soelangh isse lyoet, dae landen
40 op Aestertarp, uuytseydt dae landen, capet als dier by Ryoerdt's tyden als voorsc. Ende
ney haer daedt sille her bern alsoe folle hadde als een van dae ora Alberts voorsc.
bern. Ende aeck sel Ryoerdt voorsc. dan hadde dae staeten op Aesterterp ende dae vyff
pondemete landes dier Tryn, syn suster, nuu hat, ende sil diervoor jaen by reed her
Syurdt, syn persinne, her Foppe, her Schelte voorsc. ende Taecko Roorda.

45 ^a C: borns born.

^b Lees: uus.

Ende alle ore landen, hierboppe naet bynaemdt ende oers specificceert, macket
Albert voorsc. Ryoerdt, Catryn, Syds, Aecht ende Griete bern in harra moers steedt,
gelyck eerven toe wessen. Ende oftset naet oereen koeden in deelen, wol Albert
voorsc. datse selle toefreedt wesse het heer Syuerdt, her Foppe, her Schelto voorsc.
5 ende Taecke Roorda toe baer brengen.

Item aeck wol Albert voorsc. dat syn bern ende arven voorsc. hiermey sille toe-
freedt wesse. Ofter yemant nochtans der erven voorsc. hiermey naet woede toefreedt
wesse ende dit testament etc. woede inbrecke, dy sel verfaeln wesse in dy pene des
ryochts ende forndel dier hem uuyt dit testament mey comme, nochtans aeck ney dae
10 verberde peenen voorsc. dit testament folstandich te blyuwen. Item ofter enich
tyoesternisse oft twynferstandt vuel ofte voerriese tuescke dae arven, roerende dit
testament, wol Albert voorsc. by lycke penen als voorsc. datse sille toefreedt wesse
hat her Syuerdt, her Foppe, her Schelte ende Taecke Rorda diertoe sidtse als voersc.

Orconde disse hadde wy, her Syurdt voorsc., om bede wille Alberts voor myselfen
15 dit testament etc. onderschryoundt mey myn selves handt. Ende her Foppe ende her
Schelte voorsc. hadde dit testament etc. om bedes wille Alberts voorsc. mey uus selves
sigelen voor uusselm ende om bedes wille Tyaerdt Jettge zoen ende Taecke Hibbema
voorsc. byfestiget ende besygle.

Anno, die, loco quibus supra.

20 Aldus ondergeteyckent: Sufridus Meynsme. Her Foppe. Sigillum domini Scholteti,
curati in Aesterbirum. Tyert Jetse sin. Tacko Jacop zoen subscripsit.

Onder stonde gesc.: Collationeert met syn principael, ende concorderde, bekenne
ick, Dirck Heyn zoen, secretarius van der grietenie Barradeell, onder myn gewoont-
lyke handschrift. Ende geteeckent: Dirck Heyn zoen.

25 Accordert mit den princepalen copie, gesc. ende geteeckent als vooren, by my,
ondergesc. clerq der secretarie van Barradeell, op den XV^{en} februar[ii] anno 1592, in
kennisse myn handt,

<ondertekend:>

30 subscripsit S. Breutsma.
15 2 1592.

Origineel (A) niet voorhanden.

*Afschriften: B (16de eeuw, door Dirck Heyn zoen, secretaris van Barradeel, naar A).
Niet voorhanden. - C (1592 februari 15, door S. Breutsma, klerk ter secretarie van
Barradeel, naar B). RAF, Archief Nedergerecht Barradeel, inv. nr 17, p. 15-16 en 19-20.*

35 *Opschrift: Copie copie.*

Druk: a. OFO IV, nr 255.

De aanhef lijkt gebaseerd op hetzelfde formulier als die van nr 138 (1535).

Katheryn, weduwe van Jw Dekema

In nomine Domini, amen.

5 Int jaer Ons Heeren duysent vyffhondert ende acht en twintigh, den negende december, soo heb ick, Katheryn, salige Jw Dekema wedue, aendenckende de onseeckerheyte des menschelycken levens ende die onseecker eynde of uuere des doods, by gaen ende staen, gesondt ende machtigh van lichaem, wys ende verstandigh van sinnen ende memorie, met rype ende voorbedachte raedt, tot Godes eere ende om vrede van myn naecomelingen, schickt, maectt ende ordineert myn leste wille. Ende
10 will dat dit in form ende manier naescrijwen wesen ende staen sal voor myn testament ofte codicill, ofte anders voor alsulck alst best ende vormlyckst nae recht stal ende effect sal mogen hebben ende sorteren, wederroepende alle andere testamenten ofte laeste willen daer ick voor datum van desen mochte gemaectt hebben.

15 Int eersten soo beveel ick Godt almachtigh myn ziel, ende begeer dat myn lichaem sal begraven worden in Sint Martens kerck toe Franeker by myn man, salige Jw Dekema, ende byspreec die voorgenoemde kerck acht enckelguldens gangbaer geldt eens. Item alle altaren in deselve kerck een half pond was eens.

20 Item in Franekeradeel elcke prochykerck thien stuvers eens, ende desgelycken alle kercken in Baerderadeel elck eens thien stuvers, uytgeseyt de kerck van Hiellum, Weydum ende Baerd, die ick elck eens een enckelgulden gegeven hebben wil. Item die kerck van Deersum een enckelgulden. Item die kerck van Nyland een enckelgulden, ende de kerck van Witmaersum oock een enckelgulden. Item de crucebroeren tot Franeker oock een enckelgulden eens als de kercken voors., ende myn bichtvader aldaer een enckelgulden eens.

25 Item soo wil ick tot de armen binnen Franeker negenhondert enckelguldens eens, acht ende twintigh stuvers voor de gulden gereeckent. Ende voor dese negenhondert guldens voors. wil ick die armen binnen Franeker jaerlycks renten gekoft hebben, tensy dat ick dese negenhondert guldens vers. niet gans ende geheel by myn leven betaelt ende op landrenten besteed, soo sal Jarigh, myn soon, al myn renten van myn naegelaten goederen ontfangen, ter tydt toe dat betaelt sal zyn datgene dat aen dese
30 vers. negenhondert enckelguldens gebreecken sal ende van my niet betaelt en is. Ende als Jarigh dat dan ontfangen heeft, sal hyt by raed van de rechte arnevooghden aen renthen besteden.

35 Item soo heb ick en myn man saliger gedachtenis te bewaren gehadt vyftigh enckelguldens eens van de kerck van Baerd, ende sestigh enckelguldens eens van Onse Lieve Vrouwe altaer daer staet binnen die kerck van Franeker, voor die banck daer ick, Kathryn Dekema, gemeenlyck in leg, welke penningen tot dese tydt toe niet betaelt en zyn. Ende indien ickse voor myn doot niet betaelt, soo salse Jarigh voors. oock van myn goederen int gemeen vooruyt aftrecken, ende de kerck ende altaer voors. betalen.

40 Item voort soo institueer ick ende maectt erven tot myn goederen bynamen myn twee soonen, Sicke ende Jarigh, ende salige Hette myns soons kinderen, als Pieter, Aesche, Hette, Yd, Mary, ende Id, ende salighe Yde myn dochters kinderen, als Bocke, Douwe ende Barber, ende ick uytwys ende toelegh ygelyck syn part als hiernaevolghet.

45 Int eersten soo sal Jarigh, myn soon, hebben ende behouden dat huys daer ick nu ter tydt bewoon, staende opt suyd van de kerck ende plaets der stadt van Franeker, met

dat hof, schuer ende huisraed datter in is, ende dat op maten ende conditien als icket hem by myn levne lyf gegeven ende overgedragen heb, ende hy willigh van my ontfangen heeft, alst blyckt door de brief daerop gemaect. Foort soo sal Jarigh noch hebben dat goed tot Tzaluert, daer nu ter tydt een hietende Sybe Sybe zoon op woont, 5 geldende nu jaerlycx vyftigh enckelguldens. Item noch een goedt toe Tzaluert, daer Heyne Pieters zoon nu ter tydt bruyckt, geldende te huer jaerlycks twaelf enckelguldens. Item noch een goed toe Schalsum, daer nu ter tydt een op woont hietende Reylef Claes zoon, geldende nu te huier twintich enckel guldens. Item noch een fenne, hietende de Hinxte fenne, daer leyt by de Westerpoort der stadt van Franeker over de 10 Zylroed, daer nu geld acht enckelguldens. Item Jarigh voors. sal oock hebben ende inhouden die vier enckelguldens jaerlycx van die [***]^d daer ick hem mede belast hadde, luyt het brief van de overdraginge van huys, huysraedt, hof, ende schuer vers. Item foort soo sal Jarich noch hebben magister^b Jacobs huyssteed, magister^c Willems huyssteed, Pieter Lieuwe zoons huyssteed, Rienck metschers huyssteed, Freerck 15 Claes zoons huyssteed, Barent malers huysstede, daer een ytlycke van disse nu ter tydt gelt toe huier een enckelgulden ende seven karolist. Item Baerent malers aftersteed, daer gelt toe huer een gemente enckelgulden. Item soo sinter noch binnen Franeker steden oppe Greyde van salige Zwob myn moers erffschip ongedeelt, daer my, Kathryn, twee van beuren magh, dewelcke Jarigh voors. oock hebben sal. Ende alle 20 andere steden binnen Franeker ende oppe Ryp die my van myn salige moers erfschip noch toekomen mochten, die sal Jarigh ineyschen ende oock tot eygendom hebben. Des soo sal Jarigh tot een eeuwighe deel ende memorie, daer ick gedaen hebben wil voor myn man, my ende myn kinderen zielen, weder assinghneren ende uytwysen twee enckelguldens jaerlyckse renten aen landen ende steden daert hem believe sal, 25 daer die vier princepaelste priesteren, coster, schoolmeester, voor drie memorien daerse jaerlycks houden sullen, geloont sullen worden, als naemelycken die ick gedaen hebben wil jaerlycks op den dagh dat men salige man, salige Anna, myn dochter, ende ick gestorven zyn. Ende noch sal Jarigh voors. twee st. jaerlycks uytwysen int goedt toe Scalsum voors. het jongerschap tot Schalsum. Item voort soo sal Jarigh voors. 30 Popck, Scolte Roorda dochter, een stee uytwysen daer een enckelgulden jaerlycks gelt toe huer, ende desgelycken soo sal hy Hette syn broeders kinderen oock een enckelgulden jaerlycx geven ende uytwysen. Item Jarigh voors. sal oock vernoen die crucebroeren van de drie^d daer haer van myn salig moer besproocken is, voor alsoo veel nochtans ende niet meer dan my daarvan kompt te geven. Ende met dese goeden 35 ende renten sal Jarigh voors. ende syn naekomelingen tevreden zyn, ende geen saen noch spraeck te maecten tegen Sicke, syn broer, ofte salige Hette syn broers kinderen, ofte salige Yde syn susters kinderen om eenige bespreekinge daer hem van myn salige moer gedaen mochte zyn, want ick wil ronduyt niet dat hy daer yet of eysche. 40 Voort soo sal Sicke, myn soon, boven datgeen dat hy van Jarich, syn broer, voor het huys verschreven daer ick nu ter tydt bewoon, door myn ordinantie ende schickinge ontfangen heeft, hebbende dese naescr. goeden. Te weten Manninge goedt toe Hiellum, dat jaerlycx tot huer gelt twee en vyftich enckelguldens. Item int selfde dorp

^a B: ruimte open gelaten.

^b B: mge met horizontale afkortingsstreep.

45 ^c B: mge met horizontale afkortingsstreep.

^d Hierna ontbreken waarschijnlijk één of meer woorden.

een goed, daer Hermen Matthys zoon op woont, geldende te huer vier ende twintigh
 enkelgulden jaerlycx. Item noch in datselve dorp een goed, daer nu een op woont
 hietende Symon Jans zoon, dat nu jaerlycx gelt vyftien enkelguldens ende elf stuvers.
 Ende noch sal Sicke hebben negen enkelguldens jaerlycx by Franeker in Jan toe
 5 Lollums goedt. Ende met dese goeden soo sal Sicke voors. voor syn part tevreden zyn.
 Item voort salige Hette myn soons kinderen voorgenoemt sullen hebben dese nae-
 geschreven goeden, boven die enkelgulden daer Jarich vers., haer oom, haer geven
 sal ende de vierdehlfhondert enkelguldens daer Jarigh voors. haer oock eens betalen
 10 sal voor het huys verschreven daer ick nu ter tydt bewoon. Int eerste een goedt tot
 Deersum, daer nu ter tydt een op woont geheten Barent Jans zoon, geldende nu
 jaerlycks vyftigh enkelguldens. Item noch sullense hebben tot Boesem een goed,
 hietende Mackum, daer nu ter tydt een op woont hietende Willem Tiercks zoon,
 geldende nu ter tyd jaerlycx te huer veertigh enkelguldens. Item een steed toe
 15 Deersum by de kerck, geldende jaerlycx te huer achthien karolyst. Item noch
 achthiendehalf enkelguldens jaerlycx toe Weydum, leggende opt Nieuland, in een
 goed daer Atthe Jucke zoon nu ter tydt op woont. Item noch een steedt toe Weydum
 by die kerck, die jaerlycks te huer gelt een enkelgulden. Hiermede sullen salige Hette
 myns soons kinderen mede toevreden wesen.
 Item voort salige Yed myn dochters kinderen vorengenoemt sullen hebben dese
 20 naegeschreven goederen. Int eerst toe Fylens int Witmaersumer gae een goed, daer nu
 ter tydt een op woont hetende Pieter, daer jaerlycx te huer gelt ses ende dertigh
 enkelgulden. Ende in ditselvd dorp een goedt, hietende toe Niestins, daer ick dat
 vierendeel van dat goedt hoogh, daer nu ter tydt een op woont hietende Pieter Claes
 zoon, geldende jaerlycx te huer acht enkelgulden. Item noch in dit selfde dorp in
 25 Olde Biestera goed jaerlycx twee enkelgulden renten te huer. Item in Jurwirde ga een
 goed hietende Yssens, daer nu ter tydt een op woont hietende Jacob Dircks zoon,
 geldende jaerlycx te huer twee ende twintich enkelguldens. Item in Jan Dircks zoons
 goedt toe Lollum by Franeker seventhien enkelgulden, daer Sicke voors. oock neegen
 in heeft, geldende jaerlycks toe huer ses ende twintigh enkelguldens, op alsulcke
 30 conditie alsdat Jarigh voors. syn keur hebben sal, dese ses en twintigh enkelgolde
 guldens by Franeker, leggende in Jan Dircks goed vers., Sicke ende Yde kinders vers.
 als boven toeassingneert sal mogen houden, ende Sicke ende Yde kinderen vers. ses
 ende twintigh enkelguldens jaerlycks renten daervoor wederom uytwysen in een
 ander goedt, ende sie Jarigh vers. dat niet toe weygeren, om dieswille datse by
 35 Franeker leggen ende Jarigh voors. geryflyck sinnen. Item voort sullen sy hebben
 thien golde guldens van Ayngeerdster clooster. Item noch ses gouden guldens toe
 Winsum in een goedt, hietende Horswird, daer nu ter tydt een op woont hietende
 Pieter, ende dese voorbenoemde seshien enkelgulden beurt nu ter tydt Barber, myn
 dochter, ende nae haer dootd sullense erven op Yde myn dochters kinderen, te weten
 40 de ses op Tryn ende de tien op Yde ander kinderen, ende nae Tryne vers. dootd die ses
 golde guldens op Yde andere kinderen. Item dese ses golde guldens sal Tryn hebben
 tot haer eygen verdeen, alsoo als Barber vers. die had heeft. Item voort sullen Bocke,
 Douwe, Barber, Yde myns dochters kinderen, hebben ende houden achteen pondt
 silvers daer Sicke Gratinge met Ydt, myn dochter, ontfingh, ende dat geen dochter
 45 meer was dan tweehondert loodt onthieten in haer berns. Item dese achteen pont dat
 is myn ende geef ick haer nae myn dootd, ende dat daerom of sy yet van salige Juw
 Dekema erfschip te luttick mochten ontfangen hebben. Ende van dese achteen pondt
 silvers vers. heeft Barber vers. seven pondt silvers ontfangen voor haer part, ende dat

ander sullen Bocke ende Douwe vers. toelycken deelen, ist saecke datse kinderen krygen, ende krygense geen kinderen, elck op anderen te erven, alsoo dattet niet uyt myn bloedt vallen sal soolangh als daer kinderen ofte kindtskinderen leven. Hiermede sullen sy tevreden syn van silver, tilber goedt ende ander erfschip, replyck ende
5 onreplyck.

Item van dat silverwerck daer ick nu heb, daer sal Jarigh voors. van hebben dat groote silveren kroes met de silveren lepelen. Item Hette myn soons kinderen sullen hebben drie sulveren kroesen, ende Sicke, myn soon, de andere drie. Ende voortaan dat ander silver datter blyft nae myn doot, dat sal Sicke, myn soon, hebben.

10 Item voort wil ick, Kathryn voors., dat myn kinderen ende kindtskinderen hare goeden niet sullen erven alheel in vreemde handen, maer de helft van die goeden sal altydt wederom vallen op myn sibste bloedt, soowel op de dochteren als op de soonen ofte hare kinderen ofte kindtskinderen.

Item ofte yemant waer van myne kinderen ofte kindtskinderen die dese schickinge ende ordonnantie myns tegenwoordigen testaments ofte eenige articule, kleyn ofte groot, des testaments wilden inbreecken, ende niet onderhouden als myn belieft ende voors. is, die sal met die daet verbeurt hebben die helft van syn erfschap hem boven toegeleght, ende die dat houden, dat dan toelycke toe deelen. Ende ick wil ende begeer dat myn kinderen ende kindtskinderen dit testament, schickinge ende ordonnantie
15 deuchdelyck ende eerbaerlyck willet onderhouden, als goede kinderen toestaet ende behoort, welcken ick beken ende hiet myn testament ende leste wille te wesen, ende dat by pene als boven exprimiert.

Des toe orconde soo heb ick, Kathryn voors., hiertoe roepen ende beden tuygen, als den waerden ende aendachtigen heer Hero Hotnia, pastor in Franeker, heer Thiaerd Symons, vycarium aldaer, heer Aggho, pastor in Oostereynd, heer Johannem Wibodi, heer Tomam ende heer Petrum, in Franeker prebendaten, ende Johannem Rodolphi, uyt pauselycke macht notarium, dit tegenwoordige testament voor my te besegelen ende onderschrieven. Welck wy, Hero, Theodardus, Aggo, Joannes, Thomas, Petrus, ende Joannes vers., ter bede ende instantie Katharyns vers., hebben besegelt ende met
20 onse gewoontlycke handen ondergeschreven.

Int jaer, maendt, dagh als voors.

Ende want^a ick, Johannes Rodolphi, uyt pauselycke macht openbaer notarius, alle dese voorgenoemde dingen een ygelyck besonder tesamen metten voorgenoemde
25 tuigen ben tegenwoordigh geweest, daerom heb ick dit tegenwoordige testament met myn eygen handt trouwelyck geschreven, ende in dese vorm ende staltenisse geset, ende met myn handt, naem ende toenaem onderschreven, hiertoe requireert ende gebeden.

<M.a.h.:> Onder stont: Joannes Wybe zoen prebendarius subscripsit. Thomas prebendatus in Franiker subscripsit. Petrus Dodonis subscripsit. Heer Hero van Hottinga. Theodardus subscripsit. Aggo sigillavit ut infra.
40

Met drie uythangende segels in groene uasse. Staende noch ter syden de subscriptie notarialis van Johannes Rodolphi, bestaende in eenige halen ende letteren, sonder daeruyt een volcomen naem te kunnen formeren.

^a B: was.

Na gedane collatie met den principalen testament, gescreven in franchyn, is desen bevonden daermede te accorderen, in kennisse van my, den 8 junii 1646,

<ondertekend:>

T. Saeckma.

- 5 *Origineel (A) niet voorhanden.*
Afschrift: B (1646 juni 8, door T. Saeckma, naar A). RAF, Archief Huis Tjaardastate, inv. nr 394. Opschrift: Copia. In dorso (= f. 10^v): Copia. Testament van Catharyn Juw Decama weduwe, 9 dec. anno 1528.

124

1529 oktober 1

10

Douwe Jowsma

In den namme Goedes, amen.

- Int jeer Uus Heren twsent fyffhondert ende nioegen en twyntich, up Sinte Remigius dei biscop ende confessoer, habba yck, Douwe Jowsma, oensioen datter naet syckerlycker is dan dy daed ende naet onsykerlycker is dan dye wra des daedes, ende habba mecka myn testament, codicil jefta lesta wylla, by gaen ende staen, sondt ende
15 machtich fan lichaem ende wys fan sinnen ende foerstant, in manieren neyscrioun.

- Int aerst byfel yck God almachtich myn syel ende dy aerde myn lychaem. Ende ick byjerie myn legerstoel yn Warragae by myn patronen Sinte Fabiaen ende Sebastiaen in dye tzercka, by sillaga Hys, myn aeft wyff, ende byspreck dye patronen tzien g.
20 florenen, ende Sinte Anna tzien jeer waexbrand. Ende soe mettzie yck een deel, ende wylt brocht habba fan Roerda goed ende fandt jen deer yck meer toe Roerda gued dwe dan daer principaelick toeheert, alsoe toe forstaen dat dae twa deelen dat tredde deel schil upnemen, ende wylt brocht habba up silliga Hiske jeerstonnd. Ende byjeria een blauwen steen fan myn eerfgenamen up uus greffen. Ende ick byieriet fan Hylck, myn
25 wyff, een jeer een prester toe haelden, ende tweer fan uus presteren tritigh zielmissen toe dwaen, ist dat hya willa, ende jeft hyaes naet dwa, men wyntse dan toe ora pres- teren, men ick wyl nin druge ziela myten habba.

- Ende dae fiouwer bidden oerden ellick een tonne keyt ofte een golden floreen. Byrghum een tonna hamburch. Int deel alst syd ende pliga is. Ende soe schil hadde
30 uus tziercka yn Warragae een golden floreen renthe yn de Westerbuuren, deer kaepet is fan Gabba Taecke zoen, ende soe schil dy haele golden floreen fry wessa yn Jancka Hobbis zoen seeta toe Hinnaert. Ende Sinte Martin toe Wirddum schil habba een golden floreen eens.

- Ende ick meys myn trya kynderen ghelyck eerwen, als Oenna, myn soen, ende
35 Hys ende Kunier, myn twa dochteren, yn manieren hyrney scrioun. Int aerste Oenna schil habba Roerda gued, deer ick nu op wannye ende icket nu bruken byn, dier alsoo toe foerstaen is als Roerda op ende uut, men naet mey dae ponsmeten deer ick eroen kaepe ende wandla habba, mer Roerda deer ick hem jouwen hab yn een meckforwyrd, dier hia questie fan mettzie dat ick mer schoed onthieten habba aen Roerda dan
40 principalick Roerda gued is, dier alsoe naet is, ende ick wilt hem naet ferra toe dan

myn silliga faer hat kaepet van Minne Kynska zoen. Meer ney myn daed wyl ick hem
toe oen Roerda gued dyo lyttyck fenna deer yck wandela habba jenst Oenna Tzialingh
zoen, by myn hoefgraft neyt Dyeep, by dae twa wieren aef, ende naet foerra. Ende
foerd soe schil Oenna habba dae landen ende renten yn Warragae, uutseyt dae landen
5 ende renthen deer yn Hilka meckbrief ende quitancie specificere ende bynaemdt
synt, ende behaudelick Jancke Hobbis zoen gued up Deytzia terp, deer Hys hadde
schil, ende uutseyd dae renthen yn Sipka Epe zoen gued, dier broer Watzia habba
schil, myn zyn toe Foswyrd. Ende soe schil Oenna meer hab[ba] dy faen tho Byrghum
ende dyo pondesmeet by Jowsma.
10 Ende soe schil Hys habba dat gued oppa Klamp, deer Baucka Hessel zoen nu ter
tyt op wennet, mey dyo ponsmeet toe Tecchum, ende Jancke Hobbis zoen seeta yn
Warragae op Hennaerderebuuren, ende Baucka Dow[is] seeta ynna Westerburen toe
Wartena, ende dat toe Roerdehusem in Jancke butendycks gued, ende dat yn Hetta
Hille zoen seeta, uutseyt dae tzien golden floreen renthen deer woerwandela sint oen
15 Palmere gued,^a

Origineel (A) niet voorhanden.

*Afschrift: B (16de eeuw). RAF, Archief Familie Van Eysinga-Vegelin van Claerbergen.
Thans onvindbaar. Onvolledig: er ontbreken één of meer binnenbladen. In dorso: Een
cotype fen Dowe Jowsma testament.*

20 *Druk: a. OFO II, nr 343 (naar B). - b. OFO III, nr 45 (naar B).*

*Uitgegeven naar een fotokopie in het Fries Instituut te Groningen, gebruikt voor druk
a en b, waarop de aantekening: R.A. Friesl., Eysinga-Vegelin, port. stukken uit
archivariskamer.*

125

1530 maart 26

25 *Cornelys Alexander zoen*

In die naeme Goedis, amen.

In den jaer Onses Herenn Jhesu Christi geboerten dusennt vyfhondert ende dertich,
opten sess ende twintichsten dach des maents martii, omtrent negen uuren voer
middage, ter derder indictien, der pontificatien onser aldenhellichsten vaeders in
30 Christo ende heeren herenn Clemens, nae der godlicken voersienicheit die soevennde
pawes, in syn achste jaer, regnierende die aldendoerluchtistenn, groetmachtichsten,
victorioesten ende glorioestenn fursten ende heeren herenn Charles, erwelter
Roemscher koeninck ende keyser, in syn twaelffte jaer, heeft die eersame Cornelys
Alexander zoen, van Berghen opten Zoem geboren, cranck liggende binnen Leuwer-
35 den in des helligen vaeders Sancti Anthonii gasthuysse, angemerct datter nyet sekerer
op disse werlt is dan die doott ende nyet onsekerer dan die uuree des doedes, soe dann
allen kerstenmenschen van Goede almachtich ende allenn rechten toestaet ende
geerloeft is een testament, laeste wille, ordinancie oft schickinge synre gueden toe
40 maeken, daeromme sulx allen overgemerckt, heeft vornoemde Cornelys gemaect,
ordiniert ende disponiert, ende mits deesen maeckt, ordiniert ende disponiert in myns,

^a *Hier breekt de tekst af.*

notarii publici, ende tuygen hyrnae benoemt, syn testament, laeste wille oft schickinge van syn tytlicken gueden, hem van Goede almachtich verleent, ende dat in deeser manieren naevolgende.

5 Item ten eersten beveelt Cornelys voirnoemd Goede almachtich zyn edele zyele, ende deer aerde syn lichaem, ende begeerde syn sepultuyr ofte begravinge binnen Leuwarden opt kerckhoff tot Oldehoeff.

10 Vorder heeft voer een erfgenaeme gemaect, ordiniert ende gestelt dat goedeshuys van den pauperes Christi ende Sancti Anthonii gasthuys binnen Leuwarden, aldaer hy gegeven heeft alle syn gueden, hoedaenich die syn ende moegen wesenn, ende besunder mentie maekende van syn gueden, soe groot ende cleyn hy die hadde in Frieslandt. Dairto syn schulden, hem comennde van enen Syurd Jans zoen tot Sneeck, omtrent hondert philippusgulden, ende begeerde dat men dieselfde sculden op Syurd mit besten ende scerpsten recht solden invorderenn.

15 Ende dieselfde Cornelys Alexander zoen verclaerde oeck in my, notario, ende tuygen bywezen dat hy groote redenen ende recht hadde syn dochter, die noch mochte leven, te onterven, ende heftse alsoe in als niet gemaect.

Ende tot desenn heeft Cornelys voersⁿ geropen ende gebeden my, Wilko Folkert zoen, secretarium ende notarium publicum, in presencia van den erweerdigen heren Geert, prester, ende Mathys Jans zoen, als tuygen tot desenn gerequiriert.

20 Actum anno, mense, die, indictione quibus supra.

<n.m. 10> Ende wantt desen alle als voersⁿ oprecht ende trouwelick in my, notario, ende tuygen voersⁿ geschiet zyn, heb ick dit testament mit myn selfs hant gescreven ende mit myn gewoenlicke teycken roboreert, tot desen specialiter geroepen ende gebeden.

25 *Origineel: A. GA Leeuwarden, Archief Sint Anthony Gasthuis, inv. nr 11. Perkament. In dorso, m.a.h.: Pro pauperibus Christi in Lewardia testamentum Cornelii filius Alexandri de Bergen. Druk: a. OSA, nr 125.*

126

1531 april 20

30

Eda Jonghama

35 Int jeer Uus Heren tusent fyfhondert ende een ende tritich, opten tweyntisten dei in april, hab ick, Eda Jonghama, myn testament ende lesta willa of codicil of alst alderbest ney da ryochten staen mey, selm mecka, oensyaende datter naet wissera is dan dyo daed ende naet onwissera dan dyo wra des daeds, soe hab ick dit mecka by sonda lyff ende guede byreed, ende wilt halden habba fan myn eerfnammen deer hyr neyscr. steet

40 Int aerst byfel ick myn aerme siel God fan hemelryck, ende myn lichaem bygerye ick toe lidsen in Thabor by myn faer ende jelderen, ende byspreck dat claester aldeer fiouwer enckelgowna renten uut dat gued toe Geyns, deer Laes, myn mieg, nu ter tyt op wennet, ende een enkelg. rent oen jeld, als XX enkelg. eens, ende datse hyrfoer des jeers een pytancie hald op myn jeertyt als dat deer uoentlick is, ende haet deer wrcomt,

datma dat foer dio porta jow om Gods willa, foer my ende Ada, myn broer, ende uus jelderen, oft wy enyge onryochtfirdighe gueden mochten bysetten habba, deer wy naet wyten, hweer ofte hwan dattet hemmen mey toe stade com.

5 Item soe byspreck ick dae fyf biddende oerde elckum een hoernthysg. Item Alda-
claester ende Nyaclaester elkum een klinckert, ende Greenadyck een halen. Item toe
Nazareth twene enckelg., toe Aelsem een klinckert, Aengewird een klinckert, toe
Stenatziaerka een klinckert. Item dy patroen toe Raerd, Sancte Laurens, trie enckel-
gowna, of ick oft myn faer aet bytefta weer fan olybrand in der tzierka, ney inhoud dat
10 missael. Item soe wil ick dae riuchta schamela huuissitten ende da aerma deer hyare
braed moeten bidde, dae renten toe Rauwert, deer Sibbel nuu ter tyt op wennet, ende
datjen deer ick hab in dat gued op dyo Blintz, foer my ende myn jelderen, Bocka
Harinxma ende Luttyae, syn moer, oft wy emmen tocort mochten deen habba, dattet
hemmen mey toe stade com foer dyo misdeed. Ende dit wil ick dat Ada, myn soen,
15 ende syn neycomlingen disse jelmessen alle jeren den schamela vors. schillet jaen,
ende bytelye mey lecken, wollen ende linnen, schoen ende braed, in bywessen ende
mey toe regeryen den persona toe Raerd. Ende oft hyr scotinghe in foel, dattet naet
onderhouden waerd of dattet emmen wyeldlic bysitta wold, soe byspreck icket dae van
Thabor vors. dat hya den aerma deer fol foer dwee, want ickt den aermen byspreck,
20 ende dan schilla da fan Thabor vors. dae presteren toe Raerd ende coster lanya als
neyscr. Item soe wil ick dat dae presteren toe Raerd alle jeren myn jeerweynghe
schillet haelda ende foer Sack, myn wyff, jowns mey vigelien ende moerns mey
missen. Hyrvoer schil elka prester habba tre stuweren ende dy coster trya buttyes,
alsoe fier alsse dat dwaet, ende deer absens is schil naet habba. Ende dit schilles berra
25 uut dat gued to Raerd vors., deer Sibbel op wennet.

Item soe mettye ick toe eerva myns gueds Ada, myn soen, toe alla dae landen ende
renten, huus ende hoeff, hlesten ende onlesten, ende alst in Raerdera gae leyt ende ick
nuu ter tyt eech, uutseid dyo byspreckma ferra ende ney byscr.

Item voert mettye ick toe eerwa Womke, myn dochter, mey hier kynden, Eelck
Heringhe wyff, toe alle dae landen ende renten deer ick in Boesma Indyck hab lidzen,
30 als dyo seet dier Melys Jan zoen nuu ter tyt op wennet, ende aeck deer Eepka in dae
Buyngyerd nu ter tyt van my to heer hat, ende dae renten in Peter Buttis gued, dier ick
van Laes wandela hab ney inhoud dat wandelbrieff, ende dae renten deer toe Goltum
by Lyowert lidzet in trym loghen. Aeck schil Womck habba Ydsingha gued toe Yrn-
sem mey al myn riochticheit der ick van Kempo, myn meegh, dierin hab capet, uutseid
35 dae tyaen enckelg. renten dier Ghel, myn snaer, der jerx uut haet als neyscr.

Item soe schil Gheel, salighe Kempa wyff, myn snoer toe Gryns, habba toe Yrn-
sym in Ydsinghe gued vors. tyen enckelg. renten, deer Peter Jan zoen nuu ter tyt op
wennet, ende dat gued toe Foutaburen, deer ick capet hab fan Roedmer molner, deer
Gerryt nuu ter tyt op wennet. Hymey is hyo aefschaet fan my, ney uutwisinge uus
40 briewen.

Item voertoen byspreck ick Attem, myn wyff, fyower enckelg. renten, lidzende
in Geynsera gued, deer Laes, myn mieg, nuu ter tyt op wennet, ende dat op aldulke
meta dat Ath vors. toe her lyfstond alle jeren dat claester van Nazareth schil jaen een
tonna gued koeyt int gemeen ende een hael enckelg. toe cruyd, toe behoeftichet myn
45 broers dochteren ende Katrynen, myn stiefdochter, ende myn nyft, Agga Walta
dochter, deerse my des jeers eens by bytensa. Ende of Ath vors. eer disse jonck-
frouwen stoer, soe wil ick dat Laes, myn meech, ende Mary, syn wyff, of hyare
neycommen foerdoen bywerye, alst Ath vors. deen hat. Hiervoer wil ick Laes ende

Mary vors. toe dae fyouwer enckelg. vors., sonder deelscap fan Atte oer kynden, ende dit schil duerye also lang alser enich fan dae juffers vors. libba, ende dierney oen Laes ende zyn erven toe blyven. Item soe hab ick vors. consentera dat Laes dae ora fiouwer enckelg. renten in Geynsera gued, deer ick da fan Thabor heb byspritzen, mey weer
5 incaepie mey XVIII penningen een, ende dertoe schilma Laes vors. jaen alle dae brieden deer aldeertoe heret ende tyenyet. Aeck bespreck ick Atta, myn wyff, alle dat tilber gued der ick hab capet ende in hyar huys nuu is, hyoe der nimmern rekenscip van toe dwaen. Ende soe byspreck ick myn twene meghen, als Kempo ende Laes, elkum een golden croen eens, off dyo wird deerfoer. Ende soe byspreck ick Sibbel, myn alde
10 huuysfrou, tien klinckerden eens, ende byierge dat Sibbel deer sitten blyw also lang alse lyuwet, om sex enckelg. jeers.

Item soe wil ick, ofter emmen weer deer monna om schilden deer my toe camen, deer nowlick bewys heden ofte soe nowlicke lyoed weren datmese lyowe mochte by hyare were wirden, dat myn erven dat bytelye, elck hael ende hael. Item faers
15 schilden, ney inhald faers register, schil Laes vors. bytellye, uutseyd trye reysen acht enckelg. deer Kempo mey syn susters bern comt toe bytellyen.

Item oft ick enich oer brieffe ofte codicil mettye ney dit testament, deer myn hand is off myn sygel op steet, dat hald ick lick machtich dit testament toe wessen. Ende want ick, Edo vors., hab dit testament als vors. is, macket by sonde lyff, ghaende ende
20 staende, int jeer ende dey vors., ende wilt van myn eerwen ende fryonden voerbynaemd steed, fest ende onferbrecklick halden habba, by vorbernisse syn eerfschip of bespreckne deert naet haelt, tot profyt denjeen deert halt.

In wierheit disses soe hab ick, Edo vors., dit testament bysiglet mey myn selves syghel. Ende om mere festicheed soe hab ick hiertoe baden ende ropen da erbara heren
25 ende mannen, als her Werp, prior in Thabor, her Aggo, persona toe Aestereynd, her Petrus, toe Ysbrechtum prebendarius et publicus notarius, als oerkenen hyertoe roepen ende baeden.

Des toe oerkunde habbat wy, Werperus, her Aggo, dit testament bisigelet mey uus sigelen om Edo vors. bede wille, ende uus handen by onse sigelen onderscreun. Ende
30 ick, Petrus, heb hier myn gewoentlicke hantscript ende teiken onderscreun ende signieret.

Op jeer, dey ende mone voerscreun.

<Op de pliek, m.a.h.?:> <n.m. 6> Et quia ego, Petrus Nicolai, in Ysbrechtum prebendarius, sacrosancta auctoritate apostolica notarius publicus, una cum predictis
35 fidedignis testibus per Edonem vocatus, rogatus et requisitus, huic ultime voluntati seu testamento adfui, omniaque et singula ut premittitur fieri vidi et audivi, propria manu et signo solito subscripsi et subscripsi.

<Ondertekend:>

P.N., notarius, subscripsit

40 <Op de pliek, bij de zegelstaarten:>

Eda Jonghama subscripsit.

Werperus, prior in Thabor, subscripsit.

Aggo Oestrendus subscripsit.

Origineel: A. RAF, Archieffamilie Van Eysinga-Vegelin van Claerbergen, inv. nr 344. Perkament. De drie uithangende zegels verloren. In dorso: Edo Jonghama testament.

Afschrift: B (gelijktijdig, door dezelfde notaris als A). Ibidem.

5 *Onvolledig afschrift: C (z.d., door notaris Aggaeus Broersma, secretaris Sneek; merk: zie afb. 1). Ibidem. Betreft legaat Thabor; in dorso kwitantie Thabor (1544 mei 12). Hierbij consent van keizer Karel V voor Thabor om het legaat te aanvaarden (1536 juli 12).*

Druk: a. OFO II, nr 357 (naar A).

127

1532 januari 3
aangevuld 1534 januari 31

10

Aedae Eede zoen Jongghama

In nomine Domini Nostri Jesu Christi crucifixi, amen.

15 Int jeer Uus Heren tusent vyffhundeert ende twae ende trittich, op den tredde dey in januario, soe hab ick, Aedae Eede zoen Jongghama, oenmerckt datter naet sykerer is dan dy daed ende naet onsikerer dan dy wra des daedts, ende hab^a mey vrie wille ende voortiochte zyn, sond ende machtich, gaende ende staende, by sonde lyff, myn testament, leste wille ofte codicill, soealst alderbest ney da riuchten mey staen, in manereen alst hyrney sch. stiet.

20 Int aerst soe jow ick weer wer Godt almachtich myn arme ellendighe seel, dyr hy salm scheppen ende maeket hat mey all zyn hemelsche heerschappie, ende dat snode lichaem dyo eerde, dyr dat van kommen is, ende byjerrye myn legerstoel by myn heilighe patroen Sinte Laurens, op dyo aerste graede voor dat koer, voor myn sillighe moers foeten. Ende dyrvoor bispreck ick myn patroen sex enkelg. renten in dat ewich uut die Buiere fenne, ende soe schill dy patroen anniversarium halde alle jeeren ende vigilia leete dwaen ende missam ende een requiemmissa in dat ewich, ende den
25 patroen schil dae preesteren eelck en dubbelde st. jaen toe presentie ende dy koster I st., voor myn ende Ayle zeelen ende alle Jongghama gaesten int ewich duerryende, ende dyrvoor schille dae schilden twiscke den patroen ende my daed wessa. Foerdoen soe metzie ick II missen thoe wicken int dat ewich. Dyo ene schelme dwaen op Sinte Anna altoer, tho loff ende thot eere dyo hillighe moeder Sancte Anna sulffsderde ende
30 met haer geslachte alle tysdegghen, ende dye oera schilme dwaen bynnen dyo wicke, hwanneer dattet den preester wall best geleeghen, in dat ewich tho durrjen. Ende wanneer dae missen naet dien wirde, soe schilme dae preesteeren dat afftzyaen dyr dat versumme, want ick dyrvoor byspreck tho disse twa missen te onderhalden nioegen enkelg. renten, die persona mey da twir preesteren toe hebben uut dyo Buiere fenne,
35 dyr dy patroen da VI in hadt. Ende soe schille dae foechden ende princepael myn erffgenaemen hyr tho Jongghama opsiocht toe hebben dat disse missen een fordganck hadde, by verberdnisse hyarre presentie, ende dat schil dar arme schaemel huissetten mey toe help komme, dyr myn sillighe vaer dat littick gued byspretzien hadt.

40 Ende want ick nu nen kinden by myn wifke afterleedt, soe byspreck ick Ayl, myn goulden wyff, alle myn renten ende landen, soe lityck ende soe graet als ickse nu bruick, uutseyd dae renten dir boppe byspretzien sint, ende dirtho huis, hoff, quick

^a In deze zin ontbreekt een voltooid deelwoord, bij voorbeeld: macked.

ende tilber gued, silverweerck, jeld, renghen ende clenodien, soeals wy dat thoe Jonghama huis bruickende sint, int dat ewich. Ende dyrvoor schilse alle schielden dyr hyo ende ick thoegaera opleyd habba, bytellie ende volduan, ende voor de begongnisse, monstondt ende en jeerwende presentatie, daertho dae preesteeren troch all uuss
5 deel toe bytellien ende dae fiowa bedde oerda ende dae cruisbroers tho Snitzie elck I enckelg., als dat heerdt ende baerd.

Ende alst Ayll dan lyffs belet, soe schil myn suster Womck, Eelck Heringha wyff, ende hyaer bern, als Saeck nift, Ede, Lisck ende Gerloff, myn metta, dir men Aedae hiette schill, myn eerffgenaemen wesse, ende dat in aldusker maniere dat myn metta
10 schill Aedae Jongghama hiete. Ende soe byspreeck ende schied der eerffgenaemen onder enechs als hyerney stiet, dat myn metta schill hebbe Jongghama staten, huis, hoff ende hoerenliegher, mey alle dae landen dir wy van uusselms weynne sint bruickende, mey de steden in dio bure. Ittem Saeck, myn moers naeme, schil habba dae renthen in Jan Willems gued uut dae Weel. Ende Edo Jongghama schil habba dae
15 renten tho Opstrahuis ende oppe Wigera gued. Ende Lisck, myn swart nifke, dio schil habbe dae renten dio Smynga fen ende dyo Leege fenne, dyr nu XII g.fl. jeld.

Ende fordoen soe bispreeck ick Sicke Kammingha, Wytzie Kammingha ende Haya Kammigha da vyff pondsmeta nielandes dir op Schirwyrstra landen ledtzie, voor en memorie dyrse my mey in hyarre gued wircken bytense mogghen, want hya myn liaeff
20 meghen sinte. Ittem dat gued dio Buiere fenne, dir ick dyo patroen ende dae priesteren bespritzien habbe, ende dae tzien pondsmeta nyelandes op Raerdera land schil den erffgenamen tho Jongghama huis dyo macht habbe to verhierren, ende dy patroen mey dae preesteeren schille den hier van den landtsaete salm baerre. Item soe byspreeck ick dae riuchte huissetten armen in uus gae, thoe dat gued dyr myn sillighe faer hyarre
25 byspretzien hat, dat mansmad dyr by Jonghama reydmer leit, mey thoe follost ende traest daer arme schaemel.

Item foerdtoen soe bispreeck <ick> dat convent tho Tabar sextich enckelg. eens, dyr dat convent en memorie voor my ende myn sallighe jelderen schillet haeldae ende
30 presenterie, dae hieren alle jeeren tho hebben, toe XX jeeren toe. Item dat convent van Nazaret byspreeck ick hondert g. ryng. eens, dyr hyae en ewich memorie voor my ende Ayll ende all Jonggama gaesten alle jeeren schillet haeldae. Item dat schaemel convent van Engwird byspreeck ick aeck hondert enckelg. om Goedes wille, datse aeck en ewich memorie voor my ende Ayl ende all Jongghama gaesten schillet
35 haeldae, in dat ewich durryende. Item deese tria conventen voorschrieven schille myn erffgenaemen bytellia alst Ayl lieffs bilet, alleerse dat arfschip toe hiarre salm nemme, by verbernisse hiarre arfschip, ofte het wier seck dat Ayl selm uut guede vruntchap voor sommighe erffgenaemen wolde middelertydt folldwaen. Ende ofte myn erffgenaemen dat naet wilden dwaen, soe schille dae foegden toe Liouwerd ende Snidts van
40 dae riouchte armen dat arfschip ontfaen, ende diele dae armen dirvan in dae steeden om Goedes wille. Item dae oera klaesteeren in Dongerdeel ende oera boeckingha, dae schill Ayl salm bywarrye toe hyaer eynne wille, als hio dat salm wall wyt hoe dattet heerdt ende baert.

Item soe metzie ick tho dyt myn testament, leste wille ofte codicill executoer, als den eerweerdighen ghistelicken heer her Woorp, paeter tho Tabar, ende schill weesse
45 paeter ney paeter, ende den walgeleerden maester Menno, myn ayne persona toe Raerd, ende bed hyarre om Godes wille datse myn wyff Ayll willet bistantd dwaen dessen myn leste wille tho executoeren soealst thoefferre sch. stied, dyr Ayl, myn gouden wyff, hiarre foer thoeffred schill stelle, indam dat sie ayt byjerrye.

Ende want ick dyt aldusse schick voor myn testament, leste wille ofte codicil, soe wil ick dyt aldus onderhouden hadde van myn erffgenamen, by een pena van verber-
tenisse syn arfschip. Ende wil aeck off dat dit myn testament naet moch doeghe als
een formlycke testament, soe will ick dattet doeghe schill als een codicill.

5 Ende des tho orkonde soe hab ick roepen ende baeden den geleerden maester
Menno, myn persona toe Raerd, heer Nanna, vicarius, ende heer Johannes, vicarius
toe Raerd, heer Floris, paeter to Engwird, als een notarius hyertoe roepen, meyster
Claes van Kampen, als een riuchter thoe Raerd, Gerbrant Gerryt zoen, Outger Jan
10 zoen, dat hyae hyer tyochnisse wilden hyerin dwaen dat dyt myn leste wille is, ende
dyt tho ondersch. voer hyarresalm ende aeck voer daejen dyr naet schruwe kannet.
Ende um maera festicheyt soe habb ick dyt testament ofte codicill mey myn ayns hand
schⁿ ende mey myn gewontlicke hantteycken hyeronder set.

Int jeer ende dey alss boppa voersⁿ is.

15 Istud praesens testamentum subscripsi manu mea propria, et volo istud servari in
omnibus suis articulis, excepto legato Wytzionis et Hayonis Kammigha, quod revoco
propter eorum hereses. Sed Sicko Kammigha habebyt 2½ talentata op Schirwinster
land, cetera 2½ talentata, iacentia in confinis dat Schedum, manebunt ap<ud> domum
Jongama.

Acta in presentia testium subscriptorum^a, ultima mensis january anno 34.

20 Ondergeteickent: Adam Jonggama. Ick, maester Menno, persynna to Raerd, hab
dit testament onderschⁿ voor myselm ende om beede wille Gerbe Geerryt zoen,
Oultger Jan zoen ende Jiucka Symnen zoen, als Ada Jonggama op uus bierret haet,
Menno subscripsit. Ick, Nanna, vicarius, heb dit testament onderschrieven met myn
zelvis hant om beede wille van Adam voers. Ick, Claes Frans zoen, hab dit testament
25 onderschrieven myt my selvis handt om beede wille van Adam voerschrieven. Ego,
dominus Johannes, prebendarius, protestor manu mea propria ob rogatu Aede
Jongema.

<M.a.h.:> Gecollationeert tegens den principaell, ende bevonden metten selven
in effectu te accorderen by my, der steede Dockum toegelaeten ende geswoeren
30 secretarys,

<ondertekend:>

Leo A. Melle zoen.

Origineel (A) niet voorhanden.

35 *Afschrift: B (16de eeuw, geauthentiseerd door Leo A. Melle zoen, secretaris van
Dokkum, naar A). RAF, Archief Familie Van Eysinga-Vegelin van Claerbergen, inv. nr
344. In dorso (= f. 4^v): Copey testamentum Adamus Junghama Adamus Junghama.
Druk: a. OFO II, nr 360.*

^a B: subscriptioe.

Anna Watterma

In den naeme Godis, amen.

Int jaer Ons Heeren duysent vyfhondert drie ende dartich, den achtsten dach may,
5 heeft Anna Watterma, gedenckende haer toe begeven in den godshuyse van
Sigerswolde, gemaect haer testamente, leste wille, codicille, geschickenisse van
gueden oft anders alst alderbeste nae rechte off usancie stat mach grypen, ende dat in
naevolgende manieren.

Item Anna voers. bespreect haer twee gesusters, naemelicken Sioelcke ende Jetz,
10 elcx vier golden gulden renten in ende uut Watterma saete in Ee, doch indien deselve
Sioelck off Jetz de voirs. renten souden willen vercoopen (twelck zy liever verhoet
saege), dat in alsulcken gevalle Wythye Camminga ende Rydtsche Boelema off
hueren erfgenamen, indient hen belieft, elcx voer deene heelft denselven renten den
15 pinninck twintich sullen moegen innecoopen, voer welcke incoope in alsulcke gevalle
den renten sullen wesen verobligeert.

Vorder in allen huere anderen gueden ende actien, nyet uutgesondert, maect zy
erfgenamen Wyttye Camminga voor deene heelft ende Rytsche Boelema voir dander
heelft, beholden den naevolgende ende voers. legaeten off fideicommissen, alzo dat
20 voers. Witthie ende Rydtsche alle den prouffytten die commen moegen van hairen
gueden off actien, nyet uutgesondert, sullen hebben ende weder alle lasten draegen.

Item voirseyde Anna will dat Wyttye ende Rytsche vry sullen zyn van alsulcke ses
gulden jairlycx, als zy tsaemen den convente van Sigerswolde tanderen tyden voir
Anna off om haeren wille den convente hebben toegestanden, ende dat den brieven
dairaff zynde, van dato XVe een en dartich, den zeventhyensten novembris, sullen
25 doodt ende toenyete zyn. Des bespreect suster Anna den convente van Sigerswolde
ses golden gulden jairlicx in Watterma guedt toe Ee. Ende daertoe bespreect Anna
denselven convente eens de somme van tnegentich golden gulden, die Wyttye ende
Ritsche voirs. sullen betaelen als Anna proffessyt is ende den convente eyntlycke wille
heeft ende beghin off preparamenten maect om een nyeuwe kercke toe tymmeren,
30 ende dat prouffyte van denselven bouwe.

Item Anna wil dat Wytthye ende Ritsche metten eersten ende als henluyden guedt-
duncken sullen, vercoopen alsulcke renten off rechticheyt als hen alderoirbairlicxst
duncken sal, ende dairmede den schuldenaers van wylen Anna olders ende Rytsche
Watterma wylen betaelen.

35 Ende want desen testamente off leste wille Anna wil gehouden hebben als een
testament, codicil, leste wille, geschickenisse van gueden, off anders alst alderbest nae
rechte stat mach grypen off usancie, soe heeft Anna hiertoe geroepen oerkenen ende
gebeden den hoochgeleerden doctor Wpko van Bourmania, meester Pier Sirici, mees-
ter Doytias Wiaerda, meester Albert Ghysberts zoen ende schipper Stoffel, dat zy
40 oirkenisse wilden draegen van desen leste wille, ende denselven, toe weeten doctor
Wpko ende meester Aelbert met haeren signetten ende handen, meester Pier met zyn
segel ende handt, meester Doytias met zyn handt, bevestigen, ende van denselven een
off twee indient noode off meer principaelen maicken. Dwelck wy, Wpko, Pier,
Doytias, Albert, hebben gedaen als oerkenen, ter beede van Anna ende schipper
45 Stoffel.

Actum in Sigerswolde, anno, die quibus supra.

<Ondertekend, door de eerste drie op de zegelstaart, door de laatste op de pliek:>

Wpko a Buurmania, doctor, subscripsit.
Pet[rus Siri]ci subscripsit.
Albertus Gisberts Aernsma subscripsit.
5 Dothyas Wyarda subscripsit.

Origineel: A. Huisarchief Epemastate te IJsbrechtum, Archief Huis Epemastate, inv. nr 111. Perkament. Met drie uithangende zegels, het derde in papier: 1 (121), 2 (94), 3 (4). In dorso, m.a.h.: Testament van suster Anna Watama, professyt suster in Sygersualde.

129

1533 oktober 24

10

Wytthie van Cammingha en zijn vrouw Remtz

In nomine Domini, amen.

Int jaer Ons Heeren duysent ffyfhuyndert drie ende dartich, op den fier ende
twyntichsten dach octobris, zoe hebben wy, Wytthie ende Remtz van Cammingha,
echtelyuden, angemerct datter niet zeezers is dan die dood, ende omdat onsen
15 kynderen ende naecomelinghen gheen oirsaeck sullen moeghen hebben om twist ende
scortinghe myt malcanderen the cryghen om onse naegelaeten guederen nae onser
beyder doot, hebben wy myt vorbidochten sinnen ende rypelycken deliberatien
gemaect onse laeste wille ende sceydinghe onder onsen kynderen van allen onsen
guederen, ons van God almachtich voerleend, ende die wy naemaels moeghen cry-
20 ghen, in maneer hyrnae s.

Int ierst zoe byfeelen wy God almachtich onsen zielen, ende onsen lichhaemen the
rusten in Sinte Dominicus kercke totten predicanten broeders, voir Onser Liever
Vrouwen oltaer by onsen salighen olders.

Item wy committeren elcxander allen byspreekinghe, affterdaeden ende andersins
25 the betaelen nae older gewoenten ende costume van thuis van Cammingha.

Item Wattzie, onse zoen, sal hebben een sulver vergult cruys myt een decksel, van
salighe meister Bucho utgecomen ende hem toegelecht van salighe Syouck Cammin-
gha, syn oldemoeder, myt twee sulveren soltfaeten ende een cleyn hoorn, mit sulver
byslaeghen. Item Doed Cammingha, onsen dochter, sal hebben nae bygeerte salighe
30 Syouck Cammingha, hoor oldemoeder, een golden ketten ende een golden rinck mit
een dyamant, ende beth een halven golden oert, diewelcke hoir toe metgeld van hoor
oldemoeder geven is. Haye Camminga, onse zoen, sal hebben nae bygeerte syn olde-
moeder een golden rinck myt een torkoes, beth eenen cruys van sulver, groot synde
een half pond, ende een golden nobel. Item allen onsen anderen kynderen, hyrboven
35 niet benoemd, sullen elcx hebben een sulver cruys van een halff pond myt een golden
nobel. Ende dyssen allen clenodien voirs. worden den kynderen voirs. in een ge-
hoechenisse van salighe Syouck, hoormen oldemoder, gegeven.

Item wy willen dat dygheen die van onser beyden den ander oewerleefft, sal in
huys, hoff, land, sand ende in allen anderen guederen, roirlick ende onroirlick, sitten
40 blyven, utgesloeten die staeten, landen, landrenten, feenen, actien ende heerlicheden
diewelcken wy onse kynderen in hoorme berns utgeuesen hebben in presentie van

doctor Wpke Bwrmania, heer Dytzie, ons pastoir, Sybrant Roerda ende Frans Mennama, diewelcke utwysinghe ende deylinghe van guederen onder ons kynderen, gemaectit op den twientichsten dach octobris, anno ut supra, myt ons hebben ondergeteykent ende daerby meede oewer ende an hebben gewiest. Ende willen wy
5 denselven divisie, alzoe onder ons kynderen gemaectit, hoormen berns alleninghe beroirrende, fast, steedich ende onfoirbroeclicken tot ewyghen daghen sal worden geonderhouden, by voirboertenisse des darden paerts hoirmen erffnisse. Ende indien
10 iemand van onse kynderen hylckte alheel sonder vrienden raed, sullen zie alsdan voirboerd hebben den darden paert van hoirmen erffnisse. Oick geven wy elcxander macht dat dygheen die den ander oewerleeft, sal mogen die landen, den kynderen in
hoirme berns toegelecht, aleer zie in echte getreede syn, tot den kynderen profyt verwandelen, behalven die staten van den zoenen ende het forndel van bysitter des huysis van Cammingha, in den divisie voirbynoemd toegescreven, doch altoes in
15 plaetse van den voirwandeledanden ander sufficiante landen wederomme in the keeren.

Ende willen wy oick dat die joncxte zoen van ons sal bysitter van Cammingha huys ende die landen in die divisie bygreepen wesen, ende hy sal tselffde huys ende landen voirs. op zynen olste zoen erwen. Oick indien onse joncxte zoen storff sonder echte
20 zoenen achter toe laeten, zoe sal alsdan die joncxte zoen daernae, off in syn plaetse zyn olste zoen, bysitter van thuys van Cammingha ende landen voirs. wesen. Ende ist zaecke dan dat die joncxte zoen een dochter off meer achterlaetit, ende die oem van die dochter off dochteren ofte oick oems zoen thuys myt den forndel wil hebben, zoe sal hy den oldste dochter, aleer zie hem thuys ende landen oewerlevert, hoer ierst
25 uutwysen by gueden vrienden raed ssestich florenen jaerlicxe renten. Ende ist dat allen onsen zoenen sonder echte zoenen achter te laten sterven, zoe sal het olste meysken van den joncxte zoen thuys ende landen bysitten. Ende oftit geboirden dat allen de zoenen sonder echte kynderen achter the laeten storven, zoe sal thuys ende foirndel
op ons joncxte dochter voirfallen ende erwen, ende zoeferre eninghe van onsen dochteren bysitters van thuys ende forndel worden, zoe sal thuys voirs. ende forndeel
30 altoes op den olsten zoene ende niet op den meyskens erwen, ende in gebriecke van zoenen altois op den olste van die meiskens.

Item oick willen wy dat thuys ende landen, boeven gemencioneerd, tot geener tyt vaneen gedeylt worden dan byeen blyven, opdat tselffde huys the beter int wesen
35 mach blyven, noch oick niet in friemden graedt noch in swaegeren ende snoerren verfallen ende erwen. Desgelyckes sullen onsen erwen ende naecomelinghen hetsselffde huys ende landen niet moeghen voirsetten, voirwandelen noch alienieren, dan dy bysitter des huyses sal altois meede bysitter van den landen, foirndel ende heerlicheyt wesen. Ende oftet geboirden dat het voirs. huys by ongeluck offte van vianden offte
40 anders gedestruereerd worde, zoe sal dy bysitter van dien nae gelegenheyt der zaecke ende synder macht hetsselffde huys wederom laeten optimmeren, ende gheensins laeten legghen ende voirgaen zoeferre hem moegelick is ende hy bybrengghen mach. Ende insghelyckes oftet geboirden dat die joncxte zoen hyrin gebreeckelycken waere ende het huys liet voirgaen, zoe sal in alsulcke geval daernae die joncxte zoen offte
45 zoenszoen die staete voirs. antasten uyt den foirndeel, zoefeer die bysitter van thuys binnen drie jaeren, ses weecken ende dach a dato van dat huys voidorven ende voirfallen is, niet wederomme repaereerden ende optimmerden, nae ghele<ge>nheyt syn macht ende staet. Opdat die naem van thuys tot ewyghen daeghen int wesen mach blyven ende oick het geslachte, willen wy oick dat die drie staeten, als Oenama,

Emynga ende Hommema, gheensins moghen voircocht, veruandelt worden, noch oick in vrienden graeden, tsy swaegeren ofte snoeren, vervallen ende erwen, dan in den graed daer sy utgecomen syn, wederom erwen, als wy in die divisie onser guederen oick utgedruyct hebben. Ende alzoey wy beynden ut die laeste wille van salighe
5 Syouck Camminga, onse moeder, dat zie ons zoen Wattzie den staete toe Oenama, indiem niet meer dan ses van onse kynderen toe echte staet comen, toegelecht heeft, ende indiem meer dan ses van onse kynderen ten echte comen, zoe sal hy ffyf en twintich florenen jaerlicx men ut ons naegelaeten gueden hebben. Angemerct dan dat wy niet ziekerlicken cunnen weten hoefiel van onse kynderen totten echten staet sullen
10 comen, zoe willen wy dat Wattzie voirs. sal toevreeden wesen in alle gefal mytten ffyff en twintich florenen jaerlicx, diewelcken hem ut Oenama staeten sint, nae luyt onser beyder divisie gemaekit, toegelecht. Ende indiem hy daermeede niet thevreededen wil wesen, zoe sal hy van onser beyder naegelaeten guederen alzoey feel missen ende men hebben, als hy meent meer the cryghen nae luyt salighe Syouck, syn
15 oldemoeder, laeste wille, werhoepenede nochtans dat hy myt denselven sceydinghe ende disse onse laeste wille, by ons gemaect, thevreededen sal wesen.

Oick willen wy dat diegheen die den ander oewerleeft van ons beyden, niet geholden sal wesen onsen kynderen als zy tot hoirme rype jaeren gecomen sent, enyge rekenscip of reliqua the doen van den gueden, hemluyden in berns gegeven.

20 Item zoe maeken wy, Wytthie ende Remtz Camminga voirs., ende institueeren erfgenamen nae onser beyder doot Frans, Wattzie, Thete, Menne, Haye, Sytie, Renick, Tryn, Doid, Tyaemck, Mary ende Syouck, onsen kynderen, in allen onsen guederen, tsy land, sand, sulver, gold, roirlyken ende onroirlicken, boven niet uutwesen, noch oick in den sceydinghe ende divisie van den berns, by ons gemaekit, niet toegedeylt
25 sint, doch mit dusdanyghen ondersceyd, tho weten dat die zoenen in dien onroirlicke gueden sullen drie penninghen ende die dochteren twee penninghen hebben. Ende diegheen die den ander van ons beyden oewerleeft, die sal nae synen believen allen roirlicken gueden moeghen onder ons kynderen disponeren ende deylen, beholde-
30 van allen tilber gueden diewelcken nae onser beyden doot op den voirs. huysen sullen byfonden worden.

Oick zoe willen wy dat onse kynderen ende erffgenaemen sullen dissen onsen laesten wille ende dysposicie onderhouden, mits oick den twielegginge van zeecker landen, diewelcken wy onder ons kynderen hoirme berns beroerende op den twintich-
35 sten dach octobris anno ut supra gedaen, by voirboirtensse den darden paert hoirme erffnisse, ende dat tot profyt onsen anderen kynderen die denselven onsen laesten wille onderhouden. Ende willen wy dat disse laeste wille, alzoey onder ons kynderen gemaekit, sal stal hebben als een laeste wille onder kynderen van vaeder ende moeder gemaekit, ende alst alderbest nae den rechten ende andersins staen mach, ende
40 clausula omni meliori modo.

Forder zoe bygeren wy vriendlicken op Sybrand Roirda, Frans Mennama, Rytske Bolema ende Salvius Foppingha dat zie tbest meede willen helpen raeden toe nuut ende profyt onsen kynderen, thoe wat tyden zie daertoe by enyge van ons beyden gerequireerd sullen worden. Ende oft it geboerde, dat God voirsee, dat wy beyden
45 afflyvich worden, zoe setten ende maecken wy tutoeren ende curatoeren alsdan tot onse kynderen naegelaeten: Sybrant, Frans, Rytske ende Salvius voirscreven, ende bygeren dat zie alsdan het beste willen doen, als guede tutoeren ende curatoeren nae den rechten toebestaedt, mitz oick meede hulpe van den kynderen die alsdan tot hoirme

rype jaeren gecomen syn. Oick begeeren wy op doctor Wpke van Bwrmania ende heer Dyttie, onse pastoir, dat zie altyt het beste tot requisie van ons meede willen doen ende helpe raeden.

5 Ende om meerder fasticheyt ende bewys van diesen hebben wy hyrtoe oirckenen ende getuyghen beeden ende geroepen den welgeleerden doctor Wpke van Bwrmania, heer Dyttzie, pastoir tot Sint Katherine, Sybrant Roirda, Frans Mennama, Salvius Foppinghe, Rytske Bolema ende meister Doythie Wyarda, ende dat zie disse onse laeste wille myt hoeren gewoentlicken hanteyken willen byfestyghen, ende dat doctor Wpke voirs. denselven laeste wille oick myt synen signet voir my, Remtz Cammingha, ende voir hemselffs wil signeren. Twelck wy, Wpke ende oirckenen voirs., ter
10 beede van Wytthie ende Remtz alzo hebben gedaen. Ende hyrtoeboven heb ick, Wytthie voirs., disse laeste wille voir myselven myt mynen seghel byfestighet.
Op den jaere ende dach als boven.

<Ondertekend:>

15 Sibren van Roerda.
Dyttzye Feykonis subscripsit.
Frans Mennama.
Salvius Foppingha subscripsit.
Ritske Bolma.
20 Dothyas Wyarda subscripsit.

<Boven de zegels:>

Wytie van Kamyngha.
Wpka a Bwrmania, woer mysulffs ende Ryns Kammingha, doctor, subscripsit.

25 *Origineel: A. GA Leeuwarden, Archief Familie Van Camminga, inv.nr. 4. Perkament. De twee uithangende zegels verloren. Volgens D bezegeld met een groen zegel ende groen signet. In dorso, m.a.h.: Testament Witzie ende Rynts Kamyngha.*

30 *Afschriften: B (16de eeuw, naar A?). GA Leeuwarden, Archief Familie Van Camminga, aanvulling 1992, nog geen inv. nr. - C (17de eeuw, naar A?). RAF, Collectie Handschriften afkomstig van de Provinciale Bibliotheek van Friesland, inv. nr 898. - D (17de eeuw, opnieuw gecollationeerd 1701 april 8 door Vtringa, naar A). RAF, Archief Hof van Friesland, inv. nr SS 108/18. - E (17de eeuw, naar A?). GA Leeuwarden, Archief Familie Van Camminga, inv. nr 4. - F (18de eeuw, naar A?) Ibidem. - G (18de eeuw, naar F?). RAF, Archief Huis Tjaardastate, inv. nr 373.*

130

1533 december 4

35

Ritsko Boelama

Ick, Ritsko Boelama, betughe ende doe konde mits desen tegenwoirdigen openen brieff voer allen menschen die dit zullen sien ofte hoeren lesen, dat ick met behoerlicker instantie voer myn zielen zalicheyt ende daert my voer beliefft, twee ewighe missen ter weke begeer<t> hebbe, ende noch een misse van requiem, jaerlicxe

gesongen opten dach van myn jaerstont, alst gevoeglick mach geschyen van den mynrebroeders to Galileen bynnen Leeuwarden, twelck my van desen voers. broeders uuyt sonderlinge gratie, favoer ende liefde mynnelick gegunt is.

5 Wetende dan dat dese voers. broeders ewangelische armen gedeclareert worden
ende gehouden voer onreplicke goeden, welcke contrarye zyn den staet om die te
besitten off te ontfangen deser voers. broeders, nae declaracie Clementis in hoc titulo:
Exivi § De paupertate^a, my behoert nochtant voersichtelicke te considereren die
10 noedrufticheyt desen voers. broeders, ende duer competente provisie nae uuytwisinge
hoers staets huer armoede te releveren, want dat wet der uutverkisinghe Paulus bewyst
tot den Corinthianen claerlick mit ewangelischen schriften, godtlicken rechten ende
opentlicke redenen dat die in den tempel werkende zyn, die zullen van den profyten
des tempels gespyst worden ende onderhouden.^b Dit aengemerckt, hebbe ick een
voersichtelick middel gevonden om desen voers. broeders in huer armoede by te
15 staene, want zy in mynen dienst merckelick verbonden zyn, als dat myn loen voer God
nyet verloeren en zal wesen, die voers. broeders nae puerheyt huerre regule versien
sullen worden duer een elemisse, welcke zy jaerlicx zullen ontfanghen voer huerren
arbeyt zoelange zy den dienst willen doen boven geexpliceert, ende dit zal geschien
in forme ende maniere hieronder gespecificieert.

20 Int jaer Ons Heeren XV^c ende XXXIII heb ick, Ritsko voers., duer die gracie Godts
myn testament gemaickt ende declaracie myns uuyterste wille, bereydende myn huys,
want ick moett sterven, ende dat gerechtelick nae den goedertierlickten rechten, in
welcke ick desen voers. broeders versien hebbe nae forme alst boven geseht is, in
deser maniere, van woerdt toe woerdt: Ten derden begheer ick dat desen voers.
25 voeghden ende procuratoren, dat zy uuyt desen voers. goeden ende renten eerst
voer all jaerlicxe zullen gheven den mynrebroeders to Galileen bynnen Leeuwarden
een tonne botter, die beste die staet te koepen, want ick van huer begeert hebbe twee
ewige missen ter weeck voer myn zielen zalicheyt ende daer ick dat voer begheere,
die welcke zy my uuyt charitaten gegunt hebben. Noch wil ick dat men desen voers.
30 broeders jaerlicx zal gheven een refectie, daer ick toe ordinere drye golden gulden,
want ick hebbe van desen voers. broeders begheert jaerlicxe opten dach van myn
jaerstont een singende misse van requiem, twelck my oick lieffelick gegunt is, ende
hierom zal men hem die maelyt gheven opten selven dach, ist zoe gelegen, ende
35 hierop heb ick desen voers. broeders versekertheyt met brieven gegeven, want hoewel
dat zy nae huer regule gheen renten hebben en moghen noch en willen, nochtans nae
alle redenen ende rechten: die den altaer dient die behoert daervan te leven. Ende oft
alzoelvele dat desen voers. broeders desen voers. dienst nyet doen en wilden, zoe
sullen dese voers. elemosine voer den rechten armen Christi comen alst boven
geordiniert is. Finis.

40 Want ick, Ritsko voers., dan in desen voers. testamente die armen Christi myn
eerfgenamen gemaickt hebbe, ende die procuratoren ofte voeghden der broederschap
van den Naeme Jhesu bynnen Leeuwarden evidentelick ende expresselick myn testa-
mentoers ingeseth hebbe in zaicken aengaende den armen Christi, ende dat nae myn
doot ende mynre huysvrouwe, zoe bevele ick desen voers. procuratoren ofte voechden,

45 ^a Zie Bullarium OFM V, nr 195 (1312 mei 6).

^b Zie I Cor. 9 vers 13.

huer consciencien daerop belastende, dat zy gelyck in allen anderen artykelen myns testaments den armen Christi aengaende, zoe sullen zy oick dit artikel, desen voers. broeders aengaende, diligentelick exequeren nae declaracie myns uuytersten willes, opdat desen voers. dienst van desen voers. broeders tot ewigen tyden mach gedaen worden ende onderhouden.

5 Ende waert byalzoet dat dese voers. procuratoren ofte voeghden int gheen des voers. is, onwillich waeren, difficil, ende myn uuyterste wille ofte dispositie myns testaments, voirsichtelick geordiniert, tempteerden te veranderen, zoe requirere ick, Ritsko voers., ende versoecke in alzulcken gevalle om tselve te exequeren die twee
10 weerdige heeren die oltste pastoren van Oldehove bynnen Leeuwarden, diewelcke ick oick in myn testament overste curatoren gemaickt hebbe der exequutie myns uuyterste wille. Noch requirere ick tot ditzelfste die twee oltste burgemeesters, in der tyt die stadt van Leeuwarden regerende, dat zy met malcanderen sich willen verweerdigen met hulpe ende bystant, opdat in voers. zaicken myn uuyterste wille stedich ende
15 onvariabel achtervolght mach worden.

In een teyken der waerheyt dat ick, voers. Ritsko, tghene des voers. is, stendich ende onverbrecklick onderhouden wil hebben, zoe hebbe ick myn gewoentlicke signet-segel hieraen doen hangen ende met myn gewoentlicke hantschrift bevestiget.

20 Actum Leeuwarden, int jaer Ons Heeren duysent vyfhondert drye ende dertich, opten vierden dach decembris.

<Ondertekend op de pliek:>

Ritske Boelema.

25 *Origineel: A. GA Leeuwarden, Archief Ritske Boelema Gasthuis, inv. nr 336. Perkament. Met uithangend zegel: 108. In dorso: Voer den mynrebroders to Galileen bynnen Leeuwarden.*

131

1533 december 4

Ritsko Bolema

30 Ick, Ritsko Bolema, nu ter tyt woenachtich bynnen der stadt Leeuwarden, kenne midts desen tegenwoirdigen openen brieve in den testamente, by my anno vyfthienhondert ende dry en dertich gemaickt, besproicken ende legatiert te hebben Sioelck, myn zuster, een zaete lants, leggende te Wierum in Dongerdeel westerzyde der Pasens, hetende to Poulsma^a, met alle zyn heerlicheyt ende gewalt, met zyn behoirlicke lasten, uuytgesondert tghene des die patroen ende priesters te Wierum daeruuyt hebben. Daerenboven noch dat halve goet met die halve gewalt, hetende Sellinga goet,
35 to Minnertsgae, met zyn behoirlicke lasten. Ende insgelicx alle alsulcke gerechticheyt als my competeert in ende op Theerden goet te Hallum, twelck nu ter tyt doende is te huyer seven golden gulden. Doch alles opte naebescreven condicien ende voer-

^a *In andere bronnen heet dit goed Poutsma (BB 177; RvdA I, 123). Zie ook nr 182.*

waerden, alsdat voers. Sioelck, noch hueren erfven ende nacomelingen, desen voers. goeden ende landen nyet sullen moghen versetten, bezwaeren noch verkoepen ofte eenichsins alieneren, dan alleenighe van den emolumenten ende vruchten daeroff comende leven ende huere nootrufticheyt nemen, opte pene indyen ter contrarye by
5 den voers. Syoelck ende hueren erfven tegens die dispositie myns uuyterste wille gedaen wordt, van gepriveert ende versteken te zyn van den voers. besprekinge der landen ende goeden voers., dewelcke landen ende goeden in alsulcken gevalle die voeghden van den broederscap van den Name Jhesu bynnen Leeuwarden aentasten, holden, ewelicken ende erffelicken zullen gebruycken ende possideren, alles tot proffyt
10 ende sustentacie der armen Christi, zoe tselve claerlicken in myn testament ofte dispositie myns uuyterste wille wordt uuytgedrukt.

In kennisse der waerheyt hebbe ick, Ritscko voers., desen brieff met myn gewoentlicke signet ende hantteyken bevestiget.

Actum Leeuwarden, anno vyfthienhondert drye ende dertich, den IIII^{en} dach
15 decembris.

<Ondertekend op de pliek:>

Ritske Boellema.

Origineel: A. GA Leeuwarden, Archief Ritske Boelema Gasthuis, inv. nr 337. Perkament. Met uithangend zegel: 109. In dorso: Voer Syoelcke, myn zuster.

20 **132**

1533 december 4

Ritske Bolema

Ick, Ritske Bolema, nu ter tyt woenachtich bynnen der stadt Leeuwarden, kenne midts desen by den testamente ende dispositie myns uuyterste wille, anno vyfthienhondert drye ende dertich gemaickt, besproocken te hebben Jettien, myn halve zuster, een
25 zaete landts te Wanswert, oppe Walle genoempt, haer leven langk te gebruycken ende nae huer doot huer kynderen tot huer lyfstondt, doch dat die voeghden van den Name Jhesu bynnen Leeuwarden dezelve saete nae der aflivicheyt van den voers. kynderen tot hen nemen zullen, ende deselve ewelicken ende erfflicken gebruycken tot nootruft der armen Christi. Ende waert dat hedt gevele datter kyntskynderen van den voers.
30 Jettien, myn zuster, afterbleven ende naegelaten wordden, zullen alsdan die voers. voeghden dieselve kynderen, zoe zy van mynen bloede zyn, tracteren ende onderhouden als ander armen Christi, naevolgende de verclaringhe myns uuyterste wille, in den voers. myn testamente naerder gespecificeert.

Ende indyen die voers. Jettyen met die voers. besprekinge nyet wilden tevreden wesen, maer sich daertegens onderstonde te opposeren, privere ick, Ritscko voers.,
35 Jettyen alsdan van den voers. besprekinghe.

In kennisse der waerheyt hebbe ick, Ritscko voers., desen brieff met myn gewoentlicke singnet ende hantteyken bevestiget.

Actum Leeuwarden, den vierden dach decembris, anno vyfthienhondert drye ende
40 dertich.

<Ondertekend op de pliek:>

Ritske Boellema.

*Origineel: A. GA Leeuwarden, Archief Ritske Boelema Gasthuis, inv. nr 338.
Perkament. Met uithangend zegel: 110. In dorso: Voer Jettien, myn halve zuster.*

5 133

1533 december 19

Alydt, weduwe van Jan Claes zoen

In den name Goedis, amen.

In den jaere Onses Herenn Jhesu Christi geboorte dusent vyffhondert ende dre ende dertich, optenn negentienden dach des maents decembris, ter negender uure voer middaage, ter vyfften^a indictie. Ick, Alydt, salige Jan Claes zoens wedue, cranck wesennde van lichame, nochtans voerstandell van myn vyff sinnen, hebbe angemerct alle dinck op deser werlt vergancklycken ende nyet duyrechtich is, ende van deser werlt sonder testament niet will versceyden, hebbe daeromme mit rype byraet ende uut vrye wille gemaect myn testament ende leste wille, ende wil tselve stendich hebben geholden, soet nae forme van recht tobehoert, ende dat in presencia ende bywesen van oerkenen ende tuygen naescreven.

In den eersten byvele ick, Alydt, Goede almachtich myn ziele ende der eerde myn lichaem, ende begere myn begraevinge te hebben opt predykerbroeder kerckhoff, ende bespreke aldaer vyff golden gulden.

Item die minores in Leuwerden oeck vyff golden g. Item Onsse Lieve Vrouwe tot Nyehoeff, tot Sancte Katherine kercke, tot Sancta Anna ende dat nonnencloester ellicks enen golden g. Item tot Smalnee een goltg. Item tot Gernaerdt, Anna Peters, bespreecke ick twee gollden g., ende dat uut gemeenen gueden. Item meyster Henrick, meyster Homme, pastoren, doctor Wpko, meyster Pyer, ellicks enen golden g. Item Sinte Vyt, myn patroen, ende Onse Lieve Vrouwe Presentatie, tot timmeragye van der kercke bespreke ick myn clenoden, als een scheyd, mit banden van silveren byslagen, een golden rinck, een corallen paternoster, ende een gitten swaert paternoster mit silveren steenen, ende een agnusdei van silver.

Item Meynss, myn dienstmaget, sal hebben die daechs rock, liggende opt bedde. Item Teeth Sasskers sal hebben vyff groete silveren steenen oft teyckenen als rukers.

Item ick maecke erfgename Dirck Jans soen backer, myn broeders soen, ende soe will ick ende bevele Dirck voersⁿ dat hy myn siele sall bewaren ende naedoen gelyck als salige Jan Claes tovorenae naegedaen is.

Item van schulden ende van gereeden gelde, dat heb ick laeten bescreven ende tsamen tellen, geschiet int bywesen van broeder Wybrant, Dirck Jans soen, Wilko Folker zoen, Teeth Sasskers, Clara Wilko dochter ende Meynss, die dienstmaget, ende syn dieselve sculden die ick bedocht hebbe in handen van Wilko voersⁿ, alssoe ick op hem begeert hebbe sulcx in gueder bywaeringe to holden.

^a Lees: sesten.

Dit voersⁿ iss myn testament ende leste wille, daermede bevele ick, Alydt voersⁿ, in Goedis genade ende barmherticheit.

Desen tot orkonde zyn hyrto geropen ende gebeden voer tuygen ende oerkenenn van my, Alyt vorsⁿ, die eerbaere voirsichtige Dominicus Pybe zoen, borgermeyster, 5 Wilko Folkert zoen, secretarius, Waele Tyerck zoen, Ritske Syerd, Tzalingh Aucke zoen, Adam Eme zoen, Thys Evert zoen ende meister Foppa, ende denselfen tuygen gebeden, denghenen die scriven kennen, dit myn testament ende leste wille to onderscriven, ende besonder den voernoemden borgermeyster Dominicus gebeden dit to besegelen om myn bede wille, in presencia alle der tuygen vors.

10 Int jaere, maent, dach ende indictie als boven.

<Ondertekend, door de laatste onder het zegel:>

Wilko quo supra subscripsit.

Adam Enss.

Wilko ter bede Tzaling, Ritske, Waele ende Thys subscripsit.

15 Foppo Tyaerdt zoen, hyrtoe geropen ende gebeden, in tegenwerdicheit der tuygen voersⁿ.

Dominicus Pibonis in presencia testium rogatus sigillavit.

Origineel: A. GA Leeuwarden, Archief Ritske Boelema Gasthuis, inv. nr 350. Met opgedrukt zegel onder papier: 19. In dorso: Testament Alydt Jan Claes zoens wedue.

20 **134**

**1534 maart 18
voltooid oktober 29**

Pieter Johan zoen

In nomine Domini, amen.

Int jaer Ons Heren duysent vyfhondert vier ende dertich, opten achtendach^a in 25 martio, heeft Peter Johan zoen, borger tot Lewerden, geordineert syn tytlycke gueden, die hem God van hemelryck heeft voerleniget ende gegeven, off hy roekeloos met die doet worde beloepen, selven bescreven met syn selven handt, in tyt dat hy gesont was van lichaem ende syn verstant hadde, by gaen ende staen. Ende will voirall dat men det testament, codicill ofte leste wille sal men stellen ende maeken in een bequame 30 forme off in een goede maniere, alst alderbest mach staen ende stall hebben nae alle rechten, gestelick ende waerlick, ende indien^b van noeden syn solde, een ofte me[er] testamenten hieruut toe maeken. Ende will dat all[e] myn goeden, replyck ende onreplyck, sullen gaen ende co[men] tot denghenen die ick dat bespreke, gheve ofte [toe]legge.

35 Int eerste alst geschiedt dat ick overmits die [doet] myn leven moet eynden, dat ick dan die godlycke b[armher]ticheyt mach befoelen worden, ende befeell myn arm[e]

^a D: XVIII^{en} dach.

^b Hierna in D: zoe.

ziel] God almachtich, myn scepper, ende die eerde myn lichaem, daer ick van comen bin, ende begeere myn legerstede ende begraven toe worden [***]^a.

5 Item ick bespreeke Sinte Vyt, myn patroen, ende sal hebben hondert vyf ende twintich florenen r.^b, daer men noch vertimmeren sall, ende Gerbren beelsnyders huyssteede ende 1 rinsgulden corrent uut dat huys, oeck toe timmert. Item toe verbeteringe toe die getyden toe singen die halve huysstede daer Mella cuyper nu op woent, bet XV st. jaers uut Lyuwe wevers wyfs huyssteede oppa Waerd, ende een koegars in Janthiema fenna toe die vyf koegars van myn salyge Katherina uutcomen ende besproeken, bet een davidsgulden jaers uut die stede oppa Waerd daer Rintie Aucka wyf op
10 woendt. Ende oft gebuerde dat die pristers die getyden niet songen ende dat regement verginge, soelst schyndt, soe sall die raedt van Lewerden dese renten vers. ende salyge Katherina renten, voeroff besproeken, verkoepen ende gevent den armen alle dagen om Goeddes wille, soelanghe alst gelt omdeelt is, ende lonen dengheenen die dat arbeyt doen daervan.

15 Ick bespreeke dat cloester toe Galeyen hondert enckelgulden om Goeds willa eens. Daervoer begeere ick datse willen lesen twe siellmissen, een jaer lang, alle daghen. Ende hiervan sel men nemen twintich flor. r. om laeken toe koepen toe^c die broren nye cappen. Item bet salt cloester hebben die huysstede daer Tyaerdt Tyaerdt zoen oppa Kelner nu op woendt, ende gelt sess hoerthienspostelaten jaers, bet een
20 kelck van veertich loed van myn silver, ende twe aemen romenye tot misswyn. Hier van sullen die broeren vyf reysen recreatie hebben int reventer, tot elcke tyt drie ofte vier omkannen, tot discretie van den gardiaen ofte praesident. Ende des daegs daerna sullen die gemene broren memorie holden ende bidden voer Peter ende syn huysfrouwe ende vrinden zielen.

25 Item ick bespreeke die arme huys sitten binnen Lewerden die huyssteede daer Reynsck, Claes Timen zoen wedua, op woendt met Jacob, ende gelt jaers vier flor. r. valueert. Bet twalef enckelgulden jaers uut Joeryt Feycke zoen goedt toe K[am]mingabuur, daer hy selven woendt, ende sestehalff flo[r]. r. jaers uut Lubbart scoemakers huys ende steed, bet sev[en] flor. jaers uut Ysbren kistemakers huys op die Hoeck, a[ll] losrenthen. Item hiertoe soe sullen die armen hebben se[steen] rinsgulden corrent
30 jaerlycke renten, van salyge Sibbel Sybets, myn moye, besproeken uut Dew Gerbrens guedt oppet Nylandt. Ende daertoe die renthen die myn salyge vader Johan Sibrant zoen daertoe ordineert heeft, als elliff pondematen meden daer Aede toe Bilgaerd nu toe huyr heeft, ende geeft voer elcke pondemate een karolusgulden jaers. Bet acht flor.
35 jaers uut Jacob Seldenrycks huys op die Nyestadt, daer ick coft heb voer dat gelt van doctor Pieter ontfangen, want dat losrenten waeren. Bet die huysstede daer cleyne Renicks huys op staet op die Nyestadt, gelt twe olde schylden jaers. Bet anderhalff postelaet jaerlycke renten uut Jella Tyesse zoen gued toe Wirdum. Voer<t> XX st. jaers, die ick vercoft hebbe uut Peter wevers steede. Bet uut Ariaen timmermans
40 steede des jaers seven st. Bet een olde schilt jaers uut twee camerssteden affter dat gasthuys, daer Botta metselaer up woendt. Ende ick begeer ende will dat die armevoechden tbeste willen in doen, ende willen my ende myn eerfgenamen quyten off wy mochten in schuldt wesen van ons oldevaders testament, als wy doch niet

^a Noch in B, noch in D ingevuld.

45 ^b In D steeds: ryms.

^c Ontbreekt in D.

schuldich sinnen, want onse oldevaders executores syn testament hebben voldaan. Ende ist dat die voechden niet toevreden sint, soe sall myn suster ende huer kinderen all disse vers. renten den armen delen alle jaeren om Goedes willa, by hueren sielen salicheyt, ende weren hem met recht off yement ongelyck voernemen wolde, want
5 onse oldevader meer erfgenamen heeft aftergelaten, ende ick om alle twist toe stillen dese legaten hebbe besproeken ende gheven, ende dese verscreven renten meer beloepen dan hondert postelaten jaers.

Item die jacoppynen ses flor. eens. Item toe Oldehoeff vyf ende twyntich fflor. r. off die weerden daervoer, ende sall heer Wpka^a bestellen een bequaem prister, die sall
10 lesen alle dagen een sielmisse voer myn ziell, ende die niet well steldt is, een ander in syn stede, ende die sall zyn volle loen hebben. Item suster Clara toe Voswerdt ses ellen louter fyn^b laeken tot een kappe, voer die drie flor. daer myn salyge vaer hadde besproeken suster Barbar, myn moeye.

Item toe myn begangnisse, maenstond ende jaertyt sal men geven elck arme
15 mensche twe weggen ende een halve st. an gelt op elcke tyt, ende die dat arbeyt doen, sullen elck vier st. hebben.

Item Reinska langhe Simons dochter sall hebbe die halve steede van d[at] houdtsteck, ende myn deel van die drie kamers met die st[eden], ende XII flor. an gelt. Dit
20 sall nu comen tot timmert [toe] Oldehoeff in Reynska steede. Ende fan salyge Katharina testament heb ick Reinska voldaan van alle die renten ende van alle dat^c silverwerck soeals dat Reynska [was] besproeken, ende heb huer voldaan soeals ick sculdich w[as] toe doen.

Item elcke priester binnen Lewerden twe stuveren toe die vigilie, begangnisse, maenstont ende jaertyt op elcke tyt, ende die niet is present, dat sal men den armen
25 gheven om Goedes willa, ende die op die dach gheen misse doet, sall niet hebben. Item meyster Harmen, meyster Henrick, doctor Upcka, meyster Pier, elck een flor. Item meister Frans toe Nyehoef twe flor. r., heer Wopka seven flor. Item de pater toe Santa Anna twe flor.^d, ende die susteren een tonne hamborger bier.

Item alle jaeren ben ick sculdich ewelick int eerst van salyge Sybell moyka elck
30 priester, toe Oldehoeff beneficiert, drie botthyes toe missen ende vigilien, ende van myn salyge vaers wegen een st. tot missen ende vigilien, ende voer myn oem, heer Jella Jwssma, elck priester een st. toe missen ende vigilien, ende een deell^e. Item soe maecke ick voer myselfen ewelick op myn jaertyt elcke priester toe Oldehoeff te missen ende vigilien een stuver. Dit voers. is voer die praesentes die coemen.
35 Hiermede besuare ick ende gheve hiertoe om desen lasten toe onderhouden seven pondematen nylant by Merssema wech, daer Dirck Egbaert zoen in den^f huer heeft, ende twe pondematen nylant in die Mager weyda, ende een philippusgulden jaers daer Janke toe Bilgaerdt my geeft. Ende dit sall heer Wopka bewaeren syn levent lang, ende nae syn doet die priester op ons salyge oem heer Jella leend. Ende wat daer over
40 is, sall die priester halff hebben voer syn arbeyt, ende die armen die ander helffte. Item

^a D: Wopcka.

^b In plaats van louter fyn in D: lotterfyn.

^c In plaats van alle dat in D: dat halve.

^d D: stovers.

45 ^e D: adeel.

^f B: in den verbeterd uit: toe. In D is toe gehandhaafd.

ick macke seven jaerdeell toe Oldehoeff ende toe Galeyen. Item ick bespreeck die
 witte nonnen, toe Mariagaerde, toe Gernaet, toe Bethelhem, toe Foswert, toe Dockum,
 toe Claercamp, toe Smalenee, toe Bergem, tot Hasckerconwent, toe Nye cloester, toe
 5 Thaber, die barfoete broeren toe Boelswert, ende Aenwierd, elck een tonne hamburger
 bier, eende toe Aylsem een tonne hamborger bier met drie floreenen an gelt, ende toe
 Smaelenee drie floreenen an gelt. Item ick bespreeck dat cloester toe Claercamp
 veertich floreenen an gelt ende vyftich loed silwer van myn croezen toe een nye kelck.
 Dit sel wesen voer een beterscip van die koep die ick eertyts daen hebbe met dat
 cloester. Item dat cloester in Sygerswolde sall hebben eewelick ende eerfflick dat
 10 goedt opper Meeden, daer Aeltze nu op woendt, behalven die renten die salyge
 Katherina d[ae]rjuut besproeken heeft tot die tyden, ende noch een h[allelu] floreen
 jaers daer die jongerpriester in Gaeryp daer oeck in heeft, alsoe goed ende quaed als
 my dat toeho[ort]. Hiervoer sullense singen een sielmisse in huer conwent, ende lesen
 wigilie, die priesteren^a ende alle die susteren, alle jaeren op myn jaertyt ende op
 15 salyghe Katherina ende Beythya jaertyden int ewich. Item die pater in Sygerswolde
 een floreen, ende syn gesell sewen st., ende elcke suster IIII st., omdatse God voer
 myn ziell ende Katherina ziell willen bidden, ende een tonne hamburger bier. Ende
 hiertoe sall dat cloester hebben sestich loed silver van myn croesen tot een
 monstrancie, ende hiertoe ses floreenen jaers uut Hinnema^b gued toe Hilsum^c.
 20 Hiervoer sullen die susteren singen alle saterdaeghen een misse van Onsse Lieve
 Vrouwe met die sequentie Ave praeclara. Ende worden die ses floreenen renthen
 offkoft, soe sal men dat gelt weer besteeden om ander renthen. Ende off hier gebreck
 in quaeme ende^d die misse niet songhen, soe sullen myn naeste bloet die renthen
 holden tot huer profyt.
 25 Item voert soe maecke ick rechte eerfgenaemen toe myn goeden, behalven dat hier-
 voer offte hiernae niet wordt besproeken, myn suster Tiedt met huer kinderen ende
 myn susters soen Willem Canter met zyn echte zoen Lambert, ende dat int gheene dat
 ick huer elck besonder bespreecke ende toelegge, ende willt anders niet hebben, ende
 will datse daer elck mede toevre sullen wesen, elck by forlies van zyn deell ervenscip,
 30 ende dat toe Keys. Majesteyt profyt.
 Int erst sall Tyedt, myn suster, hebben myn deell uut Engelsche Symens goedt, als
 XXXIII fl. r. renthen ende een halve tonne butter jaers. Hier sall van gaen toe meyster
 Frans leen toe Nyehoeff een philippusgulden jaers. Item bet uut Simens goed in die
 35 Byla dertich floreenen ende een maerscip suwell met een vet vercken jaers, ende drie
 pondemaeten saedlandt by die Hoeghe dyck, daer Dirck Ysbren zoen in die huer heeft.
 Bet uut Sythtie gued X½ pondemaeten, ende gelt toe huer ellyf floreenen. Item uut
 Peter Staepels gued sueventien flo. jaers ende een ferndell butter. Bet uut Dirck
 Elbrich zoen goed sewentien floreenen ende twe tonnen roede butter met een vet
 40 fercken^e. Hiervan is besproeken voer in dit testament seven pondemaeten, die sullen
 hieroff gaen. Item bet Diu Gerbrants zoen gued, ellyfftehalff flo. ende tue tonnen

^a D: priester.

^b D: Hemmema.

^c D: Hielsum.

^d Hierna in D: zee.

45 ^e Hierna in D: jaers.

roede butter jaers. Ende die armen hebben hier oeck uut sestien rinsgulden^a des jaers. Bet elliff pondemaeten ende twe cleyne fennen by Janthiema fenna, jaers XXV flo., hieruut toe meyster Piers leen een philippus^b jaers. Item bet uut Albert Wiglis^c goed toe Deynum XIII flo. r.^d losrenten. Item bet een fenne by Olde Galeyen, hiet die
5 Honda bosck, jaers nu XV flo. r. Item bet negen flo.^e jaers toe Mersum uyt Gerloff Renick zoen gued, losrenthen. Bet drie koegars in die Galge fenne.

Item Willem, myn susters zoen, sall hebben voer zyn deell ervenscip int eerst dat guedt op Nylandt, daer Jacob Ysbren zoen ende Jacob Abbes nu op woenen, ende gheven des jaers XXX florenen r. ende twe tonnen roede butter ende twe vette
10 scaepen. Hier sall aff gaen twee florenen r. jaers die Sinte Vyt toecoemen, ende die jongerpriester toe Leckum een philippusgulden jaers, ende die priester in Eernawolde een hoerthiesgulden jaers. Item hiertoe sullen Jacob ende Jacob vers. selven betalen, sonder Willem toe korten, Onsse Lieve Vrouwe ses florenen r.^f, toe heer Wopka leen vyf florenen jaers r.^g, ende toe ons salyghe oems leen vyff pondemaeten. Bet seeven pondemaeten saedlant daer Claes Jan zoen toe huer heeft voer vierdehalff flo.^h ende een ferndell roede butter. Dit heb ick van Willem bewandelt ende heb hem voldaan, ende heeft my myn wandellbrief onthouden tegens myn danck ende wille. Item bet dat guedt toe Hyelsum daer Teye op woent, ende geeft nu jaers negentien florenen r. ende een halff tonne roede butter. Item bet acht florenen r. jaers uut Jacob Jacob zoen gued
20 toe Meedum, losrenten. Item bet ses ende vyftich gouden philippusguldens jaers van salyghe Wytthie Kamminga, losrenthen met negenhondert gouden philippus guldens. Bet XXIII florenen r. jaers uut Augustyn aptekers huysen, lossrenthen. Item Willem sall oeck hebben die gewalt van dat guedt toe Meedum, met die profyten, daer Simon Dirck zoen op woendt, behalven dat Hylck huer deel daeruut sall hebben nae inholt
25 myn scryften. Bet compt toe Onse Lieve Vrouwe toe die tyden thien florenen r. een oert jaers van salyghe Katherina wegen, ende Sinte Vyt II florenen r. VII st. uut dese saete vers. bytaele. Item bet sall Willem <hebben> ses florenen r. lossrenten, kofft van Sydts toe Britzem. Ende hiermede sall Willem toevreden wesen ende maecken nimmermeer bet enich ansprack op my ofte op myn suster Tyedt met huer kinderen
30 van eenyge eerffscip off van affterstall, het sy waervan dat Willem eet mochte bedencken, want hem all meer dan voll schiet. Ende oft gebuerde dat Willem sterft sonder echte kinderen off syn kinderen sonder echte kinderen, soe sullen dese vers. renthen weerom comen an Tyedt, myn suster, off an huer kinderen off kyndskinderen die dan int leven sinnen. Ende nae Tyete doet soe sullen all desse renthen hierⁱ
35 besproecken^j an mueghen coemen, erven op huer kinderen, ende elcke kint op ander toe erven, ende niet uut myn bloet ofte graede.

^a *Hierna in D:* corrent.

^b *Hierna in D:* gulden.

^c *Ontbreekt in D.*

40 ^d *Hierna in D:* jaers.

^e *Hierna in D:* ryns.

^f *D:* ryns jaers.

^g *In plaats van jaers r. in D:* ryns jaers.

^h *Hierna in D:* ryns.

45 ⁱ *D:* hoer.

^j *Hierna in D:* ende.

Item ick bespreeck Ansck, myn nifft, Tyette dochter, vier koegars in Hieenthiam^a
fenna ende ses pondemaeten meeden op Huysema Nylant. Dit sal men niet verkoepen
noch niet^b versetten, off die voechden van Sinte Anthonis gasthuys sullen in
eyghendom antasten ende holden. Ende een silveren beecker van dat doesyn ende twe
5 groete sulveren lepelen ende XX flo. r. an gelt.

Item Peter, myn mette, twehondert rinsg. corrent an gelt om doctoer toe worden off
is hy doctoer. Ende wort hy gheen doctoer, tgelt tot die armen om Goedes wille toe
deelen. Hiertoe sall Peter hebben twaleff flo. r. vier st. jaers uut die stadswaeghe, ende
een silveren beecker mit twee groete silveren lepelen.

10 Item Ghysbert, Jan ende Dirck ende Aelka, Tyette kinderen, toetsaemen myn deel
van Romnya^c gued ewelick, ende elck een groete silver lepel.

Item Lambert Willem zoen toe Groenyghen sall hebben twe florenen r. jaers toe
Huysum^d van Tyette weduwe, ende seven florenen r. in Tanyabuere daer Jan Jacob
zoen nu op woendt. Bet drie huyssteden ende kamerssteden after Jacob Adams ende
15 Reinska huys, eerflyck, daer Peter boede met zyn bueren op woent, ende vier silveren
lepelen van die groete.

Item myn salyge vaer is sculdich sevendehalf f. r. jaers van feen dat personaetscip
toe Tietzercka. Daertoe bespreecke ick achtehalff f. r. jaers uut sekere landrenthen
daer Sybet Wybe zoen toe Waeten^e van my in die huer heeft, als vier stucken meeden
20 toe Waetena ende XXVIII^f pondemaeten by Handere meer.

Ick bespreck toe die Naeme Jhesus om die arme huys sitten jaers toe delen om
Goedes wille vier ende twyntich florenen r. renten, koft van Wytthie Oessma^g toe
Boxum, losrenthen. Ende wordense offcoft, soe sal men dat gelt altyt besteeden om
ander renthen. Ende indien dat daer eemant voerarmet van myn bloet ofte vrinden,
25 beghere ick dat men die meede will gheven aelmisen om Goedes wille.

Item Hylck myn wyffs renthen, huer ontheeten, heb ick gaer screven in een brieff
mit myn handt, soeals ick huer voersegelt hebbe, ende daertoe thuys soeals dat staet,
sonder eenighe inboell, daerin toe bliven huer levent lang ende niet langer, ende dat
salse in eeren houden, dat daer niet vogaet. Ende oft Hylck meende thuys toe
30 bewoenen mit dat huysraet dat daerin is, dat heeft myn daeghen myn^h menyge nee
geweest ende tis my myn daeghen niet toleyd, ende heb dat nie docht dat toe onhieten
ofte toe doen, ende will dat voer God voerantworden, want sy doch meer dan genoegh
van my sall hebben. Ende is Hylck deer menyge thuys ende hoff toe ruymen nae die
maenstont ofte jaertyt, daervoer sal men huer geven ende betaelen anderhalffhondert
35 karolusgulden ende dat beste bed met zyn toebehoeren.

Item int gasthuys twee bedden met zyn toebehoeren voer den armen. Het ander
huysraet sall Tyet, myn suster, hebben mit huer kynderen, hoe sy dat selven ordineert,
voerbeholden dat Willem Canter mit syn soen sall twe die besten bedden hebben mit

^a D: Henthiema.

40 ^b Ontbreekt in D.

^c D: Ronya.

^d Hierna in D: coft.

^e D: Wartena.

^f D: acht ende dartich.

45 ^g D: Oedssma.

^h Ontbreekt in D.

huer toebehoer, tyen die groeste plaeteelen, twee groete wynkannen, vier groete kandelaers, ses pullen, ende ses cussens van die beste, ende myn beste trysoer. Item myn silver daer ick meer hebbe dan voer off nae wort besproecken, sall Tyedt ende Willem toelycke deelen halff^a. Item vleysck ende speck ende brandinghe sal men^b 5 geven om Goedes wille.

Item Janthien^c Oeghe wyff mit huer kinderen twyntich flooreenen^d an gelt voer een aelmisse.

Item dese naescreven renthen will ick Hylck toe nae inholdt huer meckbrieff, indien dat ick sterve sonder kynderen by huer. Item Hermen backer oppa Tunen, drie 10 flo. r. jaers voer tue grote koegars in Buyweestera fenna. Item Hendrick Heyne zoen scoenmaker, een flo. jaers voer een koegars in Buweestera fenne. Item Eeska Sappe zoen oppa Vliet, negen flo. r. jaers voer een fenna ende meeden. Item Peter Broenen zoen toe Wlaedt, acht flo. r. jaers uut zyn gued ende voer en stuck meeden. Item 15 Nanna toe Kammyngabuur, voer vyff pondematen meeden III florenen VI st. Item Douwa Claes zoen toe Leckum, sex flo. r. jaers uut syn goed. Claes Nanna zoen toe Leckum, voer III½ pondemaeten II florenen, meeden. Item die resten dat dese vers. renten gheen LX flo. r. jaers mueghen opbrenghen, dat sall Hylck boeren des jaers uut Simon Dircks gued toe Meedum.^e

Item Styn Douwes XII flor. r. an gelt. Item meyster Sibren, Wolter Zyger zoen, 20 Auck Lyuwes, Jan ende Peter Kempe zoenen, Reynsk van Dockum, ellick een grote silver leepell offte die weerden daervoer. Heer Wopka, heer Frans, heer Jello, ellick een silver leepeel de maioribus, ende heer Frans van Alphen een grote silver lepell.

Item offte daer eenygher renthen offcoft worden die eement besproecken off toeleyd sint, daer sal men nemen in die stede van myn koffte renthen, toevoeren off nae niet 25 besproecken off eement toeleyd.

Item all myn anderen gueden ende renthen, hier niet in besproecken voer off nae, sullen comen an Tyedt ende Willem, ellick het derde deell, ende dat ander derde deell^f aen Smalenee, Feencloester, Bouwenconvent, Aelsum, Aengenwird, Gronedyck ende Oegecloester toesaemen, datse God voer myn arme ziell willen bidden.

Item myn huys ende hoff toe onsse salygher oems leen, ewelick ende altyt een op 30 dat leen toe nemen van myn naeste bloet, is hy guet van leven, ende is dat niet, een ander gued man van gueden leven die God sall dienen. Ende hy sall dat huys holden in eeren, dattet niet vergaet, off myn naeste vrinden sullen dat huys verkoepen ende koepen een cleyner huys toe dat leen, ende van die beterscip daer sal men renthen om 35 koepen toe dat leen.

Item all myn reedt gelt daer ick afterlaete, daer sal men van nemen myn begangnisse, maenstont, jaertyt ende all dat elck besproecken is geven, ende all dat ander sal men deelen ende ghevent der armen alle daeghen om Goedes wille, soelangh alst all omdeelt is.

40 ^a *Hierna in D: ende halff.*

^b *Hierna in D: den armen.*

^c *D: Hantzen.*

^d *Hierna in D: ryns.*

45 ^e *Deze alinea ontbreekt in D. In B is voor deze passage een aparte pagina gebruikt (f. 8r), die aan de achterzijde blanco is gelaten.*

^f *D: paert.*

Item Jan kannemaeker een van myn suarte tabberts, ende Peter, myn mette, Simons
zoen, myn bonte tabbart, ende all myn andere clederen om Goedes wille toe geven.
Item Gerbrandus dochter Anna een tabbert. Item Frouck, myn maeghet, IIII flor. r.
jaers lyffrenthen ende een cleyne silveren rieme, indien datse by my blyft mitterwoen
5 offte met wille van my vaert.

Ick maecke executores van myn laeste wille myn pastoer, meyster Henrick, heer
Wopka, meyster Frans, syn broer.

Item dit testament will Pieter Johan zoen vers. holden hebben nae alle rechten daer
een testament ofte leste wille moegen foerfasten ende stercken, ende macht niet
10 machtich wese als een testament, dattet sall machtich wesen als een codicill off een
ander laeste wille.

Item dit testament is gemaect int jaer ende dach vers., ende daer sint toe roepen
ende beeden orkenen. Des toe orkonde ende vasticheyt soe heb ick, Peter Johan zoen,
dit screven mit myn eyghen^a hant ende daertoe besegelt mit myn segell, ende voert
15 gebeden den twe pastoeren, meyster Hermen, meyster Hendrick, meyster Pier, perpe-
tuum vicarium tot Oldehoeff, bet meyster Frans toe Nyehoeff, heer Frans, praebenda-
rium tot Oldehoeff, Henrick Heyne zoen, Jan kannemaeker, Hermen orgelmaeker,
Michiel Jans soen, om hiervan ghetuychnisse toe gheven, mit huer handen^b toe
scriven^c, toe besegelen ende toe roborer. Datwelck wy alsoe gedaen hebben.

20 Actum ut supra, iam testium praesentia.

Anno 34^d completum, altera Simonis et Judae.

Die beschryvinge van salyghe Peter Johan zoen tytlycke gueden, by oerdinancie van
zyn testamente, codicill ofte laeste wille, by hem selfs gescreven, behalven int eynde
25 drie ofte vier regelkens by handen meyster Henrick, pastoer, ges. in thien blaeden
papier, gecollationiert metten originaell, ende accordeert van worde toe worde, ende
met vier grone segelen voersegelt, niet corruppeert, daerop papier gedrukt. Ende by
den segelen staet gescreven: Hermannus Johannis subscripsit. Franciscus Cannius
subscripsit. Ego, Hendricus Luce, pastoer, subscripsi pro Henrico Heyne zoen.
Hermen orgelmaeker. Jan kanneghieter. Michiell Jan zoen. Pieter Jan zoen. Henricus
30 Luce. Petrus Sirici. Franciscus subscripsit.

Bij mij,

<ondertekend:>

Wilko Folkert zoen, der stadt Lewerden secretarius ende notarius publicus.

35 *Origineel (A) niet voorhanden. Vergelijk hierover nog D:* Tprincipael van dit testament
was gescreven in derdehalff blat papiers, ende was op dander zyde van tderde halff blat
gescreven zeeckere codicille, bevesticht zynde tselve principael met vier opgedructe
segelen van groenen wasse, daervan die drye eerste, overgedect met viercante papierkens,
waeren noch geheel, ende den vierden, ongedeckt, was aen beyden zyden affgebroecken.

^a D: selves.

40 ^b *Hierna doorgehaald:* soe scriven connen. *Hierna in D:* zoe schryven connen.

^c *Hierna doorgehaald:* ende segelen. *Hierna in D:* ende seghelen.

^d *Hierna in D:* et.

Ende stondt onder den eersten zegel gescreven: Peter Johan zoen. Onder den tweeden: Henricus Luce subscripsit. Onder den derden: Petrus Syrici subscripsit. Ende onder den vierden: Franciscus subscripsit. Stondt noch onder gescreven: Harmannus Johannis subscripsit. Franciscus Cannius. Ego, Henricus Luce, pastor, subscribo pro Henrico Heyne zoen. Herman orgelmaecker. Jan kannegieter. Ende: Mychyel Jan zoen.

5
10
15
Afschriften: B (16de eeuw, door Wilko Folkert zoen, notaris en secretaris van Leeuwarden, naar A). GA Leeuwarden, Archief Bestuurders Sint-Jobsleen, inv. nr 18, f. 1'-10^v. Beschadigd. Opschrift: Copia. - C (16de eeuw, door S. Nicolai, ter presentie van Jan Simons zoen ende in absentie van Anscke Bouwe Wybrants weduwe ende die weduwe van meyster Pieter Symons zoen, die daertoe geroepen zynde, geconsenteert hebben dat tselve geschien zoude in hun affwesen, naar A). Niet voorhanden, bekend uit D. - D (16de eeuw, door P. Eemskerck, naar C). GA Leeuwarden, Archief Sint Anthony Gasthuis, inv.nr 13. Opschrift: Copia copie. In dorso: Copia van het testament van Pieter Johan zoon.

Druk: a. OSA, nr 136, p. 260-277 (naar D).

15
Uitgegeven naar B. Lacunes zoveel mogelijk aangevuld naar D, waaruit tevens de belangrijkste varianten zijn gegeven. Op de dag dat het testament werd voltooid (1534 oktober 29), maakte de testateur ook een codicil (zie nr 136).

135

1534 juni 4

Ryns Pieter zoen

20 In die naeme des Heren, amen.

In den jaere Unsers Heeren duysent vyffhundert ende in dem vier ende dertigsten, den vierden dach des maents junii, heb ick, Ryns Pieter zoen, bekennende myner natueren gebrecklicheyt, hoewael kranck und swack van lichaem, nochtant van synnen ende verstand wal wetend ende verstandich genoegh, anmerckende daer nyet wissers
25 een is <dan> die doet ende nyet onwissers dan die ure desselver, mit rype raedt, walbedochte ende voersinde gemuet, myn leste wille in tyegenwoerdicheyt der geloeffweerdigen hierunder geschreven tuygen dartho gerequiriert, beschriuen ende in der allerbeste form, so solichs nae den rechten te gescheen behoert, geordiniert ende in een form stellen laeten, in manieren als nae volgt.

30 Int eerst beveele ick myn siele Gott dem almachtigen, ende dat lichaem deer aerde, waert dan den frunden geraeden sal syn.

Ten anderen so instituier ick in al myn achtergelaeten gueden, replich ende onreplich, hoedanich sie syn, den rechten armen bynnen Liewerden myn erven, ende dat by gueder luyden raede den rechten armen te distribuieren, behalven dat myns moeders
35 suster Martyen erfflick sal hebben dat halve hus, staende op dat Fliet.

Und ingefal so dit testament offt leste wil ymmers als een volckomen testament nyet staen mochte, offt anders in syn solemniteeten deficierte, so wil ick nochtans dat het als een codicill, leste wyl, offt andere gyfftung soe uut oersaecke des doets geschiet, offt alst anders allerbest nae den rechten staen offt crafft ende effect hebben
40 mach, staen ende crafftich wesen sall, ende wil datselve van den legataria, by verboerniss des soe hoer in dit testament legiert, onverbruecklick achterfolget ende den armen binnen Liewerden in dat mynste niet bekrenckt hebben.

Hierby syn gewest die erbare mannen Eecke schroeder, Aerent schomaecker, Sicke Dirck zoen ende Wte scharyer, als tuygen daertho geroepen ende gefordert.

Und um merer disses leste willens vesticheyt heb ick gebeden den weerdigen heeren Yvo Johannis, cappellaen te Oeldehoeff, dit testament mit syn eygen hant te onderteyken. Datwelck ick, Yvo Johannis vors., mit den anderen tuygen, so kennen schryven, doer bede wille des vors. Ryns Pier zoen testatoers, ende voer den anderen
5 tuygen, soe nyet kunnende schryven, doer hoer beede wille heb gedaen.
Int jaer, dach, maent als boveng.

<Ondertekend:>

Yvo Johannis subscripsit.

10 *Origineel: A. GA Leeuwarden, Archief Sint Anthony Gasthuis, inv. nr 12. In dorso (= f. 2'): Ryns Pieters testament.*
Druk: a. OSA, nr 135.

136

1534 oktober 29

Peter Jan soen

In die name des Heren, amen.
15 Int jaere Onses Heren duysent vyffhondert ende in den XXXIII^{ten}, altera Simonis et Judae, in crafft dieses voerg. testament, mit Peters Jan soens testatoris eygen hant gescreven, heeft hie nu noch, hoewall suack van lichaem, nochtans verstandich genoech van sinnen, een ordinantie ofte codicill ende dispositie in teghenwoerdicheyt ondergescreven tuyghen gemaect, ende duer my, Henricus Ludolphi, pastor, bescri-
20 ven laeten in manieren naeghescreven.

Item dat depositum, soe by heer Wopke is verwaert, nae myn doet sullen hebben die helffte <die>^a arme binnen Lewerden, by raet der executoren, meyster Henricus Ludolphi, pastor, heer Wopko, meyster Frans toe Nyehoeff, te distribueren, ende die ander helffte tot dat bow Sinte Vyts kercke.

25 Item ferer will die voerg. testator, Peter Jans soen, dat die executoren voerg. van datgeen soe Feencloester, Bouwecloester mit naestlegener cloesteren int testament, lest specificceert, toegelecht is, twyntich golden g. jaerlich sall nemen, ende daervan toe Oldehoeff weecks drie missen lesen^b bestellen laeten int ewich. Vorder^c die vers. renthen lossgecoft, sal men dat gelt tot dieselve dienst op andere uerden^d anleggen.

30 Item syn dienstmaghet sall hebben, soeveer hy in syn testament sulcx niet ordi- neert, sess goltgulden jaers, voer hondert gulden gecoft tot huer lyfstont, ende een cleyne silveren rieme, lecht in syn kiste, tot huer eyghendom. Item dat kisteken soe by syn bedde staet, sall hebben Sinte Vyt.

Hierby syn geweest meyster Harmen, pastoer, meyster Pier, meyster Frans van

35 ^a Aangevuld uit D.

^b Ontbreekt in D.

^c D: worden.

^d D: oerten.

Nyehoeff, heer Frans, praebendarius tot Oldehoeff, Henrick Heyne zoen, Harmen orgelmaecker, Jan kannemaker, Michiell Jans zoen, burgeren binnen Lewerden.

Ende tot meerder vasticheyt mit myn eyghen seghel besegelt, ende ferer gebeden die voers. tuyghen, soe scriven kennen mit huer hant, ende segelen die segelen foeren,
5 toe roeboreren ende bewaeren, desgelyx meyster Henrich oeck gebeden. Dat wy doen om syner bede wille hebben gedaen.

Actum ut supra.

Dat codicill, by handen meyster Henrick, pastoer, gescreven, gecollacioneert, ende
10 accordeert van worde toe worde, ende met vier grone segelen voersegelt, niet corruppeert, daerop papier gedrukt. Ende daerby staet screven: Hermannus Johannis subscripsit. Franciscus Cannius subscripsit. Ego, Henricus Luce, pro Henrico Heyne zoen subscripsi. Jan kanneghieter. Hermen orgelmaecker. Michiel Jans soen. Pieter Johan zoen. Henricus Luce subscripsit. Petrus Sirici subscripsit. Franciscus subscripsit.

By my,

15 <ondertekend:>

Wilko Folkert zoen, der stat Leewaerden secretarius et notarius publicus.

*Origineel (A) niet voorhanden. Vergelijk hierover nog D: Tprincipael codicil, staende
achterop tderde blatt vant voergaende testament, was bevesticht met drie^a opgedrukte
20 segelen van groenen wasse, daarvan den eersten, ongedect zynde, was een weynich aen die rechterzyde affgebroecken. Ende stontd daeronder geschreven: Peter Johan zoen. De drye andere zegelen, bedect elcx met een viercant papiercken, waeren noch geheel, ende stontd onder den eersten gescreven: Henricus Luce subscripsit. Onder den tweeden: Petrus Syrici subscripsit. Ende onder den derden: Franciscus. Ende stontd noch onder gescreven: Hermannus Johannis subscripsit. Franciscus Cannius subscripsit. Ego, Henricus Luce, pro
25 Henrico Heyne zoen subscripsi. Jan kannegyter. Hermannus orgelmaecker. Ende: Michiel Jans zoen.*

*Afschriften: B (16de eeuw, door Wilko Folkert zoen, notaris en secretaris van Leeuwarden, naar A). GA Leeuwarden, Archief Bestuurders Sint-Jobsleen, inv. nr 18, f. 11^r-12^r. Opschrift: Copia. - C (16de eeuw, door S. Nicolai, ter presentie van Jan Symons zoen ende in absentie van Anscke, Bouwe Wybrants weduwe, ende die weduwe van meester Pieter Symons zoen, die daertoe geroepen zynde, geconsenteert hebben dat tzelve geschien zoude in hun affweesen, naar A). Niet voorhanden, bekend uit D. - D (16de eeuw, door P. Eemskerck, naar C). GA Leeuwarden, Archief SAG, inv.nr 13. Opschrift: Copia
30 copie. In dorso: Copia van het testament van Pieter Johan zoon.*

35 *Druk: a. OSA, nr 136, p. 277-279.*

Uitgegeven naar B, met de belangrijkste varianten uit D. Op de dag waarop dit codicil werd gemaakt, voltooide Pieter Johan zoen ook zijn testament (zie nr 134).

^a Lees: vier.

Auck Peters dochter, vrouw van Liewe Liewe son

In nomine Domini Jhesu Christi, salvatoris nostri, etcetera.

Anno Domini dusent vyfhunder<d> ende XXXVIII heb ick, Auck Peters dochter,
 5 Liewe Liewe sons echte ende ghetroude wyf, ghesont van lichaem ende vorstandt,
 owerleyt die crancheyt des lewens van der minschen ende onsekerheyt van der tyt des
 doots, niet sekerliker wesende dan die doot, heb willen myn utterste ende laeste vrie
 wille ende bigerte maken, so ick die na myn doot, na die tytlicheyt, wil onforborlick
 10 sunder mutzie ghehouden hebben, ende te staen soeals die opt aldergunstichst nae
 eenighe manier off form in den rechten van een codicill ofte gyfte ut orsaeck van die
 doot off ex pie causa stan mach, sunder eenighe subtylheyte ofte cavillatie van eenighe
 ghebruicken van form die darthegeen solden mogen ghesocht worden, want hit mit vrie
 wille sunder alle bidroch soe geschiet.

Ende is dese: dat ick God almachtich synder barmharticheit myn siel bifele, ende
 15 myn licham die arde totten predicatoren in die kercke, in myn olders sepultur, die ick
 dan bispreke vyf goltguldens ofte myn croen, is syn anders nicht vorcoft, ende myn
 bigenkenisse ende manstondt also simpel als die alderaermste in dese staedt. Want ick
 byn vorsekert dat dat alderminste dropel bluet Jhesu Christi my ghenuch is om foldat
 20 tot myn siels profyt, darum wil ick ghen afterdaden ghehouden hebben, want men
 brencht den ghemenen luden in grot oncost, want die priesters maken een eygen Gods
 schulden darut, dat nu ter tyt niemant straft noch kert, dat God betren muet. Ende
 soeals ick vormued dat die priesters mochten seggen dat myn liewe salighe mueder
 van willen was eenighe lofsanck fridachsavonts vor dat Heylighe Crus toe stichten,
 datwelke thohants ewen geschyt, ende sy eysken VI goltguldens jars darvan, soe con-
 25 sentier ick dar niet in, om die orsaeck uant ick gen formlick testament van die priesters
 ghesien en heb, mer sy seggen hit staet int doodbuck geteykent, dat my nicht genuch
 en is, want sy mochten alle myn liewe muers guden wel in hor dodbuck tekenen, want
 sy synt van groter gyricheyt, als men daglix wel siet.

Item soe bispreck ick Liewe Liewe son, myn lieve man, twehundert goltguldens
 30 eens, ende sal darvor mogen nemen van myn loesrenten war hy wil, ende ses die beste
 silveren crusen ende ses die beste silveren lepelen.

Item meister Sibrant, myn oem, ende syn kynderen seggen my alle wegen nae,
 owermits ingewen van Griete muie, uat groten ongelick dat ick hoer ghedan heb in
 myn deylinghe vant erfscop, dat nochtans contrari is, want ick biclage my ende myn
 35 liewe suster dat wy schandelick van ons lieve muers guden vorsteken sint ghewest
 owermits Pieter Jan sons quade raet, na luet myn oldemuders testament, dat sy ons nou
 bikenden vor hor kyntskynderen, als my ende Wolter Sigers toe Groningen, ende myn
 oem ende ick dar vack schortinghe om ghehat hebben, nochtans is dat by gude
 mannen nedergelecht na luet ons laesten baer. Item ick segge by mynder warheyt dat
 40 Pieter Jan son toe my ghesecht heft: 'Hadde ick weten dat meister Sibrant anders ghen
 bisschop soelde worden hebben, ick soelder dyn oldemueder nymmermer toe raeden
 hebben'. Noch seg ick by mynder warheyt dat myn oem, meister Sibrant, tot my is ge-
 comen en heft gesecht: 'Liewe nichte, nuuecht u nu ock?', ende ick heb 'Ja' gesecht.
 Doe seyde hy: 'Liewe nichte, ick bidde u dat gyt myn lieve mueder willen vorgheven
 45 om Godis wille, dat u owermits my tho chort gheschyt is', dat ick garn doen wolde om
 Godis wille. So bispreck ick myn oem ende syn kinderen alle datgen dat hy my toecort

ghedan heft, als dat silver dat toeleyen was, alle die landen ende gelt dat hy my ont dustert heft. Ick wil hem anders nicht toe van myn aerff, want ick van hem nicht ontfangen en heb, ende ick dat myt guder consientie wel doen mach, nae luet dar keyzers rechten.

5 Item ick byn van meyninghe dat ick sommige gude frunden ende sommige van myn bluetvrinden wil bispreken itlike cleynnot, als myn clederen, ringgen, riemen ende silveren crusen ofte gelt, dar ick hoer namen wil setten ofte setten laeten op een seddel buten dit testament ofte op spacium van dit testament. Ende dat wil ick onderhouden hebben als dit tegenwordighe testament.

10 Item vort is myn wille dat ick die twe husen mit schur ende hoof, also als ick die nu coft heb, dat men dar sael inholden aecht ofte tien, myn ofte mer, soevel als die bifelsluden gud dunket, arme weskynderen sunder vader ende mueder mit een biuarster in dulken manier: sullen die arme weskynderen syn vorall van myn bloet, ende na sullen borgerskynderen ut dese staedt wesen, ende ofter soevel van myn bloet ofte
15 borgerskynderen niet en waren, soe sullen ander elendighe weskens dar vader noch mueder en hebben wesen. Item dese weskynderen sal men dar mit simpele portie onderhouden: die buck vol ende mit warme dichte clederen, als mit eenen pels ende roeck, hoesen ende schun, gen costliker laken dan dempter. Item dese elendighe weskynderen sal men dar onderhouden on ter tyt dat ze twalef off viertyn jar olt sint,
20 ende binnen dese tyt sullen die bifelsluden darop sien dat dese weskynderen leren spinnen, lynnende ende wollen nayen, bancwerck ende breyden, wasken ende schuren, huetsticken ende toe schole gan om die geboden Godis, die Gelof ende dat Vader Onser toe leren, ende schriuen die dartoe geschicket synt. Ende laetense doch niet over die strate lopen: holter een gude scarpe ruede by. Ende alsdan, totten eende van dese
25 XII ofte XIII, hit alderhogeste viertien jaren, sullen die bifelsluden die kynderen utsetten ende laetense dienen ofte hoe sy dan die cost erlichst crigen connen. Ende die biuarders van desen weshus sullen die kinderen dan angewen, als die meyskens een pels, een roeck, hosen, scon ende mowen, ny noch olt, hoet toe werck compt, mar onbeschort, ende drie hemden, drie scorteldoeken, drie halsdoeken, een craeg ende een
30 huff; ende die knechtken desgelick in hosen, scoen, wamboes ende sloef, een huuet ende drie hemden, ende hiermede bifeltze God den hemelschen vader. Ende soe vro als er een starft ofte utgeset wort ofte wechloeft, soe sult gi een ander wesken weder in die plaets setten. Ende ofter nu van dese kynderen weren die die cost binnen dese vors. jaren vordienen mochten, ende wolden die bifelsluden rebel wesen ende seggen:
35 'Wy willen hier bliwen ont tot XII ofte XIII jaren', die sal men mit gewelt wechjagen. Ende lopen si wech binnen dese vors. jaren buten consent van die bifelsluden, ende comen si nicht weder binnen acht dagen ende bringhen redlike orsaeck, die nempt niet weder in. Mer doenkt van kyntsheyt, soe nempze weder ende corrigiertze. Mer soe vro als sy langher wech bliuen dan acht dagen, soe nimpt een ander weder op die plaets.
40 Ende oftet die byfelsluden byliefde dar machden ofte knechten van toe holden totten eende van dese vorschreven jaren, soe sullen syse cost ende loen ghewen als ander machden ende knechten, ende doense ock niet toecort. Ende des soe wil ick datt men alle jaer op myn jarstond in alle kercken vercondigen sal van die precstoel ofter arme weskynder die sonder vader ende mueder sient van myn bluet, die sal men an dat
45 weshus bringhen. Alst biuislick is datze van myn bluet sint, soe ontfantze.

Ende des vort soe instituier ick ende mack rechte arwen van alle myn gueden die my God vorlient heft, husen ende huesraet, renten, clederen ende cleynnoet, bihalven dat ick bispreck tot een legaat, die alderelendichste weskynderen van myn bluet ende

ut deser staedt, darna welc^a die byfelsluden bylieft. Wort dar meer guet toe gegewen, soe mogdy mer weskynderen ontfangen.

5 Ende oftet quam dat Liewe Liewe son, myn man, tot armut quam overmits orloeg ofte seescade ofte crancheyt des lichaems (dar God vorsie, dat hy gebreck lyden moste ende hy dat by sinder warheyt seyt), soe sal hy die renten van dat lant boeren dar lecht by Olde Galegen, tot syn lewen lanck.

10 Item als Liewe, myn man, na myn doot myn gueden sal overleveren, soe sal hem niemant scheydinghe affeysken van myn guet, dan na syn eygen consientie, off als dan wol bliken sael na myn ende syn wille. Ende ick wil dat die drie bifelsluden hem dan een quitansie gewen van myn guet, dar sal hy mede ongemoyt bliven van alle myn vrienden.

Ende in dese manier geff ick die rechte arme weskynderen all myn guet als vorgheschreven is als erwen ende alst alderbest na recht ende ghewonte staen ende int ewich duren mach.

15 Ende vort soe wil ick ende biger toe hebben tot executores van mynder desse leste wille ende bisorgersluden ower myn guet ende testament, als den eedelen herscop Eede Martna ende Liewe Liewe son, myn man, ende meister Tziepke, Allert Doedes son, ende Jacob Adams soen, myn neef.

20 Ende off God my gratzie gaff dat ick weskes annam by myn lewen, die suldi bliven laten op die conditzy als vors. is.

25 Item ick wil myn guet van die sted niet vorrucket hebben. Ende oftet ymant dar van vorrucken woude, als Arnt van Zwols guden ghedan synt, ende dat men dar gen weskynderen ontfanghen en wolde van myn bluets, soe sullen myn vrienden, als myn oem ende rechte susterlinghen, ende Tiet, Wolter Siegers dochter, ofte hoer kynderen als een rechte susterlinck myn gueden weder antasten als erwen van myn guet.

30 Ende ock soe bid ick oetmoedelick myn testamentors dat gy vordachtich wilt wesen, als een van u vieren staerft, dat die drie alsdan een man weder tot u kiezen wilt, wel u bilieft, also man achter man, opdat myn guet tot Godis eere compt ende tot profyt van die arme weskynderen. Ende offer welke van dese bifelsluden storwen by myn lewen, soe wil ick als een ander weder setten op spatziem van desen testament. Vindi ghen legaten byschrewen, soe holtet tot die weskynders profyt.

35 Tot orkonde ende warheyt van desen dat dit myn leste vrye wille is, als by myn onbeduonghenne wille ende sonder bidroch, heb ick myn hant hier selven onder gheschreven ende myn name gheset, ende ick dartoe roepen ende beden heb als thughen, als den eedelen ende hoechghelerden heren docthor Kempo van Martena, K.M. raedt, Eede Martena, Pieter Kempis, Dominicus Pybe son, als borghemeister dar staedt Leuerden, ende Gercke Jorret son, als sceppe dar stadt Leuerden, ende Tziard Elckes ende Dowe Elcks son, om hoer segel ende handt hierop toe setten. Welke sy ghedan hebben om myn bede wille. Te weten wy, Kempo van Martena, Dominicus Pebe son
40 vorseyt, hebben dytselve mit onse ghewontlike segelen bysegelt ende onderteykent. Ende wy, Ede Martena, Pieter Cempis, Gercke Jorrets zoen, Tziard Elckes ende Dowe Elcs son, hebben onse ghewontlike handen hieronder gheset, also wy geen segel ende hebben.

Ghedan den XIII dach van november, int jar vors.

45 ^a A: welt.

<Ondertekend, door de laatste twee onder de zegels:>

Ick, Auck Peters dochter.
Edo Martena.
Peter Kempe zoen Doenya.
5 Gerko Jorret soen.
Tyaerd Eelicks soen.
Dowe Elcks son.
Kempo van Martna.
Dominicus Pibonis sigillavit.

- 10 *Origineel: A (hand van Dowe Elcks son). GA Leeuwarden, Archief Olde Burger Weeshuis, inv. nr 649. De twee opgedrukte zegels verloren. In dorso, m.a.h.: Auck Lyouwes testament. M.a.h. (17de eeuw?): Den 13 november 1533. M.a.h.: 8 a 10 kinderen.*
Afschriften: B (1659, door Scherhagen, naar A). Niet voorhanden, bekend uit CDE. - C (1659-1661, naar B). GA Leeuwarden, Oud Stadsarchief, L-nummers, inv. nr 860, f. 1^r-3^r. - D (1677, naar B). RAF, Archief Familie Van Eysinga-Vegelin van Claerbergen, inv. nr 1211. - E (1734, naar B). RAF, Archief Hof van Friesland, inv. nr SS 602/11. - F (18de eeuw, naar B, C of D). RAF, Archief Familie Van Sminia, inv. nr 2060. - G (18de eeuw, naar A?). GA Leeuwarden, Archief Olde Burger Weeshuis, inv. nr 134, f. 1^r-3^r. - H (18de eeuw, naar G). Ibidem, inv. nr 135, f. 1^r-3^r.
15
20 *Druk: a. Boltjes, Testament Auck Petersdochter (naar A?). - b. SFA I, 32-33 (naar A). - c. Eekhoff, Geschiedkundige beschrijving Leeuwarden, 384-387 (naar A). - d. Van Heemstra, Old Burger Weeshuis, 8-10 (naar A).*

138

1535 april 16

Epo Lyauckema

- 25 In nomine Domini, amen.
Een yegelic ende alle daejeen deer dit byheert ende van need is to wyten, siet ken-
lick ende epenbeer dat int jeer tusent vyffhondert vyf ende tritich, op den sextienste
dey in april, op syn aeyn huuys to Lyauwkema in Sexberum, in byuessen heer Hitto
ende heer Schelto, personen to Sexberum ende Aesterberum, heer Anno ende heer
30 Frerick, wicarius ende prebendaet to Sexberum, tyoghen hyrto roppen ende baden, is
wessen lyaeflick by syn aeyn vrye wille, mey vortochtige sinnen ende mey rype
byreed, sonders emmens bytuang oft vorharsinge, alser seyde, cloeck, sterck ende
wytlic van vorstand, houol syeck van lichaem, dy vorsichtige Epo Lyawckema, wrtin-
sende dy brecklicheed der menschen, dat alle creaturen deer natuerlick libbe, eens
35 steere motte, ende dy schuld van ons vaer Adam, dat is dy daed, naet wytende honeer
smeytiende, bytellie motte, so dan dy daed gans sycker is ende dy wra dis dadis
onsycker, weeromt van need is ney dy godlicke vormoninge dat dy mensche alle tyden
wacker, naet slepende, van dy maester dis huisckesins byvonden wirt, dat hy tytlick,
jette syn vorstand habbende ende vyf sinnen, also dy wradsche byckeringe, gueden
40 ende hawen handlye ende schicke, datter van dy Here ine tyd der wisitatie als een
cloeck, wys ende vorstandich rentemaester pryse ende achte wirt, dat wrmits syn
vorsumelheed ende wanachtichheed tuiscke da erven, legatarien of ora lyoden nin

tuist, nyd, hat oft dissentie comme of vorryse, disse puncten vors. aenmerckende, hat
Epo Lyauckema vorscrⁿ, aerst nochtans God biddende om gracie, in dy ere Godis ende
dy benedydste maeget Marie, om dy toern Godis to meetgien ende barmharticheed by
God to voerkryen, mackit syn testament, codicil nuncupatyf, leste wille, simpel
5 instrument of ist alderbest ney da ryocht, geuoenten dis landis of gemene styl staen
mey, effect to hebben. Wol aeck Epo vorscrⁿ, ist dat dit naet staen mey als een solemn
testament troch breck van enygerhanden solemniteiten van riocht, dattit sil staen in dy
maneer ist alderbest stal hawde mey <ende> in al syn puncten onderhawden sil wirde.
Ende to mare vesticheed van disse ropt Epo vorscrⁿ weer alle ora testamenten,
10 codicillen, leste willen of donatien, in hat maneer hy sulcks in vortyden mochte macke
habbe, aeck mey derogatoriael clausulen, sulcks allis al van ninnir wird to wessen
ende gans naet, mer disse leste wille allinne vest ende volstandich to blyewen int aeyn
van syn libben.

Int aerst byvelt Epo Lyauckema vors. God almachtich, Marie, syn benedide moer,
15 ende alle heyligen Godis, isser dat bod Godis vorvold ha, syn edele siel, ende byvelt
syn lichaem to resten in Sexberume tsyercke, in syn vaers greef. Item hy byspreckt
Sancto Sixto, syn patroen, fyftheen enckelg. Item dat Heylige Sacrament, God al-
machtich, Marie, dyo moder Gods, ende alle lyawe heyligen Godis in Sexberume
tsyercke to ere also volle waexbrand alst eerlick sil wesse. Item hy byspreckt syn
20 persone en wicarius elck een gouden croen, heer Ewirt ende heer Frerick elck een
philipsg., dy coster een hael g. Item hy mackit also volle delen alst eerlick sil wesse.
Item hy ordineert ende byspreckt een euich eermisse to syongen op Sancte Catherine
altaer in Sexberum, to dat leen deer heer Frerick op wannit, to dy eere Godis, dat
Heylige Sacrament, op den tongersdey, byhlestyende deermey sex enckilg. renthen
25 jeerlicks uuyt Saexla zeta to Sexberum.

Item da bidden orden, bysonder da minderbroren to Bolswirt, alst eerlick is. Item
da boeckinge troch <dy deel>^a alst eerlick is, byhaldelick dat Lydlum sil habbe trye
enckelg., Aesterberume tsyercke also volle, Anygum, Tyemarum ende Harnsere
tsyercke elcks een enckelg. Item da meene arme lyoed also volle alst eerlic sil wesse.

30 Item Gerrold Herama sil habbe syn beste claed. Item Taecke Herema, Doecke
Renya ende Schelta Latzema elk een eerlick g. penning. Item Tryn Ryoerds wyf, syn
nift, sil habbe also volle, of datjen hyo him Epo mochten schieldich wesse.

Item hy byspreckt syn bastertsusters bern, als Ebele bern, fyower pondemate to
Uynaldum, daer Hessel Sybren zoen to haele hat, ende aeck da twere pondemate deer
35 Jelo Lolcke zoen to Pietersberum van him hat, of so lyts ende graet isse lidse, naet te
vorcapien dan den possessoer van Lyauckema, inden irt habbe vol, dy pondismate naet
hager to jaen dan vor vyftien enckilg. Aeck sillis habbe da renthen luud Epo vaers
testament.

Item Sicko Luttze soen to Wynaldum byspreckter of jouter om Godis wille dy usu-
40 fruct of bruckema, so lang isser lyoet, van dy zeta deer^b op wannit, ende deerto
fyower pondemeten seedland in Foppema gued of so isse deer lidse, to euige tyden,
naet te vorcapien dan dy possessoer van Lyauckema, indeent him byliavit, dy pondis-
meten naet hager to jaen dan vor vyfteen enckilg. Hyrmey sil Sicko voers. tovreed
wesse, want Epo vors. voer een soen him naet bykent.

45 ^a dy deel *aangevuld naar L.*

^b L: *derir.*

Item Epo Lyauckema vors. mackit erven al syn gueden, landen ende oers hyrboppe naet bynaemd ende specificiert, Hylck, syn echte syde, Schelta, Sicko, Luttye ende Tryn, salige Sicko Lyauckema nelietene weeskynen, in maneren neyscrⁿ, alsdat Hylck vors. sil hadde al Epo roerlicke gueden, als goud, silvir, jeld, quick ende til, cleed ende
5 claed, inboel, bed ende bulster, ende sulcks al da crediten to berren ende da debiten to bytellien, mey alle afterdeden. Disse gueden vors. sil Hilck vors. hadde toe euyge tyden, byhalen da schinsvetten sil hadde ende haude dy possessoer ende bysitter van Lyauckema. Item hyrtoboppe sil Hylck vors. hadde dat usufruct of bruckema to her libben to Lyauckema huuys, husinge, staten, hoof, land ende sand, ist nu to
10 Lyauckema bruckt wirt, dy mondle to Sexberum, dy zeta daer Claes Jancke zoen nu op wannit to Sexberum, Tyettie seta to Wynaldum, mey dy zeta deer Sicko vors. op wannit, nyoncke Sicko vorsteren vor Hylck, aeck dy swannejacht in Wynaldema reed, allis al als vors. to her libben to. Item aeck wol Epo vors. dat dyjen deer Sicko vors. zeta byuannit, to euyge tyden sil dy schieldich wesse da swannen vors. to weryen ende
15 to wachtyen. Item Hylck vors. sil hadde voer her capelanden sawn pondemeten in Jongema zeta to Pietersberum, da landen to euyge tyden by dy zeta blyewe to leten, voer dy pondismeten also volle to heer to berren als da ora pondismeten in dy zeta vors. jeelde. Item aeck sil Hylck vors. hadde dy trimdeel van da landen to Wynaldum, uutcomd van Doecko Heslinge, ende nyn meer, wantse in een graet part mey Epo selver bytellet sint. Hymey wol Epo dat Hylck wr al sil tovreed wesse.

Item Schelto, salige Sicko awdste soen, sil hadde to euyge tyden to durien in precipuum, prelegaet ende vorndel, in aeyndom ende possessie, ney Hylcke vors. wr libben to apprehenderien ende aen to fettien, Lyauckema huuys, huuysinge, hornleger ende hoof, land ende sand, alst nu to Lyauckema bruckt wirt, dy mondle vors., dy zeta
25 deer Claes <Jancke>^a zoen voers. nu op wannit, Tyetze zeta vors. <to>^b Wynaldum, aeck dy zeta deer Sicko vors. nu op wannit to Wynaldum, mey dy swannejacht in Wynaldema reed vors., wr als Hylck deervan toleyd is dy usufruct of bruckema als vors. Ende so wol Epo vors. dat da sponsalia oft contractschyn by Epo vors., salige Lwitze Haringsma ende Sicko Lyauckema der ena, Gerrold Herema ende Luttye, syn
30 huuysvrou, der ora, tuiscke Schelta vors. ende Anna of een van Gerrolds ora dochteren, sille van stonden oen vordgong hadde mey den aersten. Indeent Schelto also naet bylaefde to dwaen ende so naet det, so siller deemey priverit wesse ende vervallen van dat precipuo ende vorndeel, allis al als vors. vorvallen to wesse ende to hebben Sicko vors., syn broer. Indeent Sicko naet vervolgit ende effective det als
35 vors., so silt vorvalle ende hadde in maneren vors. Luttye of Catherina vors. Item of nimmen van da bern vors. bylyafde sulcks als vors. to vervolgien, so jowt Epo vors. allis al dy vorndeel als vors. in dy eere Godis ende syn siele sillicheed to dat catuser claester by Amsterdam, ter tyd is hyr int land een sticht wirt, alsdan hyr in dit claester to blyuwen. Item oft Schelto vors. vorstoer sonder echte bern, so sil dit vorndeel vors.
40 hadde syn broer Sicko vors. Item of Sicko vorstoer sonder echte bern, so silt hadde Luttye of Tryn vors. in maneren als vors. Item to alle tyden Schelto, deerney Schelto bern deer awdst is, deerney syn awdste bernsbern ende so int euich in den delgaende graed, allinne to hebben, sonder deelschap deervan to dwaen, of by wanvorstand van dat awdste bern, to alle tyden een van da ora bern derir byquaemst to is, dat vorndeel

45 ^a Aangevuld naar L.

^b Aangevuld naar L.

als vors. to hebben, ende dat by discretie van den abbit van Lydlum ende da personen van Pietersberum ende Aesterberum. Item of Schelto vors. in syn posteriteit ende neycomlingen voerstoer, so sil dat precipuum, vorndeel ende prelegaet als vors. in maneren als vors. hadde ende vorvalle op Sicko neycomlingen, in maneren als vors.
5 Ende in gebreck van Sicko vors. neycommen, op Luttyes of Catherines, in maneren to alle tyden als vors. Item aeck wol Epo vors. dat dy here vant vorndeel als forscriend^a in persoen selven sil Lyauckema byuanye, in creft als vors.

Item vord mackit Epo Lyauckema vors. gelyck erven to al syn gueden ende landen hyrboppe naet specificerit, Schelta, Sicko, Luty ende Catherina, salige Sicko
10 Lyauckema bern vors., tolycke to deelen. Ende so sil consoliderit ende tonate wesse dat jeeld, opberd van Ymck Lyauckema to reparatie van Lyauckema huus, ende aeck to<nate>^b hymey dat jeeld, opberd van Awdehuistera zeta, omdat Epo van syn broers daed aef lange tyd da renthen van Lyauckema aeck luyd syn vaers testament saliger gedachten mist ha, ende aeck nu aen den timringe to Liauckema al bystegit is.

15 Item wol Epo vors. dat Schelto vors. mey Gerrolts dochter als vors., also weninge begrype to Lyauckema, mey Hylck vors. sille wannye, om van her te leren ende heren.

Hyermey wol Epo vors. dat syn erven, legatarii, donatarii ende alle lyoed sille tovreed wesse, by voerberrnisse tjen deer een yegelic van hiere toleyd is, ende dat to vorvallen ende to wessen to profyt dat claester der cathusers vors. in maneren als
20 vors., aeck by den pene dis ryochts. Relevierit ende absolvierit Epo vors. mits disse Hylck vors. om inventarium to meytien ende rekenscip to dwaen.

Constituerit, ordinerit ende set Epo vors. executoren ende vorvolgers van disse syn leste willen ende testament den erentfesten Gerrold Herema, Taecko Herema, syn broer, ende Doecke Renya, heerschop toe Blessum, biddende hiere datsit him naet
25 wolle weegrye.

To orckonde van disse allen vors. hadde wy, tyogen vors. hyrto roppen ende baden, dit testament ende leste wille ter bede van Epo vors. vor onsellif mey ons aeyn handschriften in vim sigillorum nostrorum hyronder byvesticht. Ende om mare vesticheed van disse allen vors. hadde wy, heer Schelta, heer Anno ende heer Frerick vors.,
30 baden heer Hitto, persone to Sexberum vors., om syn sygil ter bede van Epo om ons bedis wille to setten oppit spacium van disse. Datwelcke ick, heer Hitto vors., also deen hab vor myselliff ende aeck om bedis wille als vors.

Anno, loco et die ut supra.

Onder stonde: Schelto, curatus in Aesterberum. Dominus Anna. Heer Frerck vors.,
35 met eenige streecken. Op de plique onder: Sigillum Hettonis, presbiteri, oock met eenige streecken, ende daeraen mede een uithangenden segel in groenen wasse. Op de rugge was gescreven: Epe Lyauckema testament.

Dese copie is uyt den originale van woorde te woorde niet alleen, dan oock letter tot letter ende stip tot stip gescreven, ende by my bevonden taccorderen daermit,

40 <ondertekend:>

1630. J. Saeckma subscripsit.

^a d: foyrstionder.

^b nate aangevuld naar L.

Origineel (A) niet voorhanden. Volgens BCDKLMOP met uithangend zegel in groene was. Volgens EFGHIJN met uithangend zegel in rode was.

Afschriften: B (1584 januari 22, door notaris Nicolaas Ens, naar A). Niet voorhanden, bekend uit C en D. - C (c. 1600, niet authentiek, naar B). RAF, Archief Huis Liauckamastate, inv. nr 232. - D (c. 1600, door twee handen, niet authentiek, naar B). RAF, Archief Huis Liauckamastate, inv. nr 226. Eerste folio ontbreekt. - E (1609 januari 10, door S. van Pruysen, naar A). Niet voorhanden, bekend uit F en G. - F (1613 september 3, geauthentiseerd door S. van Pruysen, naar E). RAF, Archief Huis Tjaardastate, inv. nr 119. - G (1613 november 15, geauthentiseerd door S. van Pruysen, naar E). RAF, Archief Familie Van Sminia, inv. nr 1711. - H en I (begin 17de eeuw, afschriften door dezelfde hand als G, naar E?). RAF, Archief Huis Liauckamastate, inv. nr 69. - J (begin 17de eeuw, door dezelfde hand als nr 40 EFGH, met marginalia door Oversteech, naar E?). RAF, Archief Huis Liauckamastate, inv. nr 69. - K (1630, door J. Saekma, naar A). RAF, Collectie Aanwinsten, inv. nr 506. Naar A. - L (1630 februari 23, geauthentiseerd door Jongestall, naar A). RAF, Archief Familie Van Sminia, inv. nr 1711. - M (1642 november 2, door C. Buttinga, naar A). Niet voorhanden, bekend uit druk b. - N (1656 februari 22, geauthentiseerd door Scherhagen, naar G). RAF, Archief Hof van Friesland, inv. nr EEE 1, f. 457-459.

Onvolledige afschriften: O (1596, door notaris Focke Epeus, naar A). RAF, Archief Huis Liauckamastate, inv. nr 234. - P (1596 juni 9, door notaris Focke Epeus, naar A). RAF, Archief Huis Liauckamastate, inv. nr 232. - QRST (begin 17de eeuw, vier afschriften door dezelfde hand, naar P). RAF, Archief Huis Liauckamastate, inv. nr 234.

Vertaling in het Nederlands: U (uiterlijk 1737). RAF, Archief Hof van Friesland, inv. nr 643/7 (procesdossier 1737). Naar een afschrift uit de groep EFGHIJN.

Druk: a. Hero ab Inthiema, Disquisitio iuridica, 281-288 en 291-295 (naar afschriften uit de groep EFGHIJN). - b. [Zonder titel], 1642. RAF, Archief Familie Van Sminia, inv. nr 1711 (naar M). - c. GPCV II, 668 (naar a). - d. OFO II, nr 366 (naar a).

Uitgegeven naar K, met enkele aanvullingen uit L. Deze beide afschriften zijn de enige nog bestaande volledige versies die rechtstreeks teruggaan op het origineel.

De aanhef lijkt gebaseerd op hetzelfde formulier als die van nr 122 (1528).

139

1535 juni 18

Jayts, weduwe van Jacop

In de name Godes, amen.

Int jaer Ons Heren dusent fyfhondert ende five ende dartich, op den dach Marci ende Marcilliani martelaers, omtrent een ure nae middach, heb ick, Jayts Jacops uedue, gheuest cranck fan lichaem ende forstandich fan sinnen ende foerstant, ende ick heb anghemarcket datter niet sekerliker is dan die doet ende niet onsekerliker dan die ure des doets, ende daerom heb ick ghemaect myn testament, codecyl ofte laeste uille, in maten ende manieren naescreven.

Int eerst soe befeel ick God almachtich myn arme siel, ende myn lichaem toe rusten ende toe begraven toe Galeyen by Jacob, myn salighe man, ende daerfoer bespreeck ick die minderbroren een enckel gulden.

Foerdmeer soe bespreeck ick broer Jasper, myn soen, ende is een profeste prister int cloester fan Lidlum, toe syn lyfstond fyf golde gulden jaerlixen renten uut Eesck droechscheriers ende Jantien, syn uyf, uut hoer beider huus, ende is staende op die

Tunen, an die osterside fan Wlcke fiskers hus, dieuelcke renten Jacop ende ick toesamen ghecoft hebben. Ende nae heer Jaspers doot sullen disse renten voers. uederom eerven op dat naeste bloed.

5 Item beet foerd soe bespreeck ick suster Tryn Jacops, myn dochter, ende is een profeste suster^a toe Tyemmarum, drie golde gulden rent uut Syts Gerris huus int Eenhoern, daer staet an die sudersyde fan Botte cremers huus. Ende nae suster Tryn Jacop doot sullen fan disse drie guldens renten voers. die tuie gulde renten int euich bliven toe Tymmarum int cloester, ende die ena guldens rent sal uesen toe Soete Naeme Jhesus ghyld.

10 Item foerdmeer soe bespreeck ick Sinte Fyt, myn heilighe patroen, totter timmeringhe een half golde gulden euighe rent uut dat huus daer ick nu selven in uoen, maer myn eefghenaemen moghen die halve gulden rent ueer incopen mit tualyf golden guldens eens.

15 Ende soe maeck ick eefghenamen toe al myn ander goeden, roerlyck ende onroerlyck, toe ueten Crispiaen ende Jelle, Jacops ende myn kinders, ende Hisken, myn kyndskind.

20 Ende ick, Jaits, uyl dat myn aer<f>ghenaemen dit myn testament ende laeste uille sullen onderholde. Ende ist saeck datter emant fan myn aerfghenaemen is die dit testament ende myn laeste uille niet uil holde, die beneme ick eerf ende seet Sinte Fyt, myn patroen, in syn steed.

Orckenen hiertoe gheroft, als Hendrick Pieter zoen, Tiard Tiard zoen, Dirck Gerrid zoen, Uattie cremer ende Jan canghieter. Ende ick, Jaits, begheer om Goedes uille datse uillen hlyen ende orckenen uesen dat dit als voers. is myn laeste uille is, daer uy, orckenen, gheern die uerheit altyt uillen segghen.

25 In een tuch der uerheit soe hebben uy, Tiard, Dirck ende Jan, ons selves hantschriften hieronder ghescreven. Ende ick, Jayts, heb ghebeden heer Wlcke, nu ter tyt capellaen ende myn testamentoer, dit testament foer my toe onderscriven. Ende uy, Hendrick ende Uattie voers., hebben heer Wlcken oeck ghebeden dit testament foer ons toe onderscriven als orckenen. Daer ick, heer Wlcke, gheonderscreven heb met myn selves hand, foer myselfen als testamentoer ende om bede uille Jayties, Hendrixs ende Uatties voers.

In den jaer, dach ende uure als voers. is.

35 Desen copy concordeert met syn princepael, in uelcke staet aldus onderscreven: Heer Wlcke Aepke soen fan Uorckum, nu ter tyt capellaen toe Leuerden, hlye met myn selves hantschrift foer myselfen ende om bede uille als voers. is. Tyard Tiard zoen hlye ende bekenne met myn selvis hant als voers. is. Ick, Dirck Sluter. Jan canghieter.

Datuelcke ick, heer Wlcke, capellaen, hlye met myn selves hantschrift.

Origineel (A) niet voorhanden.

40 *Afschrift: B (gelijktijdig, door heer Wlcke Aepke soen fan Uorckum, kapelaan te Leeuwarden, die ook A ondertekende). GA Leeuwarden, Archief Ritske Boelema Gasthuis, inv. nr 348. In dorso (= f. 2^v): Copia van testament van Jayts Jacobs wedue. <M.a.h.:> Jayts Jacobs.*

^a *Hierna doorgehaald: int cloester.*

Heer Wabbo

In nomine Domini, amen.

5 Int jeer Uus Heren dusent fyefhondert ende fyef en tryttich, den tuae tuin[tic]hste dey decembri, soe hab ick, her Wabbo, vicarius tho Le[ck]um, dyen [mac]ke myn testament ende myn leste wylle.

In aerst soe byfel ick God almachtich myn edel kostel zeel, ende myn leggherstoel by Sancte Cecilie.

10 Int aerst s[oe byspr]eck ick tho dy kamer dyer steet after maester Thys huys, dyer myselven thoeheert, tho III arme dyer yn dy kamer sullen uannye. Dae schille elck habbe fiower enckelgoelna renten. Ende dyt sch[il]la uessa arme u[ed]jeners ende ueduen, dyer her kost nae langher moghen [*** i]sser [*** ge]slacht dyer yn dy kamer wyl uoenen, dye daer [***] ende dy syn kost nye langher kan uynnen, dy sal [***]at
15 ofte uedue dye [*** w]onen, dye mochte. Ende weert sake datter nyemant [***]d ende noch van Leckum, soe sullen daer trye [***] dyer [uu]t dye sted synne. Ende disse renten schelmen jeerlick berra, aerst yn tyaen enckel uut Jorryt Fecka zoen gued dyer hy nu op uennet, ende om dat oeer, als om dae trye enckelgoelna renten mey tho kapie, dat schilma nymma uut dye grate dose dyer gilt yn is, dyer mey bytellye mey.
20 Ende yst seck dattet Jorryt uyl duae, soe kapye van hem.

Ende ick bydde den eerueerdichen heerschy<p> Rytscha Bolama ende Tyaerd Eelckes, Dirck Sluter ende Pyer Hermens zoen dat ghy [i]nder wyeer myn laeste wylle s[u]ll[et volb]rengen om Godes ende om dye arme ellendighe [m]encho tho profyt.

Origineel (A) niet voorhanden.

25 *Ontwerp (door de testateur): B. GA Leeuwarden, Archief Sint Anthony Gasthuis, inv. nr 932. Zwaar beschadigd. In dorso: Item dyt <is> her Wabbo testament [***] tho Lioerd, ende al dat^a [***] ys, hetsye gild ofte brieven [***]. Her Uabba, vicarius. <Ondertekend:> Uabbodus subscripsit.*

Druk: a. OSA, nr 140. - b. OFO II, nr 369.

Lutyen Gerbrandts dochter

In die name des Heeren, amen.

35 Int jaer Unses Heren duysent vyffhundert und in dem ses und dertigsten, den sessten dach des monants martii etcetera, heb ick, Lutyen Gerbrandts dochter, hoewael swack und kranck van lichaem, nochtant van synnen, weeten ende verstandt vernunff-tich ende verstandich genoegh, aenmerckende daer nyet wissers is die doot ende nyet onwissers dan die ure desselven, mit rype raedt, waelbedochte ende vorsinde gemoet,

^a *Hierna doorgehaald: yn grote d[***].*

myn leste wille oft testament, in tyegenwoerdicheyt der geloeffweerdige hierunder geschreven tuygen dartho gerequireert gemaect ende in der allerbeste form so solichs nae den rechten te gescheen sal moeghen behoeren, geordiniert, beschreven ende in een form stellen laeten in manieren als nae folget.

5 Int eerst bevele ick myn siele Gott dem almachtigen, myn schepper ende verlosser, ende dat lichaem der aerde, te rusten by myn patron Sanct Vyt bynnen Liewerden.

Ten anderen, angesien ick geen erven in opstigender noch delstigender graed, noch oock suster offt broeder noch derselviger kynder en hebbe, soe instituer ende maecke ick erven die armen der broederschap van die Suete Naeme Jesu bynnen Liewerden, myn man und echte syde Class, portier vant hus te Liewerden, ende die kerck van Sanct Vyt, in myn hus, ende dat in manieren als nae volgt.

10 Int eerst sollen die vors. armen hebben dat halve hus vors. in eygendom, myn echte man Claes die ander helffte, ende dat alleen tot syn lyfstondt, te weeten syn leven lanck die gebruyckinge van die vors. helffte te hebben, ende nae syn doet sal die kercke van Sant Vyt in dieselvige helffte succederen und den eygendom darvan holden.

15 Die voeghden van den vors. armen sollen myn nichte Tryn Beelis, sofer sie leeft und des behoeflich is, jaers tot hoer lyfstondt geven twe goltg. Desgelicke bespreeke ick myn echte man Clas vors. een bed mit zyn toebehoer. Greet Symons bespreeke 20 ick een swartte onderrock mit een groen syeltyen. Lamcke, Lutyen backers dochter, legier ick een klein sulveren remptyen. Die groete reem bespreeck ick tot een kelck in Sanct Vits kercke vors. Sanct Anne altaer te Oldehoeff twee dwaelen. Van myn ander achtergelaeten gueden sal man uuttaert, beganckenus etcetera holden, nae die alde christelicke gewonthe, ende den priesteren horer gerechticheyt vergenoegen. Wat 25 darvan overblyft sollen die vors. armen hebben.

Ende begeer zeer fruntlick dat Luttyen backer disse myn leste wille, mit hulpe eyns van myn naburen die hie dartho begeert, exequieren ende utruchten wil, by rath doctor Wpko van Burmannya und des pastoers.

30 Und ingefall off dit testament ymmers als een solenn testament nyet staen mochte offt anders in syn solenniteten deficerde, so wil ick nochtans dat het als een codicill, leste will off nuncupatyff testament offt anders giffunge so uut orsacke des doots gesschiet, offt alst anders alderbest nae den rechten staen offt cracht ende effect hebben mach, staen ende crafftich wesen sal. Ende wil datselve van den institueerden ende legatarien, by verboernus desgeenen so hem uut dit testament komen mach, on- 35 verbrucklich achterfolgt ende gehalten hebben.

Hierby syn gewest die werdige ernstfest und hochgelerde her Wpko van Burmannya, der rechten doctor, meyster Heinrich Ludolphs, pastor to Oldehoeff, Gillis Willem soen, Lutyen backer, meyster Johan barbier, als tuygen dartho geroepen ende gefordert.

40 Und um merer disses testaments vesticheit heb ick gebeden die voirs. hernn doctor Wpko und meyster Henrich umb disse myn leste wille mit hoer seegelen offt signeeten te roborieren ende te onderschriuen. Datwelcker wy um hoer und der vors. tuygen bede wille, so selffs nyet schriuen kennen, hebben gedaen.

Int jaer, maent, dach als boven schr.

45 Ende is tprincipael in een boge papier gescreven, waervan deerste halfboge an beyden zyden vol is gescreven ende daernaedander blat aen een syde gescreven, ende mit twee segelen bevesticht, tdeene segel van gruenen wasse ende tander segel van

rooden wasse. Ende onder tgruene segel stondt gescreven: Henricus Ludolphi. Ende onder troode segel stondt gescreven: Wpka van Buermania, doctor. Ende syn die segelen allebeyde mit papierkens overdeekt. Ende uuyt tdeen halffblat was uuyt een horne soe veel papier uuytgesneden dat men tdeen segel darmit overdeekt heeft.

- 5 *Origineel (A) niet voorhanden.*
Afschrift: B (16de eeuw, naar A?). GA Leeuwarden, Archief Ritske Boelema Gasthuis, inv. nr 353. Opschrift: Copie. In dorso (= f. 2^v), m.a.h.: Cotype van salyge Luytzen Gerbren dochter testament.

142

1537 april 6

10 *Lyuck, weduwe van Taede Hopper*

In den naeme Godes, amen.

Int jaer Ons Heren vyftienhondert seven ende dertich, den sesten dach aprilis, heeft Lyuck, salige Taede Hopper wedue, varstandich van sinnen, bedencken dye sekerheit des doets ende donsekerheit van die ure des doets, gemaect haer testament, codicil
15 ofte laeste wille, een scheidynghe van gueden, gelyck sy nae hoer doet van haer arfgenamen wil onderhouden hebben.

Int eerste soe ordiniert ende instituert Lyuck voers. arfgenamen tot al haer tytlicke gueden dye sy by hoer versterven achterlaten sal, Syuert ende Galthye, hoer soenen, Hys ende Reynsck, Pieters kynderen, getoegen by salige Id Lyuck dochter, ende Id,
20 Reyn ende Tade, salige Saekle Lyucke zoons kynderen. Ende indyen Syeuert ende Galthye voers. voor Lyuck voers. verstorven, soe instituert Lyuck denselven Syuerts ende Galthye kynderen in den plaetse van hoer olders voers. Ende want Lyuck wyl dat hoer voerseide arfgenamen nae hoer doet gheen schortinghe myt malcander sullen hebben, soe divideert sy ende deelt al hoer gueden, myt oeck dye gueden by salige
25 voerseide Tade achtergelaten, tusschen hoeren voers. arfgenamen in naevolgende manire.

Item Syuert voers. sal hebben ende behouden dye browerye myt alle huysen daertoe behoerende, ende een huys daer enen Claes Jarich zoen nu ter tyt beuoent, myts
30 landen, suaenen, terpen, steeden ende soe guedt ende quaet dye van salige Tade ende Lyuck voers. syn uitgecomen, leggende tot Hemelum, oeck alle haere andere landen, leggende toe Myrns ende Bachuysen, uutgesondert alleen dye twalyf hoefden landen, leggende in dye Westergrowen. Des soe sal Syuert voers. wederom keeren ende betaelen an gereet gelt Lyucke voerseide andere arffgenamen den summe van twehondert
35 ende seventien carolusgulden, als te weeten voerseide Ide kynderen hondert ende seventyen carolusgulden, Galthye voers. vyfftych, ende Saekle kynderen den restanden vyfftych gulden. Ende noch soe sal Syuert voers. hebben twyntychstehalve pondemaet landen toe Hichtum in een saete lants daer Claes Pieters zoen plach te bewonen. Bet seven pondemaeten, gelegen in dye pastoers landen te Hichtum. Noch
40 sestien pondemaeten, gelegen te Wytmaersum te Fyllens, int guedt daer Gerold Boumae plach te bewonen. Bet dye landen gelegen op Tyme torp, myt noch een pondemaet in Tyme fennen toe Wytmersum, dye nu worden gebruct by Pieter Foppe zoen.

Item Galthye voers. sal hebben ende behouden thuys toe Staveren daer hy nu ter tyt in woont, twe koeganck in Galthye fennen, een hoefd land, gelegen in Jan Mathys fennen, ses hoefd landen, leggende in dye Westergrowen. Noch een saete lants, gelegen by Boelswaert, opte Clever ghenoeemt, dye nu van Nanne Gerrolts wordt gebruct, myt twyntich pondemaeten, leggende toe Ymswold, dye Bae Tyaerds zoen nu beuoent. Noch tyendehalff golden gulden renten <in> Zerkwerd in Baebuieren in Ottinge guet. Noch derthyendehalff hornsgulden renten te Boelswert uut steden gelegen opt Sant an dye groet syede. Noch twentwytich stuvers renten uut Oegecloester, myt dat huys, staende opt Sandt aldernaest Frouck Foppis huys, op welcke huys Galthye selfs heeft verleit in dye coep van het huys vyftich golden guldens ende Syuert tsestich golden gulden, welcke tsestich golden gulden Galthye Sywert weer betaelen sal.

Item voerseide Id, Reyn ende Tade, salige Saeckle kynderen, sullen hebben ende behouden het huys te Staveren, staende op die suydersyede naest ant raedhuys, daer voers. Lyuck nu selfs beuoent, drye koeganck in dye luttike Hellen ende een hoefd landt op Camper horn, ses hoefden landts, gelegen in dye Westergrowen, dye voerfallen sullen tegen Galthye ses hoefden, boeven gemencioneert. Item een saete landts, gelegen te Wytmersum, genoemt Aenge guedt, dye nu van Synne Tyarcks zoen wert bewoent, myt noch een saete landts te Schettens alsoe dye nu by Hessel Gerrold zoen beuoent ende ghebruct wordt. Bet acht pondemaete, gelegen tot Wytmaersum, dye by voerseyde Lyuck gecoft syn van Harke toe Syl ende alsnoch by dye wedue van denselven Harke gebruct wort. Ende indien enige van Saeckle kynderen voers. in Goede voerstorven sonder echte kynderen achter te laeten, soe sal alsulke syn anpaert aersschyps als van voerseyde Lyuck uitgecomen ys, alleen fallen ende comen opten anderen salige Saekle kynderen als dan int leven sullen befonden uerden.

Item voerseide Hys ende Reynolds, kynderen van Ide voers., sullen hebben ende behouden thuys toe Staveren, hyetende Oldenborch, daer Sybbel Alles wedue nu ter tyt in woent. Bet een saete landts, ghelegen te Hylaerdt, gheheeten Bernerde guedt, daer Sycke ende Claes nu ter tyt beuonen ende gebrucken, welcke guet ofte saete by Lyuck voers. is gecoft ende betaelt, nyettegenstaende dat dye coepbrief gemaect is op wylen Pieter Pieters zoen, ende daerom weesen sal een part ende erffschyp Pieters kynderen voers. Ende indien Pieters saliger kynderen voers. Lieuke voers. daerin gheen geloef wolden geven, soe wyl Lieuck voers. dat die kinderen voers. soevoel myn erfschyp sullen hebben van hoer gueden als dye voers. saete belopt, ende wyl ende instituiert dye andere arfgenamen in alles ghelyck hyer ghescreven ende instituiert syn, ende ytlick by syn deelschap hier gemencioniert te blieden ende behouden, ende Pieters kynderen dye saete voers. gerekent te wesen ende soevoel myn te hebben. Noch achtyn pondemaete landts, gelegen toe Blessum, in een saete lants dye nu gebruct wort by Jan Claes zoen.

Voerder alle andere gueden, boven niet gemencioniert ende uutgedruct, dye voers. Lyuck nae hoeren owerlyden sal achterlaeten, sullen hoer voers. vier arfgenamen gelyck onder malcanderen dividiren ende delen.

Ende opdat dese laesten wylle ende scheydinge, soewel nevens Tade arfschyp als Lyucke eygen gueden ende erfschyp, sal onderhouden worden, soe ordiniert ende wyl de voers. Lieuck dat indyen eemant van haere voers. arfgenamen desen laesten wylle ofte scheydinge in enige artikel niet een wilde onderhouden, soe sal dyeselfste syn anpaert arfschyps van Lyucke voerboert hebben, ende datselfde te verfallen ende te comen tot profyt van den andere voerseide Lyucke arfgenamen dye dese dispositie sullen wylle onderhouden.

Des toe oerconden soe heeft den voersejde Lyuck geroepen ende gebeden enigen om van desen hueren lesten wyl tuychgenisse te dragen ende met segelen te befestigen, als den weerdigen heer Paulum, pastoer toe Staveren, Reyner Hankis zoen ende Sybrant Poppe zoen, nu ter tyt schepenen in Staveren. Welck wy, frater Paulus ende
5 Reyner voers., besegelt hebben myt ons selfs segelen ende onderteykent myt ons eygen handen, om bede wylle Lyuck voers. Ende ick, Sybrant Poppe zoen, heb dyt ondergeteykent myt myn eygen handt ende heb myn geuoentlycke handtten hyeronder geset, want yck nu gheen segel een brucke, om gelycke bede wylle van Lieuck voers.
10 Int jaer Ons Heren ende dach als voers. is.

Origineel (A) niet voorhanden.

*Afschrift: B (16de eeuw, naar A?). RAF, Archief Huis Tjaardastate, inv. nr 436.
Opschrift: Copie. In dorso (= f. 4^v): Copie van Lieucke Taedis testament.*

143

1537 juni 22

15 *Moy Sipkis*

In den namma Goedes, amen.

Anno XV^c ende XXXVII^{tych}, op Decem Milia Martirum dei, ben ick, Moy Sipkis, cranck in dae lichaeme ende wyttich in da verstand, ende hab wrleyd dae sykerheit des daedes ende oensykerheit dae wra ende stond des daedes, wyerom hab ick my
20 bytocht to maeytthyen een scheckenysse ende deelscyp onder myn kynden, als Jellen ende Mynththyen, ende hab myn testament, leesta wylle off codicil off in haet manere dattet alderbeest mey God ende rocht staen mey, maka ende bescryue, in myn persona her Haryngs jenwerdycheit by orkenen neyscⁿ baeden ende hyertoe roepen forallessen, der ick, Moey, dyt onferbreckelycken hoalden hadde neyd myn daed, alst herney scⁿ
25 steet.

Int aerst soe maeytthye ick eerven myn tuae kynden toe myn gueden ende landen neyscⁿ in manyer. Item soe lydse ick toe ende meytthye eerwe Jellen, myn sen, toe dat gued oppa Habergen der Jella, myn sen, nu waennet, meyt seedland hater in Meerdum is ende gerslant. Item Meyntthyen, myn dochter, lydse ick toe ende maeytthyes eerve
30 to al dat gued ende landen on seedlant ende geerslant dyer toe Sendel leyt, meyt meedlant dye toe Sendel leyt, ende hyer oerhael pondemeeten meeden toe toe Aeste fanna slaet. Ende soe solle Jella ende Meyntthye dae meeden oppa Cromma fyolda ytlyck den heelt deerfan hadde, welcke landen opa Cromma fiolde senta greet VII haen pondameta. Item dis een pondemeta opt Kukisheernna, fan my, Moeyen voirscⁿ,
35 utkommen, hlye ick dat Lauwa ten Allonna haet kappa mey syn aeyn gued. Item soe hadde ick, Moey, Meyntthyen dis meeden toe Zendeel toleyd ende eerve toe maeke om dae ryochtverdycheit, trochdat Meyntthye ende Lauwa hadde wel uutleyd om dat pleyt tyenst Reyn Jaens sens eerven wol tuahondert golnen florenen, dat hlye ick, Moey, dattet soe is scyden, ende Jella naet. Better soe haet Jella nyeogen haed gerssen
40 oppa Saendferde, ende Meyntthye haet naet meer dan twa haed oen da Eeckena Tzrodde tyd, omdattet seedlant by Lickla Lolkemma huusstoe soe gued naet is als Jella seedlant oppa Haebyergen leyt, om reeden voirscⁿ jou ick Meyntthyen dys

meeden voircⁿ meer dan Jellen, ende soe seel Jella ien hael pondemeta in da Westra werren halde, dyer foer tree golnen fan my kappa haet, ende Lauwa joe pondemeta to halden op da Kuckheerna leyt, den hy ack fan my kappa haet.

5 Item myn deedland Lauwa ende Meynthye alheel toe steen, ende dat lydse ick opt greet fal, lydsende twysken Claes Jarychs ende Otta Taekes land. Item myn jeertyt to tritich jeer Meynthye toe bygeen, ende van dyt fal toe geen.

Her hab ick, Moey voircⁿ, toe roepen ende baeden toe oerkenen als Cornelis Jacobs ende Jouka Jouka zoen. Ende jeen oerkenen hlye als voircⁿ is, ende habbet baeden mey Moeyen her Haryng, persona in Sendel, myn Moey testamentoer, om den 10 sygel. Der ick, Haryngus Jetthyes, persona voircⁿ ende testamentoer Moeyes voircⁿ, hab deen mey myn sygele, om Moeye ende oerkenen voircⁿ beede wylle.

Datum ut supra, anno XV^c ende XXX<V>II^{tych} voircⁿ.

Extraheert ut enen principael, ende stond onder den principaele eenen groenen seegel, ende handen als: Item Cornelius Jacobis zoen liege ende bekenne als voircⁿ 15 is. Ende oeck: Ick, Jouka Jouka sen, lye als voircⁿ is.

Ende myt deesen byfonden te veraccorderen van woerd te woerd met den principael ende originael by my,

<ondertekend:>

Ulrichus Balck.

20 *Origineel (A) niet voorhanden.*

Afschrift: B (16de eeuw, door Ulrichus Balck, naar A). RAF, Archief Nedergerecht Sloten, inv. nr 29, f. 47. Opschrift: Copia.

144

1538 mei 3

Doctor Kempo van Martena

25 In den name Godes, amen.

In den jaere Ons Heren dusent vyfhondert ende acht ende dertich, opten derten dach mey, soe heeft myn heer doctor Kempo van Martena, in tegenwordicheyt der 30 tuygen hyronder gesc. en my, Johan Rommers, imperiael notarys ende secretaris binnen Leuwaerden, een dispositie gemaect by manieren van testamente ende laetste wille, alst best nae recht effect ende cracht sortieren sal mogen, van syn tytlike gueden, in manieren naebesc.

In den eersten soe heeft myn heer voersc. geinstitueert ende institueerde mits desen jufferen Syouck van Martena, syn dochter, universael erfgenaem van alle zyn 35 guederen, roerlyck ende onroerlyck, zienlick ende onzienlick, niet uutgesloten. Ende zoeveer zyn dochter voersc. geraecte te sterven sonder kynderen achter te laeten, zoe sullen alle die voersc. zyn gueden weder vallen ende comen op syn naeste bloet van den stamme van Martena, ende sullen dieselve zyn gesubstitueerde in gevalle als voersc. is, sonder enige aftreckinge hebben ende holden den croezen, bekens ende clenodien totter tafel behorende.

Vorts zoe heeft myn heer voersc. <geinstitueert> Ede ende Epe van Martena, zyn broeders, wettelycke voermonden ende principale ower den voersc. zyn dochter, ordinerende voer adiuncte voermonden ower denselven zyn dochter Gese ende Ottye
5 Luwens, zyn dochter groetmoeder ende moye, om tzamentlyck alle dingen opt profydts ende oerbaerlixt van zyn dochter te administreren ende ower te leggen. Ende zullen die voersc. voermonden tot hoer nemen myn heers rekenboeck ende tselve wel
10 bewaren, den sculden daerna te kennen oft onkennen, alzo hy niemandt anders bekendt sculdich toe wesen dan die luyt tselve rekenboeck besc. staen. Ende weet niet dat hy andersins van emanden wort gemaent dan van Ewolt scroers wyf om tien carolusg., ende van Sackele smidt om tien gelycker g^s, die hy nochtans bekendt betaelt te hebben ende hem ontrekent worden. Vorts soe legatiert ende bespreckt myn heer voersc. Ede ende Epe voersc. elkerlyx een vergulden eeckel.

Ende soeveer Anna, zyn natuerlycke dochter, huer eerlycken draecht, zo byspreckt hy densulfsten tweehondert carolusgulden, denwelcken zy nae verloop van den twee
15 jaeren nae overlyden van myn here voersc. sal ontfangen.

Des torconde zoe heeft myn heer voersc. desen zyn laeste wille mit zyn name ende hand geondersc. ende mit syn signet bevestiget, ende om meerder vasticheit van desen geroepen ende gebeden Ede van Martena om mit syn hand, Epe van Martena ende
20 doctor Ambrosius voersc. mit huer signetten^a ende handen, heer Dirck, pastoer te Coergum, ende meesteren Johan Keerbergen ende Johan Rommers om mit huere handen desen zyn lesten wille ende testament te bevestigen. Twelck Epe ende doctor Ambrosius voersc. mit huere signetten, ter bede van myn heer den testatuer ende oeck ter bede van den anderen tuygen, ende dieselve Epe ende doctor Ambrosius mitten
25 anderen tuygen ten huysen van doctor Kempo, des morgens voer den noen, op den dach, maendt ende jaer als voersc. is, alsoe hebben gedaen.

Ende was den principael originael testament in pampyr gesc., daeronder twee signetten in rode wasse mit cleyne pampyrkens daerop waren gedruyckt. Ende onder tene signet stont gesc.: Kempo van Martena. Ende onder tandere signet stont gesc.:
30 Ambrosius Riethamer. Ende noch een signet in groningen wasse mit een opgedructe pampyrken, daeronder stont gesc.: Epe van Martena. Ende waren alle drie signetten mit oeck den gehele testamente voersc. geheel ende ganslyck ongecorrumpert. Onder denwelcke testamente voersc. oeck stont gesc.: Edo Martena. Heer Dirck, pastoer, hlye ut supra. Johannes Keerbergen. Rommers.

Onder stont gesc.: Cristoffel Claes zoen, tuych tot dese collatie geroepen, bekenne
35 als voersc. Hero Abbe zoen, notarius publicus a curia admissus.

Gecollationeert ende excopieert bi my, Meinert Dode zoen,

<ondertekend:>

Meinert Dode zoen subscripsit.

40 *Origineel (A) niet voorhanden.*
Afschriften: B (16de eeuw, door notaris Hero Abbe zoen, naar A). Niet voorhanden,

^a *Hierna doorgehaald: ter bede van myn heer.*

bekend uit C. - C (16de eeuw, door Meinert Dode zoen, naar B). GA Leeuwarden, Archief Familie Van Martena, inv. nr 12. Opschrift: Copia copiae. In dorso (= f. 2^v), m.a.h. (17de eeuw): Testament Kempe Martena.

145

1538 juli 15

5

Peer Epo zoen a Bosum

In nomine Domini, amen.

Kenlick zy allen denghenen die dissen instrumente publyck zullen zien ofte horen
10 lezen dat in den jaere van der geboorten Ons Heren Jesu Christi dusent vyfhundert
acht ende dertich, indictione undecima, den vyftiensten dach julii, omtrent vyff uuyren
nae middach, pontificatu domini Pauli pape tercii anno quarto, imperii Karoli quinti
anno vicesimo electionis, is in tegenwoirdicheit van my, notaris publyck, ende tugen
nascreven in eygen persone geconstitueert geweest die vheste ende vrome Peer Epo
zoen a Bosum, gesundt van lichaem ende well by zynen verstand, wyselick anmerc-
15 kende dat alle menschen eens sterven moeten ende dat die uuyre des dodis onseker is,
ende dat terwylen het lichaem gesundt is, tmenschelicke verstandt is clairder ende
sterck, heeft daeromme by gesunde doen, opdat hy van alle tytlicke becommeringhe
op zynen leste ontslagen mach zyn, begeert to maken zyn testament, codicill ofte leste
wille, dwelcke hy mits desen ordineert ende gemaict heeft in forma nascr.

20 In den yrsten bevelende hy^a God almachtich in zyn godtlicke gracie ende genade
zyn edele ziele ende zyn lichaem dat aertryck, twelck hy begeert begraven to worden
to Bosum in der kercken, by zynen olders, in den gewoonlicken legerstoel.

Item vorder om enen van den stamme ende geslachte van Peer Bosum voirs. tot
25 allen tyden in eeren toe houden, heeft hy ordineert ende will dat zyn vaders statten,
huys ende woninghe toe Bosum, mit eer, feer, heerlicheit ende allen gerechticheit ende
mit allen landen, renthen ende gueden nascr., altyt by melcanderen zullen bliven ende
op een erfgenaem comen, in manieren als na verclairt sal worden. Ende die landen,
renthen ende gueden die by den huysse voirs. bliven zullen, zyn dese, als to weten alle
30 dat zaedlant dat totten huysse voirs. op desen tyt behoirt ende gebruyct wort, mit sess
ende twintich pondemate fenlanden, leggende om dat huysse voirs., mit Tyards fenne
dairan leggende. Ende noch sess ende twintich pondemate maedlandis, Tyards sess
pondemate nylandis dairinne medegerekent, streckende van den dyck an den Ry. Ende
noch een stuccke landen, heetende die Coot, omtrent ses ofte sooven pondemate groet.
Ende noch omtrent sess pondemate, streckende an den somerdyck, die nu oick an den
huysse gebruyct worden. Ende drie pondemate maeden, opt noortoest van die Zoels-
35 wall. Ende noch soeven pondemate landis die Wybren Lous zoen nu in huyringe heeft,
uuytgeseyt een gouden gulden renthe dairuuyt gaende. Ende noch alle die gerech-
ticheyt ende renthen die Peer Bosum voirs. heeft in Wlbetsma zate to Bosum, dair
Dyrck Claes zoen nu ter tyt bewoont. Ende noch die derdepaert ofte die helft van
Hoeckensera zate to Bosum, ofte also voel als hem dair inne boren mach, dair Fedd,
40 sa. Aggo Walta zyn broders weduwe, nu op woont, uuytgeseyt tgene die kerck ende

^a *Ontbreekt in A².*

priesters to Bosum dairinne hebben. Ende noch acht pondemate to Tzeyntgem in Jor-
widera ghae, dair nu ene Ade genomet op wont. Ende gheeft Peer voirs. noch tot dat
vorndeel voirs. allen zynen landen, mit eer, feer, zuannejacht ende alle gerechticheit
die hy heeft in den halve zate to Mackum, dair Oltger Claes zoen ende Hairt Jans zoen
5 nu gebruycken. Ende noch deygendom van elleff pondemate landis to Bosum in Clay-
terpstera guet, dair Jacob Hanckis op gewoont heeft. Ende die vyf flor. jairlixer renthe,
die sa. Bauck, echte huysfrou van den testatoir, tot dat vorndeel voirs. gemaict heeft,
will Peer voirs. dat gaen zullen uuyt Jan Peters zoens zate to Elairdt. Welcke landen
ende gueden, gelecht to dat vorndeel voirs., nu ghelden ende by den testatoir voirs.
10 geestimeert worden op tweehundert ende vyf gouden g. jairlix.

Item noch zullen bliven by den huysen ende an dat vorndeel voirs. disse nascr.
clenodien, als die golden draedt met allen den gesteenten, zo Bauck voirs. tselve
voortyts oick gemaict^a heeft, mit noch den golden signetringh van Peer Bosum voirs.
ende den golden rinck mitten saffyr. Item noch soeven pondt koer ende fyn sulver an
15 sulweren cruysen, soltfaten ende sess sulveren lepelen mit dat wapen van Peer Bosum
voirs., tstück wegende omtrent twee lood. Item sal oick by den huysen bliven dit
huysraet nascr., als alle dat holtwerck van kisten, cassen, bedsteden, tafelen, stoelen,
spyntzes, dat beelddt van den Heilighen Drievoudicheit ende dergelycken, zo dat nu
opten huysen is, mit dat uurwerck ende vyf die beste bedden, mitten gardinen, allen
20 tapetzerien mit hoeren tobehoeren, een dosyn die beste stoelkussenen, twee dosyn
tafelborden, twee dosyn van den besten servetten ende vier die beste tafellakenen, een
half dosyn mesken candelaren mitten candelers an den schoorsteen, dat groot becken,
tsoeventich pondt van dat beste engels tennewerck, dat tennen lampet mit zyn
tobehoeren, ende den twee grote wyncannen mitten hoornen. ende dat broureetscap.
25 Welcke huysraet voirs. altyt by den huysen onderhouden sal worden, soo guet als het
nu is, sonder dat vergaen to laten, ofte men sall ander dergelycke zo guet weder in den
steden stellen.

Item Peer Bosum voirs. will oick dat dieghene die dit huys mit allen gueden
<voirs.>^b yrst sal ontfanghen, dat dselve het stins an den eenen eynd na den bueren
30 sal vorder nedernemen ende doent verlanghen, zodattet sess ende dertich holtfoeten
binnen den twee gevelen langh is, ende tselve mit tkoehuys, tgene noch ongemaict is,
weder opmaken op zyn eygen costen, na redelicker wyse, indeen Peer voirs. voir syn
versterven tselve nytt gedaen heeft.

Ende dit huys, landen, renthen ende gueden, mit allen tobehoeren voirs., altyt to
35 comen ende to erven opten naesten ende oltsten manspersoon van den kynden, naco-
melinghen ende bloede van Peer Bosum voirs., ende is in den naesten grade van den
testatoir ende zyn nacomelinghen voirs. geen manspersoon, so salt comen ende erven
opten oltsten vroupersone van zynen naesten grade, also oick dat tot ghene tyden in
vreemde handen of uuyten grade van den testatoir voirs. sall erven ofte versterven
40 moghen. Ende will Peer Bosum voirs. dat alle dieghene die na inhouden desen ordi-
nantie succederen zullen in den <huysen>^c, landen, heerlicheiden ende gueden voirs.,
dselve persoonlick bewonen zullen, ten ware dat dselve anderweghes eerlicker ende
profitellicker statten ofte woninghe hadden ofte vercreghen, opten welcken dselve

^a A²: ordineert.

45 ^b Aangevuld naar A².

^c Aangevuld naar A².

zullen wonen moghen, also nochtans dat hy dit huys met zyn tobehoeren voirs. effen-
well in eeren sall houden, ende zo geringhe als dat mogelick is, zal hy zyn oltste zoon,
ofte oltste dochter indien hy gheen zoen heeft, ofte een na den oltsten, die hy sal
ordineren moghen dit huys mit allen tobehoeren voirs. to besitten, dairop mitterwone
5 stellen. Ende nyemant sal dit huys ofte enich van den landen ende gueden voirs.
moghen alieneren ofte brenghen in vreemde handen, dan een ygelick sal gehouden zyn
tselve gaen to laten na inhouden desen ordinantie, ende sal dat altyt onderhouden, zo
guet als hy dat ontfanghen heeft. Of het gebuerde dat dit huys <voirs.>^a destrueert
10 worde ofte die gueden voirs. beschadicht ofte verloren, sall dghene die alsdan dairvan
in den besitte is, zo geringhe als het mogelick is dat huys ende den gueden voirs.
weder repareren, zo guet alst toevoeren ware. Off dselve dairvan by zyn leven duer
oirlochshalven in gebreke ware, sal men na zyn doet uuyt zyn guedt dat huys ende
15 gueden voirs. in tyden des vredis, bennen twaleff jaren ten lancsten, weder repareren,
tot profyte van denghenen opten welcken dat huys mit zyn tobehoeren voirs. comen
sal, na inhouden desen ordinantie, ende zullen des dode gueden dairvoir tonderpandt
staen.

Ende of die golden draedt voirs. verloren worde, zo destimatie van dien onseker
is, zo heeft die testatoir voirs. dselve estimeert op eenhundert ende tachtentich gouden
g., ende will in dien gevalle dairvoir gemaict hebben by denghenen die alsdan in den
20 besitte is van den gueden voirs., een golden oirdt an den hals van crone goldt, zo guedt
dat dselve hundert ende tachtentich gouden g. wairdich zyn, buten dat maeckloon,
twelck dieghene voirs. doen sall zo geringhe als hy dat vermach, ende dat bennen vyf
jaren ten langsten.

Ende wil Peer Bosum voirs. mede dat zyn nacomelinghen disse gueden ende vorn-
25 deel voirs. zullen succederen ende gaen laten na inhouden dissen ordinantie, also oick
dat dieghene opten welcken disse gueden ende vorndeel voirs. comen zullen, dairto-
boven van vader ende moeder gelyck erfgenaem sall zyn als zyn broders ende zusters
ofte mede erfgenamen, ende die vader ende moeder dat anders by ghene testamenten,
ghifte ofte anders in enighe manieren te moghen ontmaken, by pene van disse vorn-
30 deel ende gueden mit alle afterstal dairvan, by denselven ontfangen, to verboren, ende
to comen opten ghenen die naest dairto waren geweest als sulcke vader ende moeder
niet geweest waren. Zullen mede alle dieghene die dit vorndeel ende disse gueden
voirs. ontfangen, voidat zy in den gueden treden, geloven ende consenteren mit dat
ontfanghen disse ordinantie in alles als voir ende na scr. is, tonderhouden ende na te
35 gaen, ende daer niet tegens to doen in eenigerleye manieren. Doch of het ware dat
sulcke persoon opten welcken disse gueden ende vorndeel voirs. na desen ordinantie
behoeren to comen, prodigus, furioes ofte een geck ware, ofte anders onbequaem, ofte
zeer oneerlicken hilicte, denselven sal dit vorndeel voirby gaen, ende sal comen opten
naesten die alsdan bevonden sall worden na desen ordinantie.

40 Item will ende ordineert Peer Bosum voirs. dat to alle tyden dieghene opten
welcken disse gueden ende vorndeel voirs. vervallen sal ende dair naest to is, als hy
opcomet ende hylickt, sal hebben den halve zate to Mackum, mit allen gerechticheit
voirs., ende sal dairop moghen wonen, ende dairtoeboven sal hy noch jairlix hebben
ende ontfanghen uuyt dat vorndeel voirs. vyf ende vyftich gouden gulden jairlix,
45 mitten golden draedt ende dat halve silver voirs., zodat dselve dairmede sal moghen

^a Aangevuld naar A².

vryen. Ende ist dat die olders van denselven selver den huysse ende statten voirs. niet beuonen, sal disse die dat vorndeel tocomen sall, tselve bewonen, ende dairvan zovoel profiteren hebben als voirs., nochtans disse gueden altyt an dat forndeel to bliven.

5 Ende disse gueden ende vorndeel voirs. na den dode van den testatoir voirs. yrst to comen op Werp, den zone van den testatoir, ende also altyt voortgaen na inhouden dissen ordinantie.

10 Item Peer Bosum voirs. institueert ende maict erfgenamen van allen zynen gueden, voeren niet specificceert, Werp, zyn zoon voirs., ende Jouck, zyn dochter, in gelycke porcien ofte deelen. Ende Jouck voirs. sal behouden tgeen zy meer dan hair helft van hair moeders gueden to berns ontfanghen heeft, angesien dat Werp voirs. nu dit vorndeel voiruuyt cryght. Ende Werp sall dandere gueden van zyn moeder voirs. voort hebben die Jouck voirs. niet in berns gegeven zyn, ende Werp voirg. zyn koer to hebben van allen zaten die Jouck voirs. niet in bernsse gegeven zyn. Ende Jouck voirg. sall allenich hebben alle dat goudt ende silwerwerck tot een vrouwelyf behoerende,

15 na inhouden hair bernsbrief. Ende dairtegens sall Werp voirs. weder hebben alle quick, huysraet, tilber guedt ende silverwerck, voeren niet specificceert.

Oick mede ordineert ende will Peer voirs. dat indien enich van zyn kynden ofte kyntskynderen storve sonder echte kynderen, dat zyne gueden ende pairt erfscip comen sall opten ghenen die overblyft. Ende of beyde zyn kynderen sonder echte kynden ofte kyntskynden storven, will Peer voirs. dat dit vorndeel sal comen op Doeke Walta, zyn broders zoon, indien hy dan noch leefde. Ende oft Doeko voirs. oick sonder echte kynden storve, zo sal dit vorndeell voirs. gaen na inhouden disse ordinantie ofte testamente, also dat men alle gueden van Peer ende sa. Bauck voirs. die in den vorndeel voirs. niet begrepen zyn, an twee pairten sall leggen: dene helft op dat vorndeel ende to comen opten ghenen die totten voirs. vorndeel gerechtiget is,

20 ende tander deell opten anderen kynderen van zyn broder, Agga Walte sa. g., ende hoere erfgenamen.

Ende will noch die testatoir voirs. dat alle donatie ofte legaten die hy buten desen testamente by manieren van codicill, ofte anders by geschrifte, ofte by monde in presentie van tughen doen mochte, ofte voordatter dyssen gedaen heeft, ofte oick in zyn registeren onder zyn handt gescreven bevonden worden, by zyn kynden ende erfgenamen voirs. voldaan ende onderhouden zullen worden.

Item noch bespreekt Peer Bosum voirs. neghen ellen ossenbrughs schyr laken mit drie pair schonen jairlix, die hy begeert drie arme menschen to Bosum, ofte anders alle jaren omtrent Heilighe Misse om Godis wylle gegeven to worden.

35

Item ordineert die testatoir voirs. een ewich memorie in der kercken to Bosum, ende een halve memorie van zyn moders wegghen, ende noch sess st. jairlix op Harich voir den memorie van salighe Teth. Ende disse legaten ende memorien voirs. zullen gaen ende onderhouden worden uuyt dat voirs. vorndeel, ende sal dghene die dat vorndeel heeft, dselve jairlix betalen zo dat behoirt, ende will tot ghenen tyden tforndeel ende den gueden dairto gegeven mit meer lasten bezuaert hebben.

40

Dit is dat testament ende die leste wille van Peer Bosum voirs., dwelcke hy will ende begeert machtich to zyn ende effect to sorteren als een testament, codicill, dispositie onder kynderen ofte enighe andere leste wille, <alst> alderbest stal mach hebben ende effect sorteren na den rechten, geestelick ofte wairlick ofte na gewoonte van desen landen. Ende will oick tselve by zyne kynderen, erfgenamen ende nacome-lingen onderhouden hebben in allen articulen als voirs., by pene zyn erfscip to ver-
boeren die dat niet onderhouden wilde, tappliceren denghenen die tselve onderhoudet.

45

In kennisse ende thoon van desen heeft Peer Bosum voirs. my, notarium publyck onderscr., requireert ende gebeden hyrvan to maken een ofte meer instrument ofte instrumenten in behoirlicke forma.

5 Ende zyn hyr mede specialick to geropen ende gebeden als tughen die eerwairdighe, hoichgeleerte, eersamighe, wyse ende voirsienighe heren meesteren Edo Walckema to Bosum, Henricus Luce to Leuwarden, ende Phocas Siblema to Boolsuert, pastoren, Petrus Cirici, perpetuus vicarius, ende Dominicus Pibe zoen, burgermeester in Leuwarden, Seerp Beyma ende Jan Rommerts, advocaten voir den Hove van Vrieslant.

10 Ende Peer Bosum voirs. als testatoir, Edo Walckema, Henricus Luce, Phocas Siblema, Petrus Syrici, Dominicus Pibe zoen ende Jan Rommerts als tughen, hebben dissen testamente mit hoeren zegelen ofte signetten bevestiget, ende Seerp Beyma mit zyn hant onderscreven.

15 Actum to Leuwarden, ten huysse van Dominicus Pibe zoen, burgermeester voirs. Anno, mense, die, indictione, pontificatu et imperio suprascriptis.

<n.m. 9> Et ego, Wilhelmus filius Cyriaci de Buwalden, clericus Traiectensis diocesis, sacris apostolica et imperiali auctoritatibus notarius publicus, per Consilium Phrysie specialiter admissus, quia ordinationi testamenti suprascripti, legatorum dispositioni, heredum institutioni, testium vocationi omnibusque et singulis aliis dum
20 sicut premittitur, fierent et agerentur, una cum testibus prenominatis presens interfui, eaque sic fieri vidi, scivi et audivi ac in notam sumpsi, ideo de mandato dicti testatoris presens publicum instrumentum exinde confeci publicam et in hanc publicam formam redegem, signoque et nomine meis solitis et consuetis signavi atque subscripsi et una cum testibus antedictis debite communivi, in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum, specialiter rogatus et debite requisitus.
25

<Ondertekend, door de laatste zeven op de pliek bij hun zegel:>

Seerp Seerp zoen Beyma subscripsit.

Pier Bossum subscripsit.

Edo Walikama subscripsit.

30 Henricus Luce zoen subscripsit.

Phocas subscripsit.

Petrus Syrici subscripsit.

Dominicus Pibonis rogatus sigillavit.

J. Rommarts subscripsit.

35 *Origineel: A¹. GA Leeuwarden, Oud Stadsarchief, Charters (niet in Singels), inv. nr 29. Perkament. In het notarismerk het devies: Unicuique quod suum est. Met zeven uithangende zegels: 1 (87), 2 (25), 3 (50), 4 (97), 5 (95), 6 (20), 7 (55). - A². GA Leeuwarden, Archief Familie Battaerd, inv. nr 43. Perkament. In het notarismerk het devies: Unicuique quod suum est. Met zeven uithangende zegels: 1 (88), 2 (51), 3 (26), 4 (98), 5 (96), 6 (21), 7 (56). In dorso, m.a.h.: Testament Pier Epo a Bozum. De zegels 2 en 3 zijn in A² omgewisseld ten opzichte van A¹; hetzelfde geldt voor de ondertekeningen boven deze zegels.*

40 *Afschriften: B (c. 1600, niet authentiek, naar A?). RAF, Archief Huis Liauckamastate, inv. nr 223. - C (1614, niet authentiek, naar A?). RAF, Archief Huis Liauckamastate, inv. nr 352. - D (1619, door N. Nicolai, naar A). Niet voorhanden, bekend uit E. - E (1656, door*

H. Scherhagen, naar D). RAF, Archief Hof van Friesland, inv. nr *EEE 1*, f. 502^v-505^v. - F (1656, door H. Scherhagen, naar E). RA Groningen, Archief Huis Lulema, inv. nr 68. - G (1678, door H. Scherhagen, naar E). RAF, Archief Hof van Friesland, inv. nr *SS 536/2* (procesdossier 1730). - H (1727 november 10, door notaris Hendrik Wilmers te Leiden, naar A). Niet voorhanden, bekend uit I. - I (1729, niet authentiek, naar H). Huisarchief Epemastate te IJsbrechtum, Archief Huis Epemastate, Inv. Jaarsma nr *XXII*. - J (1741, door Tjallingi, naar E). RAF, Archief Hof van Friesland, inv. nr *SS 767/14* (procesdossier 1747).

5
10
10

Uitgegeven naar A¹. Afwijkingen in A² zijn slechts weergegeven voor zover zij meer zijn dan spellingsvarianten.

Catryn, weduwe van Juw Decama

In den naeme Godes, amen.

Alsoo daer niet sekerer is dan de doodt, ende niet onsekerer is dan de ure dees
15 doodts, soo heb ick, Catryn, wylen Juw Decama naegelaetene wedue, omme te versien
alle twyst ende twedracht die tusschen myn kinderen, kindtskinderen ende erffge-
naemen nae myner aflyvicheyt om myn tydlycke goederen solden mogen rysen, wys
ende verstandich van myn sinnen wesende, gemaect dese myne leste wille, willende
dat deselve ten alle tyden stal ende efect sal sorteeren, als tbest ende vordelyck nae
20 recht sal mogen staen ofte subsisteeren, in maeten ende voegen naescreeven.

In den eersten soo wil ick, Catryn voors., dat myn testament ofte laeste wille
twelck ick voor datumme van desen gemaect heb, standich sal wesen ende in alle syn
poynten blyeven, uuytgesondert in puncten ende articulen daert alhier ofte elderes
bevonden worden sal swygelyck ofte expresselicken gerevoceert of verandert te syn.
25 Voorts soo wil ick, Catryn voors., dat Sicke, myn zoon, boven tgeene des ick hem in
myn testament ende laeste wille, voor datum van desen gemaect, toegeleght ende
gegeeven heb, noch hebben ende volgen sal al hettgeene des ick tot Jellum heb ofte
voor myn doot vercrygen sal, tsy reppelyck ofte onreppelyck, niet oock uutgesondert
dan alleen tgeene des ick in myn leven ofte in myn doodt daervan wech mochte geven,
30 alieneren ofte vervreemden. Wil oock niet dat myn andere kinderen, kinds kinderen
ofte erfgenaemen van Sicke, myn soon voors., sullen mogen eyschen eenich pennin-
genschult die hy van my te leen tot syn timmert ontfangen heeft, ofte ick hem verleyt
ofte alnoch verleggen mochte, want tselve heb ick hem gegeven ende geve mits desen,
uuytgesondert dat hy van de vierhondert enckelguldens die ick hem tot syn timmeringe
35 geleendt heb, betaelen sal de kercke van Baerdts van de principale somme ende achter-
stal van dien dat ick van de kercke tBaerdts van eenigen ontfangen hadde, ende daertoe
hondert enckle guldens eens Ons Lieve Vrou altaer binnen Franeker voor aller tgeene
des ick tselve schuldich mochte syn. Sal oock schuldich syn totte oncosten die in myn
begangenisse vallen sullen, uuyt te reycken hondert enckelguldens eens, ende indien
40 myn begangenisse ende afterdaden twintich enckle guldens eens meer bedroegen dan
hondert guldens eens, die sal hy oock niet weygeren uuyt te reycken. Sal oock myn
soon, Sicke voors., Douwe Graetinge, syn neef, tot huysraedt eens geven ende betae-
len vyftyen enckle guldens. Item Schelte Roorda dochter, die ick in myn testament
een huyssteed besproecken had, sal Sycke voors. van deselve huyssteed ofte in plaetse

van dien eens dertich enckele guldens betaelen. Die negenhondert enckle guldens eens die ick in myn testament de armen toelecht heb, waert dat ickse by myn leven niet en betaelde, verclaer ick mits desen dat ick verhoope dselve voldae hebben, waeromme ontslae ick myn erfgenaemen van deselve last, welverstaende nochtans dat de renten
5 die ick voor datum van desen tot profyt van de armen gecoft heb, hierdoor niet gedoodt syn sullen, dan sullen gaen ende besteedt worden tot profyt van de armen binnen Franeker.

Verclaer oock voorts dat ick die substitutie die ick Sicke, myn zoon, in myn testament gemaect heb indien hy sonder kinderen sterft, myn andere kinderen ofte
10 kindtskinderen ende heur kinderen restitueeren ende wederkeeren sal die goeden die ick hem tBaerdt aen syn vaderlycke erf uuytgewesen heb met tgoedt Winsumer gha, daer Willem Heercke zoon nu ter tyt op woondt, ende dat voor gelycke partye ofte aendeel daer myn kinderen, kindtskinderen ofte heur kinderen my succedeeren sou- den, waer dat ick sonder testament ofte leste wille aflievich worde.

Item Yde myn dochters kinderen wil ick datse geen questie, saeninge ofte actie sullen maecken ter causa van eenige geloefnisse, onthietinge ofte gifte die ick ofte myn salige man eenich van hen mochte gedaen hebben, dan nae luyt ende vermogen van myn testament ende codicillen ende leste willen. Ende sooverre sy contrarie van dien onderstaen tdoen, ende dese myne laeste wille ofte myn testament ofte leste wille,
20 voor datum van desen gemaect, soecken tegens te comen in eenich van al heure puyncten ofte articulen, soo sullen sy ofte diegeen die van hem hetselve onderstaet te doen, metterdaedt van myn erfschip vervallen, al waerdt oock dat sy tot dien maer een supplicatie tegens myn andere erfgenaemen thore hadden overgeven. Ende tgeene des sy ofte eenich van hen alsoo mochten geraecken te verboren, dat sullen myn andere
25 erfgenaemen die myn leste wille onderhouden, tsaemen deelen ende int eeuwich behol- den mogen, schoon al waert dat diegeen <die> verboert hadde, van syn ongehoor- saemheynt berou hadde, ende verclaerende dat hy syne praetensen actie aftrad, ende myn leste wille wilde onderhouden. Desgelycken sal Hette myn echte soons kinderen mits desen belast ende bevolen syn tegens Jarich ende Sycke, myn soonen, geen actie
30 aen te stellen ofte spraeck maecken ter causa van eenige goederen, by myn salige man ende my achterlaeten, dan nae vermogen van myn leste wille, ende dat by gelycke peen ende broeck als ick Yde kinderen dat bevolen heb.

Item indien Sicke, myn soon, belyefft ende wanneer het hem belyefft, soo sullen Ide kinderen samptelycken ende elck besonder gehouwen syn in vryen eygendom
35 Sycke voors. laeten volgen dardehalf pondemaete landts, gelege op Hyellummer kerc- kebuyren landt, daerof Dirck Pyter zoon vanwegen de patroon van twest naestleger van es, ende daertoe noch een half pondemate, oock van kerckebuyren landt geleege, daerof de patroonslanden naestleger syn, daertegens de voornoemde Sicke hen we- derom reycken ende geven sal drie pondematen van Heyllummer noordbuyren landt,
40 gelegen aen int ooste by heer Sybe landt te loopen.

Item dat ick, Catryn, in myn testament, vooren geroerdt, gedisponeert heb dat Sycke, myn soon, ende Yde myn kindts kinderen Jarich, myn soon, niet weygeren saldén het goet toe Lollum by Franeker gelegen, daer Jan Tzaluert in syn huyer heeft, te wandelen, verstaet ick ende verclaere mits desen tverstaen soo: ware Jarich, myn
45 soon, hen op andere plaetsen sooveel pondematen weder wil reycken als dvoors. grondt groot is, ende niet anders.

In waerheynt ende kennisse van desen allen soo heb ick gebeden heer Hoyte, myn pastoor, dit voor my willen met syn zegel ofte signet bevestigen ende met syn handen

te onderschreven, in tegenwoordicheyt van Gerlof Aepcke zoon ende Dirck Pyter zoon, toeroepen orkenen, ende die om myn bede wille disse myne leste wille hebben onderschreven.

In tjaer Ons Heeren 1538, den 30 septembris.

5 Onder stonde: <*m.a.h.*> Dominus Hoyte Bentsma subscripsit. Gerlyef Aepke zoon hlye als voors. is. Ick, Dierck Pier zoon, hly alst boven voorscreven met myn hant <*h.m.* 4>. Hebbende benefens dien een cleyn segel, in groenen wasse gedruckt, uelkes met een wit papierke bedeckt ware.

10 Accordeert met den principale, na gedane collatie, in kennisse van my, den 23 februarii 1646,

<*ondertekend:*>

T. Saeckma.
1646.

Origineel (A) niet voorhanden.

15 *Afschrift: B (1646 februari 23, door T. Saeckma, naar A). RAF, Archief Huis Tjaardastate, inv. nr 394. Opschrift: Copia.*

147

1538 oktober 20

Tyaerdt van Herama

In nomine Domini, amen.

20 Int jaer Ons Heeren duysent vyffhondert ende acht ende dertich, opten XX^{en} dach octobris, zoe heeft Tyaerdt van Herama, cloeck, wys ende verstandich van sinnen, gaende ende staende, aenmerckende dat alle creaturen die leven ontfangen hebben, weder leven moeten verlaeten, oeck datter nyet sekerer is dan die doot ende nyet onsekerer dan die ure des doots, zynen lichamelycke cranckheyt prevenierende,

25 omme God van hemelryck een goede zyele te offeren, ghemaect zyn testament, codicill ofte laeste wille, in wat form, recht ofte manieren dat alderformelixst nae rechte ofte gewoente des landts vasticheyt ende effect hebben ende sorteren mach.

30 Int eerst zoe beveelt hy, testator, Tyaerdt van Herama voors., God van hemelryck zyn eedele zyele, ende tlichaem der aerden, te rusten in Sinte Martens kercke bynnen Franeker, by zyn lieve ouders.

35 Voorder zoe institueert hy tot zynen rechten erffgenamen zyn kynderen die hy by zyn lieve ende waerde huysvrouwe, jonckfrouwe Fouwel, sall moegen gecrigen. Ende ingefalle dat die kinderen sterven voor ende alleer datse te buyckweste gecommen zullen wesen, zoe substitueert hy, testator voors., in plaetz van zyn kynderen zyn erffgenamen te wesen den personen naegeschreven. Int eerst substitueert die testator voors. Sicke Kamminga oldste zoon, Pieter Kamminga genaempt, in die saete toe Lollum, daer Rienick toe Lollum ofte zyn kynderen nu ter tyt op wonen. Ende off diezelve Pieter sturff eer hy te buyckweste gecommen sall wesen, zoe sall de voors. saet vallen op Tako van Herama, zynen oem, zoelange als hy leeft, ende nae zyn doot zall

hy dezelve saete toe Lollum mogen bespreken tot zynder discretie oft waert hem goetduncken ende believen sall. Oeck zoe will hy, testator voors., dat nyemants int boeren weesen en sall van die voors. saete toe Lollum dan Take van Herama voors., zyn oem, sonder eenyge rekenscip daervan te doen. Ende als Pieter Kamminga voors.

5 een jonge zoon ter vonte gehadt heeft, zoe sal Take van Herama voors. die saete gehalten zyn over te dragen in handen van Pieter Kamminga voors.

Voorder substitueert hy, testator voors., zyn twee joncxte zusteren, Lutz ende Hylck, in Lioule saete, daer nu ter tyt Claes de jonge buuer op woont. Ende ingefall die twee joncxte susteren sterven eer zy te buyckweste gecommen zullen weesen, zoe

10 will de testator voors. dat Lioule saete voors. sall comen op Take Kamminga, Sicke Kamminga zoon.

Oeck maeckt die testator voors. Take van Herama, zyn oem, als mede erffgenaem Syaerdema fenne, zoelange als hy leeft ende ist dat hy hylckt, eewelyck ende erfflyck. Doch sall hy gehouden zyn de fenne te verwandelen zoeveerre yemants Zyaerdema huys van de zwagers wil bewoenen.

15 Voorder maeckt hy, testator voors., als mede erffgenamen Hector van Hocxwyers dochter, Lutz genoempt, Sicke Kamminga zoon, Take Kamminga genoempt, Aesgo van Hocxwiers zoon, Geroldt genoempt, Schelte Lyauckama zoen, oeck Geroldt genoempt, zyn twee joncxste susteren, Lutz ende Hylck genoempt, elcx in een seste part van den saete toe Tzaluert, daer Thomas nu ter tyt op woont.

20 Voorder zoe wil hy, testator voors., dat zyn huysvrouwe, jonckfrouwe Fouwel, als legataria sall hebben dertich gouden flor. tot hoer lyffstondt. Ende ist dat zy met kindt is off kinderen heeft voor de doot van Tyaerdt van Herama, testator voors., zoe sall zy hebben vyfthien g.fl. eewelyck ende erfflyck, ende vyfthien g.fl. tot haer lyffstondt.

25 Ende hetgeenige dat hoer tot hoer lyffstondt besproken is, sall nae hoer doot weder vallen op zyn twee joncxste zusteren voors.

Oeck bespreekt hy, testator voors., voer een legaet den rechten armen bynnen Franeker eens de somma van tweehondert gouden g^s.

In allen watter meer is ongedeelt, roerlyck off onroerlyck, substitueert hy, testator

30 voors., zyn twee joncxste zusteren vorengenoempt.

Hiermede beveelt hy, testator voors., God van hemelryck lyff ende zyel. Ende will voorder, indien dese schickinge als een goet volcommen testament nae den rechten niet staen off cracht hebben mocht, dattet sulffste nochtans als een codicil ofte leste wille cracht ende macht ofte effect hebben ende sorteren sall, hoe dat ordentlixst ende

35 crachtelixst nae den rechten staen mach.

Tot oirconde der waerheyt zoe heb ick, Tyaerdt van Herama voors., testator, myn signet ende gewoontlick hantschrift hieronder opt spatium disses gedrukt ende gescreven. Ende hebbe noch tot meerder vasticheyt van desen hiertoe geroepen ende

40 gebeden als tuygen den weerdigen welgeleerden ende zeer discreten heeren ende goeden mannen, als te weeten heer Sybrant Sipke zoen a Rispens, heer Aeltzo Nicolai, beyde vicarien van Sinte Martens kercke in Franeker, heer Dirck, pastoer in Donigum, heer Johannes, pastoer toe Arum, heer Jan Wybe zoen, prebendarius in Franeker, ende Dirck van Delft, secretaris aldaer ende van pauselycker macht openbaer notaris, om

45 desen over my met hoeren zegelen, signetten ofte hantschriften te willen roboreren ende bevestigen. Datwelcke wy, tuygen voors., alsoe gedaen hebben om Tyaerdt van Herama voors. bede wille.

Int jaer, maent ende opten dach als voren.

Ende is toriginael testament van desen copie gescreven in papiere, ende onder opt spatium met twee zegels ende twee signetten van groenen wasse befestiget, daer onder ende by gescreven staet: Tyard van Herama. Aeltzo Nicolai, vicarius in Franiker, subscripsit. Johannes Folkert zoen. Dominus Sibrandus Rispens subscripsit. Dominus
5 Theodoricus, in Doningham pastor. Joannes Uibodi, prebendarius in Franiker. Delphus.

Gecollationeert myttet originael testament, bevestiget als voren, ende concordeeret, by my,

<ondertekend:>

10 T. Delphus.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (gelijktijdig, door T. Delphus, naar A). RAF, Archief Huis Liauckamastate, inv.nr 187. Opschrift: Copie. In dorso (= f. 2^v): Tyard Herama testament.

148

1538 oktober 24

15

Peer Epo van Bosum

In nomine Domini, amen.

In den jaere Ons Heren Jesu Christi dusent vyfhundert acht ende dertich, indictione undecima, den XXIII^{en} dach octobris, omtrent sess uuyren nae middach, pontificatus domini Pauli pape tercii anno quarto, imperii Karoli quinti anno vicesimo electionis,
20 is in tegenwordicheit van my, notaris publyck, ende tughen ondersc. persoonlick constitueert geweest die vheste ende vrome Peer Epo van Bosum, noch gesunt van lichaem ende wel by zynen verstande. Om sekere articulen to adderen ende to verclaren by zynen testamente, voirtyts by hem gemaketh, heeft hy begeert to ordineren een codicill, twelck hy geordineert ende gemaket heeft in forma nascreven.

25 In den yersten heeft Peer Bosum voirs. dat testament van datum den XV^{ena} dach julii anno XV^c acht ende dertich, by hem gemaket ende by hande van my, notaris publyck nagenomet, gescreven ende bevestiget, confirmeert, ende will tselve in allen articulen machtich zyn ende onderhouden hebben.

30 Item vorder inngvalle of het geboerde dat zyn broders kynden in toecomende tyden den bair in denwelcken Peer voirg. zyn vaders huys ende statten to Bosum togebairt zyn, toniet mochten maken, ordineert ende will Peer voirs. dat Wlbetsma statten to Bosum, dair Dirck Claes zoen nu op woont, dairvoer in den stede zullen staen, ende mit allen gueden tot dat forndeel in zyn testament ordineert bliven, allen in alsulcke forma als dat testament vermelt. Ende die penningen die alsdan comen
35 zullen van dat huys voirs., zullen mede gaen an dat forndeel, in zyn testament ordineert. Ende sall dghene die alsdan in den besitte van dat forndeel is, op Wlbetsma olde eester rondtom uuyt dat water opmaken een zael van twe woninghen hoogh, gelyck

^a A: XVIII^{en}. Vgl. *echter nrs 145 en 154.*

langh, wyd ende dick van mueren als zyn vaders zael is, dat Peer voirs. nu bewoont. Den nederste woninghe an drien to deelen, als in den middel een koeken, ende opten koeken in to gaen, ende tot elcke eyndt van dien een camer met een bedsteed, mit noch een cleyn slaepcamer, ende een bierkeller daironder, ende spyntges in den mueren, 5 gelyck die alle zyn in den cleyne zael van den huuse des testatoors vader voirs. Ende die overste woninghe boven een groet zael ende een camer, mit een cleyn vertreck-camer an den ene zyde, opten maniere alst is int luttick zael voirs., ende all mit stienen middelmueren ende stenen solders. Ende in den gevalle voirs. dat zyn broders kynden tgeen dat voirs. is doen mochten, will Peer Bosum voirs. dat zy weder verliesen ende 10 onweerdich zullen zyn tgene hy in zyn testament denselven gemaict heeft, ende meester Watze Roorda van Cubairdt, zyn neeff, mit zynen erfgenamen van den bloede van den testatoir voirs. neffens dien, in hoere stede to staen.

Ende angaende den artikel in den testamente van Peer voirs. by denwelcken wert verboden alienatie van dat vorndeel voirs., will Peer Bosum voirs. dselve artikel 15 onderhouden hebben, niettegenstaende brant, orloch, vangenscap ofte enighe noot-saken die denghenen overcomen moghe die dat vorndeel voirs. besittende is. Ende of dselve in enighe manieren dat forndeel voirs. ofte enighe guden dairto behoerende mochte onderwynden to alieneren ofte besuaren, sal sulcke contract nul ende van onwairden zyn, ende sal dselve van stonden an dat vorndeel voirs. verboort hebben, 20 ende sal comen opten ghenen die daer naest to ware of sulcke persoon niet ware geweest.

Item will Peer Bosum voirs. noch dat dghene die in den besitte is van dat forndeel voirs., den steden ende cloesteren die zynen testamente, codicillen mit hoere tobehoeren in beuaringhe hebben, jairlix betalen sal na inhouden hoere brieven by 25 Allerheiligen, Sinte Marten wel betaelt to zyn, by verboorte van dat forndeel, ende to comen opten naesten als voirs. Item of yemant van zyn erfgenamen ende nacome-lingen ware die dairna arbeide om zyn testamente ende codicille voirs. uuyt hoere beuaringhe to cryghen oft andersins to vernielen ofte toniet to brenghen, ofte dairtegens doen mochten om dat vorndeel voirs. uuyt to breken in enigerleye manie- 30 ren, will Peer Bosum voirs. dat dselve zo vaeck als dat geschiet, verboert sal hebben tegens Ro. Key. Ma^t ende Zyn Ma^t procureur fiscael in Vriesland dusent gouden gulden, ende sal dairtoboven verboert hebben al zyn gerechticheit die hy an den vorndeel heeft ofte cryghen mochte, met allen afterstal dat hy dairvan ontfangen mochte hebben, ende to comen opten naesten als vors.

Item wil Peer Bosum voirs. dat zyn erfgenamen ofte nacomelingen die zyn in den besitte van dat forndeel voirs., hoere olste zoon ofte olste dochter opten welcken dit vorndeel comen sal na inhouden zyn testament, zovoel to bernse zullen gheven an lan- 35 den, renthen ende gueden, als hoere andere kynden, boven tgene zy van dat forndeel ontfangen zullen na inhouden den testamente voirs., alle by verboorte van dat forndeel voirs., ende to comen opten naesten als voirs. is, niettegenstaende oick al wilden dselve zoon of dochter mit mender bernse tovredezen wesen.

Item vorder maict Peer Bosum voirs. noch an dat forndeel to bliven in allen manie- ren alst ander huysraet, in den testamente specificeert, den twee mesken candelers die 45 staen voir den beelde van den Heiligen Driefoldicheit, den twee beckenen die staen opt luttick saels spyntzen, mit een half dosyn tennen tafelkankens, tstück omtrent een half mengen, een half dosyn tennen coytruyzen, fier struvelysers, een wafelyser, een dosyn tennen schottelen, een dosyn sauzeren, een tennen omkan, een half tennen omkan ende een half tennen wynkan mitten pyp.

Dit is dat codicille van Peer Bosum voirs., twelck hy begeert ende wil by zyn erfgenamen onderhouden hebben, ende gelyck machtich zyn als dat principael testament voirs.

5 In kennisse van desen heeft hy gebeden my, notaris publyck onderscreven, hyrvan to maken een ofte meer instrument ofte instrumenten in behoirlicke forma. Ende zyn hyr mede to gebeden als tughen die wairdighe welgeleerde eersame heren meester Edo Walckema, pastoir in Bosum, meester Foeke Sieblema, pastoir, Nanne Reynds zoen, burgemeester, meester Fungher Syrsma, scepen, ende Leo Hessels zoen Aeysma, Key. Ma^t excysmeester in Boolsuert.

10 Ende Peer Bosum, Edo Walckema, Phocas Sieblema ende Nanne Reynds zoen voirs. hebben mit hoere zegelen, meester Funger Syrsma ende Leo Hessels zoen mit hoere hantschriften dissien codicille bevestiget.

Actum Boolsuert, ten huysse van Cornelis Abbe zoen.

Anno, indictione, mense, die, pontificatu et imperio praescriptis.

15 <n.m. 9> Et ego, Wilhelmus filius Cyriacy Buwalden, clericus Traiectensis dioecesis, sacris apostolica et imperiali auctoritatibus notarius publicus, specialiter admissus, quia ordinationi huiusmodi codicillorum omnibusque et singulis aliis dum sicut premittitur fierent et agerentur, una cum prenominate testibus presens interfui, eaque sic fieri vidi et audivi ac in notam sumpsi, ideo presens publicum instrumentum exinde
20 confeci et in hanc publicam formam redegi, signoque et nomine meis solitis et consuetis signavi atque subscripsi, in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum, specialiter requisitus atque rogatus.

<Ondertekend:>

25 Funger Syrsma subscripsit.
Lyuwe Aysma subscripsit.

<Boven de zegels getekend, door de laatste drie op de pliek:>

Pier Bosum subscripsit.
Edo Walikama subscripsit.
Phocas subscripsit.
30 Nanno Reyn zoen subscripsit.

Origineel: A. GA Leeuwarden, Oud Stadsarchief, Charters (niet in Singels) inv. nr 31. Perkament. In het notarismerk het devies: Unicuique quod suum est. Van de vier uit-hangende zegels nog aanwezig: 1 (89), 3 (99), 4 (84).

35 *Afschrift: B (gelijktijdig, door de notaris die ook A vervaardigde, naar A). GA Leeuwarden, Archief Familie Battaerd, inv. nr 43. Perkament. Notarismerk ontbreekt. In dorso, m.a.h.: Codicil van Pier Epes in Bosum, anno XXXVIII°.*

Heer Ritske Jaersma

In nomine Domini, amen.

Int jaer Ons Heren dusent vyfhondert neghen en dertich, op den fier en twintichsten
 5 dach februarii, soe heb ick, heer Ritske Jaersma, cranck synde van lichaem, nochtans
 wel van verstant, leggende in myn huys op myn cranckbedde, overgeleyt ende bedacht
 hoe datter ghien dinck sekerer sy dan die doot, ghien dinck onsekerer die uure des
 dodes, waerdoer ist dat ick met guede ende voersigtige deliberatie ende vrye wille een
 dispositie gemaect ende geordineert heb twischen God ende myn ziele ende consciencie
 10 tie van myn tytelyke gueden ende vaderlyke eerf voer myn testament ende leste wille
 offte bygheerte, welcker dispositie ick onverbrekelyk wil geonderhouden hebben,
 gelyck men een testament ofte laeste wille in allen maneren inter vivos ende nae die
 rechten behort te onderhouden, ter eeren Gods ende myn ziele zalicheyt, te vermyden
 mede nae myn doot alle twist ofte onfrede welck by schult ende versumenisse myns
 15 oprysen mocht doer myn achtergelaten erven, in maneren naeghescreven.

In den eersten bespreeck ick God almachtich myn siell, van hem ontfanghen, opdat
 die geest syn wederomganck mach hebben totten Heer, daerse van hem ghecomen is,
 ende myn lichaem tho rusten by myn patroon Sinte Willebrort op die gheweyde plaets,
 thoeleggende doer vrye wille hem uut myn gueden drie goltguldens, hierenboven drie
 20 buken, te bevestighen in die sacristye, als by naemen Jacobus Faber, Decretales met
 Summa Pisani. Item myn twee pastoren ytlyken een dicke penninck voer legaten,
 begherende zy my willen holden in die memorie. Item die jongherpriester in myn
 plaets comende, twintich stuyvers.

Item die vier bidden orden ytlyck XX st., die crucebroren desghelyx. Item die
 25 ghemeen priesteren doer die grietenye westerzyde Pasens elckerlyck IIII stuyvers.
 Item die cloesteren thoe Syon ende thoe Hweert elck een tonne groningher bier, ende
 een ort golts ter eeren Godes in die sacrestye. Item buken om in die grietenye voersⁿ
 alst gewoentlyck is. Item heer Johannes thoe Metselwier myn beste tabbert, heer
 Gabba Dixtera enen silver lepel. Item ses goltgulden den armen om Godes wille, die
 30 drie thoe die beganckenisse ende die ander drie thoe maenstondt, elckerlyck drie
 bottyes als sy misse doen, ende desghelycx des vrydaghes tganse jaer doer.

Item vermits die heilighe kerck erve sy van priestelyke gueden diewelcke sy op
 haren beneficien overwinnen, ende ick eet ofte niet daerop overghewonnen heb, soe
 legghe ick nochtans thoe die kercke, mits te vrien in die consciencie, die timmeringhe
 35 die ick ghedaen hebbe int huys angaende tbenefitie, behalven die steen ende XVI
 enckelgulden die my ghegheven syn te hulp, mits thuyt verbrant sy geweest, als ick
 daerop quame ende ghien huys vonde.

Voert legghe ick Margarete, myn suster thoe Syon, vier goltg. renthen toe die ses
 die zy heeft thaer lyffstondt, ende nae haer doot wederom thoe strecken tot die rechte
 40 erven. Voert legghe ick thoe Aeltyen, myn broers kint, thien goltgulden jaerlix,
 waerdoer ick begheer ende wil hy mede the schole sal gaen ende leeren. Item beth
 Rompk, myn broders dochter, thien goltg. renthen, Teth, myn broders dochter, ses
 goltgulden. Item disse voers. tho[***] en besproken renthen angaende personen,
 Margareta, myn suster, Aeltye, Rompk ende Tetz voers., sullen gaen uut dat guet thoe
 45 Medwert, doch dat Rompk en Tetz haer besproken renthe sullen strecken, nae doot
 myns broeders Syoerdt, thot ghelyke deelschap harer drie voers., te verstaen dat sy

dree alsdan sullen wesen ghelyke erven, te weten van sum ses en twintich goltgulden, haer beprekinghe voers. Desghelyx die vier thoegheleide gulden Margarete, myn suster voers., sampt mede haer ander renthen, nae haer doot ghelyck te deelen. Welck renthen ick, haer Ritska voers., nochtans niet thoestaen of machtich make eenich der

5

personen voers. te boeren, ter tyt thoe voldact geschyt sy luyt testament ofte leste wille tegenuoerdich, ende betaelt zyn schulden ende onschulden, doer my achtergelaeten. Voert soe hebbe ick een kynt, Margareta genoempt, twelck ick begheere ende wille hebben sal acht pondematen lands, van welck drie pondematen legghen op Holwarde meeden, gheheeten in Jellinghe marrhem, twee gras opt Meent worp, sampt die steed

10 by Jebbema huys, daer nu ter tyt Hume op woent, twee pondematen zaedtlands welcke Claes Pieters hiervoertyts in syn bruykinghe ghehadt heeft, ende een gras op Topsma worp. Welck lant voers. ick toelegghe myn kint, Margrete voers., ter tyt toe sy thoe buckueste gecomen is ende haer wel regeert, ende dat puyr uut gratie ende om Gods wil, van welcken oeck voerbenoemde landen sy usufructum sal hebben terstondt nae

15 myn doet. Ende alst kynt voers. thoe buckueste gecomen is als voers., disse voers. landen wederom thoe strecken thot ghelyke deelscip Aeltye, Rompk en Eet voers., als tot die rechten erven. Item oftet gheboerde dattet tkynt voers. off quaeme voer benoemde tyt voers., desghelyx allsoe [***]. Hierenboven legghe ick thoe tsulfst kint voers. fyftich goltgulden in reedt gelt, welcke peninghen my believet ghestelt te syn in

20 Sybrant Idzes handen, ter tyt oeck thoe dat kint tot voerbenoemde tyt gecomen sy, alsoe dat ick dat Sybrant voers. betrouwe van harten mede thoe te sien mit dat kint voers. Ende als bequaemer tyt neven tkint voers. omghekomen zy, alsdat Sybrant voers. opbrengghen sal summa van ontfangen peninghen voers., en tkindeke voers. ylyke profyt solde moeghen boeren van bruykinghe der peninghen voers., dat stelle ick tot moderatie ende redelyckheit Sybrants voers. Item desse vyftich goltgulden voers. sullen voeraff gaen, ende staen op te boren uut dat guet ofte renthe toe Medwert, eer

25 Margareta, myn suster, Aeltye, Rompk ende Eet voers. haer besproken renthen hierboven machtich sullen wesen the [***] tkint voers. middelder tyt daeraff quaeme [***] penninghen voersz. mede te strecken in [***].

30

Origineel (A) noch afschriften voorhanden.

Onvolledig afschrift: B (19de eeuw, naar A?). RAF, Collectie Murray Bakker, inv. nr 56, Copiarium p. 150-151.

150

1539 maart 14

Lyeuwe Peters zoon en zij vrouw Saepke Rinthie dochter

35

In den naeme Godes, amen.

Int jaer Ons Heeren duysent vyffhondert ende negen ende dertich, den vierthiensten dach in martio, onser alderglorioesten, doerluchtichsten ende onverwinlicxten heeren Caerle, doer godtlycker gratien ende voirsienicheyt van dier naeme die vyfte, gecoeren Romscher Keyser, altyt vermeerder des Rycxs, dat twintichste jaere zynre

40 keyserycke, van Castilien ende allen anderen zyn rycken dat vier ende twintichste, der XII^{er} indictien, hebben wy, Lieuwe Peters zoon ende Saepke Rinthie dochter, echteluyden, nu ter tydt wonachtich in den dorpe van Oldekercke in Tyetzercksteradeell,

gesont van lychamen, gaende ende staende, verstandich van onsen vyff synnen, anmerckende nochtans nyet zekerder te wesen dan den doot ende nyet onsekerder dan die ure des doots, met vryen willen ende voirbedachten moeden gemaict ende geordineert in des notarys ende naebescreven tuyghen, specyalycken op eenmael hiertoe
5 geroepen ende gebedden, onsen reciproech testament, laeste wille ofte donatie causa mortis, willende ende begerende dat tselve gehouden ende in alle zyne punten ende articulen geobserveert sall wordden nae gedaente eens testaments, codicils oft eenighe anders maeniere des laestens willens, zoet nae de rechten ende gemeenen usantie van desen lande van Vrieslandt beste stal ende effect mach sorteren ende hebben, schoen
10 dat in desen onsen testament reciproech, laeste wille oft donatie causa mortis al eenighe solemniteyte mochte ontbreecken, ende dat in manieren naebescreven.

In den eersten bevelen wy, Lyeuwe ende Saepke voirs., onsen zielen, als die nae de wille Goeddes van den lychaemen scheyden sullen, Godt almachtich, ende onse lychaemen des aerde, daer zy aff gecoemen zyn.

15 Voirder ordineren, maicken ende bespreken wy, voirn. Lyeuwe ende Saepcke, elcxandere van ons lancxtlevende dat gebruick, tocht oft usufructum van alle onse guederen, roerlycken ende onroerlycken, zynen leven lanck geduerende, alzo dat den lancxtlevende van ons, Lyeuwe ende Saepck voirs., in den gemeente beyder guederen sall blyven sitten nae den afflicheyte van den eersten van ons, Lyeuwe ende Saepck,
20 tot zynen lyffstondt toe, omme eerlycken den lanckstelevende van ons zynen nootdruffticheyt daeraff te hebben, sonder tegenseggen, oppositie oft contradictie van eenighe van onsen vrienden, sonder dat oick die lancxtlevende van ons van deselve guederen eenighe inventarys sal behoven te doen maicken, oft daeraff rekenschap ende reliqua yemande te doen. Ende dat op conditien ende manieren dat indyen ick,
25 voirn. Lyeuwe, nae de wille Goeddes eerst geraichte te sterven ende Saepcke, myn huysvrouwe, haer eerlyck holt ende nyet weder hylckte. Ende indyen zy weder eenen anderen man naem, zoe sullen myn guederen, roerlyck ende onroerlyck, terstont coemen ende verfallen opte Soete Naeme Jesus gilde bynnen Leuwairden, tot profyt van de rechte armen, denwelcken ick, voirn. Lyeuwe, mits desen instituere ende
30 maicke erffgenaemen nu als dan ende dan als nu. Ende oft ick, voirn. Saepke, geraichte te sterven voir myn man Lyeuwe voirs., zoe sal die voirgaende institutie stal hebben, ende sal voirn. Lyeuwe mette selve guederen moegen doen nae mynen overlyden ende doot, ende denselven laeten ende bespreecken daert hem gelieven ende goetduncken sal. Ende indyen by my, voirn. Lyeuwe, anders nae doot van Saepke, myn huysvrouwe, ghien testament, codicille ofte laeste wille gemaict wordde, soe ordineren,
35 institueren ende maicken wy, Lyeuwe ende Saepke voirs., onsen erffgenaemen tvoirs. gilde van de Soete Naeme Jesus tot alle onse guederen, roerlycken ende onroerlycken, als die by de lancxtlevende van ons achtergelaeten sullen wordden, alzo dat dolderman ende den gecommitteerden van denselven gilde dieselve onse guederen vry
40 sullen moegen adieren ende anfaeren sonder yemants contradictie, welverstaende nochtans dat indyen yemant van onsen naeste vruenden ende geslachten verarmden ende groetlycken behoeflich wordden, dat men dyen voer eenighe andere armen nae den qualiteyt van onssen achterlaetene guederen behulpich sullen wesen.

45 Ende want tselve des voirs. is, onsen testament, laeste wille oft donatie causa mortis is, twelck wy willen ende begeren in allen punten ende articulen onverbreckelycken onderhouden hebben als voirs. is, soe hebben wy, Lyeuwe ende Saepke voirs., tsamentlycken ende elcxs besonder gebedden Frans Sybe zoen Stans als een public, imperiael ende by den Hove van Vrieslant toegelaeten notarys, desen onsen testament,

laeste wille oft donatie causa mortis by geschrifte te stellen ende in een gemeen public forme te redigeren. Twelck ick, voirn. notarys, alzo gedaen heb ter bede voirs.

5 Ende om meerder vasticheyt dissers hebben wy, Lyeuwe ende Saepk voirs., tsamentlyck ende elcx besonder gebeden op eenmael ende ernstlycken hiertoe versocht ende gerequereert als geloefflycke tuygen metten voirn. notarys meesteren Johan Wersteneren ende Stephen Vos, advocaten in den Hove van Vrieslant, Buwa Wybrants, magister Jan barbier, Berndt Jans zoen goltsmit, Jacop boeckebinder ende
10 Johan Jans zoen schroer, alle woenachtich ende burghers bynnen Leuwairden, denwelcken wy, Lyeuwe ende Saepk voirs., tsamentlyck ende elcx besonder gebeden hebben desen met haeren handen ende naemen tonderscryven. Twelck wy, magisteren Johan ende Stephen, advocaten, Buwa, magister Jan, Berndt, Jacop ende Johan voirs. gedaen hebben, ter beede van Lyeuwe ende Saepk voirs. Ende ick, voirn. Lyeuwe, heb desen met myn eygen handt mede ondergescreven.

Actum Leuwarden, anno, mense, die, imperii et indictione quibus supra.

15 Ende want ick, voirn. notarys, hier by, over ende aen ben geweest ende by voirn. Lyeuwe ende Saepk voirs. samelycken mette voirs. tuygen gebeden, als tselve als voirseydt is geschiet is, soe heb ick tselve geprothocolleert ende by geschrifte gestelt, daeruyt gemaict dit tegenwoirdighe public instrument, trouwelycken ende oprecht by myn eygen hant gescreven, met myn signet, naemen ende notariaetshant ondergescreven ende bevesticht.
20

Anno, mense, die, imperii, indictione et loco quibus supra.

<Ondertekend, door de laatste twee onder hun zegels:>

Steph. Vos.
Buwa Buwama.
25 Meester Jan Lammers.
Wirsteneren.
Bernt Jan zoen.
Jacop Verbolt zoen.
Ick, Jan Jan soen, belye alst voirscreven.
30 Liewa Peter zoen.
Phrisius, notarius admissus, subscripsit.

35 *Origineel: A. GA Leeuwarden, Archief Ritske Boelema Gasthuis, inv. nr 356. Van de twee opgedrukte zegels onder papier nog aanwezig: 2 (37). In dorso, m.a.h.: Lyuwe Peters zoens testament. <M.a.h., 17de eeuw:> Testament van Lyuwe Pyters ende Saepck Rintie dochter, echteluiden te Oldekerck. 1539.*

Hessell Abinga

In den name des Heeren, amen.

In den jaere Onses Heeren duysent vyffhondert ende in den negen en dartighsten,
 5 den negenden dach des maents aprilis, heb ick, Hessell Abinga, bekennde der
 menselicker gebrecklickheydt ende der natueren cranchyedt, hoewael van lichaem
 noch reedlick starck, besorgende nochtans schier off morgen te bevellen, ende nu van
 sinnen ende verstandt wall wetende ende vernuftich genoegh, aenmerckende daer niet
 10 wissers is <dan> die doot ende niet onwissers dan die ure desselven, mit rype raedt,
 walbedochte ende versinde gemudt, myn leste wille, in tegenwoordigheydt der
 geloofweerdigen tuygen hyeronder geschreven, daertoe gherequireert ende gebeden,
 geordonneert, beschryven ende in een form stellen laeten, in manieren als naerfolget.

In den eersten bevele ick, Hessel voers., myn arme siele Godt den almachtigen,
 15 ende dat lichaem der aerde, te rusten te Huyssem voor dat Heyllich Cruys, ende
 bespreecke die kercken int Tremsuyrderdeell van Leeuwarden, die dan int getall vier
 off vyff syn, elck silver ende golt, ende die priesters derselviger kercken gewontlicke
 boeckinghe.

Ick bespreeck myn dochter Hylck, professide nonne toe Nycloester, die halve
 20 zaete toe Leckum daer Claes Nannes op woont, ende ghelt jaers toe huyer acht ende
 halff goutgl., daer die ander helffte Hylck Laeckes van toecompt, ende dat tot haer
 lyfstontd, ende nae hoer doot op hoer twee susteren, Wick ende Tyetke, oft derselver
 echte kynderen weeder te erfven.

Voert instituere ick voer erffgenaemen in myn affterlaetene goeden nae myn doot,
 25 replyck ende onreplyck, myn twee voers. dochteren Tietke ende Wyck, ende dat in
 nafolgende manieren. Int eerst will en ordinere ick dat soolanck als leeft myn
 huysfrow Jelck, dat Tietke ende Wick nae myn doot tesaemen sellen hebben ende
 gebruycken Aesgema state toe Cornium, buyten die veertien goltgl. die daerut gaet,
 und dat der oersaecten halven want ick mits desen myn huysvrouwe Jelck voers.
 30 Abinga staete te Huysum nae myn doot tot haer lyffstont bespreecke, maer nae die
 doot van myn huysvrou voers. sall Tyetke, myn dochter voers., die voerg. Aesgema
 state erflycke alleen hebben, ende dan zoe sall myn dochter Wick voers. erflicken ende
 ewichlicken hebben Abinghae state te Huysum. Voert soe sellen die twye voers.
 dochteren iure institutionis nae myn doot hebben ende tesaemen delen all wat daer van
 35 renthen, goeden, replyck ende onreplyck, schulden, cleynodien overblyft ende dat niet
 besproocken is, erflicken ende eeuwichlicken, ende alsoe alle lasten ende onschulden
 dragen ende betalen.

Ende hoewall ick grote oersaecke hebbe ende billick behoerde myn zoon Kempo
 Hessels gans verby te gaen ende te onterfven, want hy my ernstelicken mit zyn
 40 hylcken buyten myn wille ende raedt zeer vertoernt, ende daerenboven myn noch
 zwaerlicken iniurieert, gestuthet, vervolget, nae myn leven gestanden ende my myn
 leven solde hebben benomen, hadt ick niet gheflongen ende geweecken, so geve ick
 nochtans hem ende bespreecke uyt bermharticheydt und op hope van beteringe tot
 walfaert syner kinder ende uit vaderlicke liefde voor zyn legitima iure institutionis nae
 45 myn doot een state, hietende te Coldehoel, leggende toe Ferwert, ende daarmede sal
 hy uut voergeroerder oersaken ganslycken oft zyn ende niet meer hebben. Und ick will
 daerneffens ende ordineer dat hy noch yemants van zynentwegen toe eeuwigen tyden

die voers. state te versetten noch te verwisselen, te veranderen noch te vercoopen
macht hebben zall, dan aen zyn kinderen te erfven. Und ingevale dat zyn kinderen
storfven sonder echte kinderen, zoo wil ick dat die voers. state op niemants dan op
myn voers. twee dochteren, Tietke ende Wick, off derselviger kinderen erfven sal, tot
5 den eynde dat die voers. state in freemde handen niet fallen sal. Und ingevale zoe eene
van myn twee voers. dochteren sonder echte kinderen storfve, zoe wil ick dat disse
voers. landen ende goeden uut voergeroerder oersaecke nyet op myn zoon Kempo, dan
op die suster soo in leven blyfft off derselver kinder vallen ende erfven sellen.

10 Ick wil ende begeer dat men dysse myn leste uysterste wille als een doechdelick
testament holden sal, und ingevale of dit testament als een solen volcomen testament
nyet staen mochte oft anders in zyn solemniteyten deficieerde, zoe wil ick nochtans
dattet als een codicil, leste wil ofte nuncupatyff testament ofte andere gyfthyngen zoe
uut oersaecke des doots geschiet, oft alst anders allerbest nae den rechten staen oft
craft und effect hebben mach, staen ende craftich wesen sall. Ende will dat tselve van
15 myn erfven ende legatarien by verboertnisse des rechts, prouffytten ende forndeels zoe
hem uut dit testament compt, onverbruchlyck achterfolget ende gehouden hebben,
applicerende die helffte der voers. prouffytten off erffdeels den keyserlicke fiscael,
ende die ander helffte die gehoersaeme institueerde erfven, in allen anderen punten
nochtans dit testament even vast te blyven.

20 Ick maecke tot executeurs van myn leste wille den ernstvesten ende walgeleerden
meester Hector van Hoexuier, Peter van Deeckema, des keyzers Hoffgerichts in Vries-
lant raetsheeren, ende Taecke van Ryngae, biddende zeer vruntlickten denselvige zy
doch dat om mynentwille doen ende den last der execution annemen willen.

25 Hyrby zyn geweest die eerbaere mannen meester Henrick Ludolffs, pastoer van Ol-
dehoef te Leuwarden, meester Geert van Campen, heer Jelt Thomas zoen, prebendarii
aldaer, Dominicus Pybe zoen, burgemeester, Taco van Rynga, Henrick Pieters zoen
ende Henrick schoenmaecker, als tuygen daertoe geroepen ende ghefordeert, diewelc-
ke alle ick hebbe gebeden om dit myn testament met hoer handen te onderscryven.
Twelck wy, voers. tuygen, alsoe doer bede des voerg. testatoers hebben gedaen. Und
30 ick, Henrick Pieters zoon, alsoo ick zelfs niet scryven en kan, heb ick gebeden den
voers. pastoor om dit voor my te onderscryven.

Unde tot meerer diesses testaments vestichydt heb ick, Hessel Abinga voers.,
meester Henrick, pastoer, ende Dominicus Pybe zoon, burgemeester, gebeden om dit
voers. testament mit hoer gewoontlick segel te besegelen ende roborieren. Twelck wy,
35 Henricus und Dominicus voers. alsoe, und ick, Henrick voers., doer bede van Henrick
Pieters zoen hebben gedaen.

Op jaer, dach, maent ende als bovengescreven.

Onder stont gescreven: Christi sacerdos Gerardus Campensis subscripsit. Jelto
Thome fabri subscripsit. Taecke Ryngae subscripsit. Ick, Heynrick schoemaecker, lye
40 ende ken als voers. Henricus Ludolphi ad petitionem Henrici Petri subscripsit,
Henricus Ludolphi. Ende noch stont ondergescreven: Dominicus Pybonis rogatus
sigillavit.

Het principaele waer geschreven in pampier, met tweye groene overgedekte
zegelen.

45 *Origineel (A) niet voorhanden.*

Afschriften: B (17e eeuw, naar A?). Provinciale Bibliotheek van Friesland te

Leeuwarden, Collectie Handschriften, Hs. Doys, II p. 137-138. Opschrift: Copie van Hessel Abbinga testament. - C (18e eeuw, waarschijnlijk naar B). RAF, Archief Familie Van Beyma thoe Kingma, inv. nr 2113, p. 137-138.

5 *In B is de lettercombinatie ck herhaaldelyk weergegeven als tk, hetgeen in de editie stilzwijgend is verbeterd.*

152

1539 april 24

Sibbel, weduwe van Simon

In dnaeme Godes.

10 Int jaer der saliger gheboerten Ons Heeren Jhesu Christi duysent vyffhondert ende negen ende dertich, opten XXIII dach aprilis. Ick, Sibbel Simons weduwe, gesont van lichaem ende weetich van verstandt, bedenckende dat ons allen inghestaldt es te sterven, hoeual dtyt des stervens onseker, heb ghemaect ende make mits^a deesen myn testament, hetzy solem off nuncupatyff, off codicil ende dispocicie mynre goeden nae myn dood, uellende dat tselfde in sulcker voirs. manieren effe<c>t sal sorteren als

15 alderbest nae recht ende gewoente deser landen int alderfavorabelt stal mach hebben. Int eerst bespreke ick God almachtich, Marie, die suyver moeder Ons Heeren Christi, ende alle Godes heylighen myn siel, ende myn lichaem te rusten in der aerden toe Baium, ende bespreeck myn heylighe patroon Sinte Vyt toe Leeuwarden toe tymmeringe al myn gherechticheyt wan dat halve huys dat myn salighe man Jacob

20 aldaer besproken heeft, ende ick tot myn leven den huyer daeraff ontfanghe, zoe my principalick den meeste part toekomt.

Ende bespreke toe Leeuwerden toe dSoete Naem Jhesus misse seventhiendehalve stuyvers renten uut die steden in Sint Jacobsstraet in dvoirs. stad daer Alydt, Hans Seuerts weduwe, ende Pieter, haer soen, op tymmert hebben.

25 Item bespreeke worder Doed, myn wetlyke dochter, professydt non toe Munckebaium, twee goltguldens jaerlicxe renten tot haer noodtruft, duerende haer leven, uut Johan snyders stede, naest Joest Willems soens huys in dHoechstraet toe Lewerden. Ende nae haer dood sal tvoirs. convent van Bayum deselfde renten eeuylck ende erfghelyck hebben ende ghebruycken, ghelyck all myn andere goeden die int selve

30 testament niet specificceert sent, soe ick tselfde cloester in crachte deesen erfgenaem make ende constituere wan alle myn naeghelaten^b goeden, ter oersake dat Doed, myn voirs. eenighe dochter, neet wan haer vaeders noch myn goeden int voirs. cloester heeft ghebracht, ende tvoirs. convent my in alle lasten ende crancten hulp ende assistentie heeft ghedaen ende noch daechlix doet. Ende myn cleren sullen myn vrunden hebben, soeals ick in myn versterven ofte crancheyt sal ordonneeren. Ende zoe ick

35 van huys ende camere noch uutstaende hebbe, bespreke ick deselfde penningen tvoirs. convent, indien ic aflivic uorde sonder daer eet anders aff te disponieren.

Ende want ic dese myn testament, laeste uille ofte dispositie mynre goeden steed, fast ende onverbrekelic uel onderhouden hebben, heb ick als tughen hiertoe gheroepen

40 ^a B: mist.

^b In de marge.

ende ghebeden, dit woer my met hoere segelen ende hantschriften tbevestighen, twelck alsoe ter ernstigher bede ende versoecke wan my by meester Dirck, pastoer toe Oesterletens, meester Douwe, pastoer te Weelsryp, heer Johannes, pastoir toe Uensum, heer Pieter, pastoir te Baium, Dominicus Pybe zoen, grietman, Melle Uebe zoen,
5 rechter van Baerdradeel, ende Feyke Heerke zoen is gheschied.

Actum anno et die ut supra.

Oick hebbe ick, Sibbel, ordineerd ende ordonnere mits^a desen dat het gelt, comende van dkamer by my verkoft, bedragende dartich goltguldens, sal imploieerd uerden tot tymmeringe van een nye stoelt in Baium opt nonnenchoer.

10 Actum ende ter bede bevesticht als boeven.

Ende es tprincipael bevesticht met een signet, ghedruct in groenen wasse, daeronder ghescreven staet: Theodoricus subscripsit. Noch met eenen opghedructen segel in groenen wasse, daeronder ghescreven staet: Dominicus Pibonis rogatus sigillavit. Ende met noch eenen segele in groenen ghedructen wasse, daeronder ghescreven staet:
15 Meester Dominicus Petri. Ende es noch onderghescreven aldus: Johannes Doesborch, curatus in Winsum, protestor manu mea propria pro sigillo ut supra. Dominicus Pybe zoen, ter bede van voirs. Melle ende Feyke, heb dit oick verteykent. Petrus, curatus in Baium, protestor manu propria, pro sigillo subscripsit.

20 Ghcollationeert metten principalen, ende accordeert van woerde te woerde metten selven, by notaris apostolyck ende imperiael, by den Hove van Vrieslant gheadmitteert, onderghescreven,

<ondertekend:>

J. de Keerberghen, notarius.

Origineel (A) niet voorhanden.

25 *Afschrift: B (16de eeuw, door notaris J. de Keerberghen, naar A). GA Leeuwarden, Archief Ritske Boelema Gasthuis, inv. nr 355. Opschrift: Copie. In dorso (= f. 2^v): Copia van testament van Sibbel Symons weduwe.*

153

1539 april 28

Douwo Wythyes en zijn vrouw Em

30 In nomine Domini, amen.

Int jeer dusent vyffhundert nyoeghen <e>nde trytich, dsdeys voer den nestlesten aprilis, anmerkende ic, Douwo Wythyes, dat naet sykere is dan dy daedt, ende naet onsykere dan dyoe stondt, steed ende manier des daedis, weerom is van need hem te veruachtighien alle tyden in alle steeden, om dan te voerkommen alle impedimenten,
35 beletzelen doer welck tverstandt ende reedlicheit behyndert ende vertyoesteret mocht werde, om te disponerien, tordinerien, te beschicken datjen deerma will ney syn daedt

^a B: mist.

5 schyden habba, soe hab ick, Douwo voorn., mey graeter nersticheit, vermoeghen ende wyten, by gesonde lyff, zinn, fry ende upsette wille ende voordachte reed mecket myn testament nuncupatyff, leste wille, schickenisse, ordinerighe ende twyleggher tusschen myn bern Wytthyen, Meylen, Merck, myn zennen, ende Eeuwen, myn dochter, om schort, gescheel tusschen hyarum mocht ryse ney afflywinghe myns, welck tot detriment ende schaedt hyare zieels, eere, lyffs off gueds mucht wessa, te verhoeden, als in maneren neyscⁿ.

Eerst myn ziel befell ic in Goedis handen, ende myn licham ter eerde, ney alle christelycke maneren, soet gewoentlyck is.

10 Oerst ingevall ic, Douwo, eer Emme, myn echte zydt, tbodt Goeds vervolde, soe schill Emm dat huus ende steed ende fyouwer kwgers ende een acker boulant uuter zeta deer wy nu bywennie, habba ende bruuka her lyffsstonde, mey den nordera nye eyndt van uus schura ende mey den solder int ny huus, sonder enighe heer myn erffg. deerfan te jaen, mer ney her daedt datjen dat my toekumt, weer an myn erffg. D^es-
15 gelycx off ic, Em, eer Douwen storff, soe schill Douwo syns lyffsstonde berra jeerlix sex phs.g. uut dae zeta te [...]ste van myn [...]t dat jonghe Peter nu ter tyt bywennet off bruuckt, unde ney zyn daed weer an myn erffⁿ.

Myn erven meckye ic, Douwo, toe myn gueden, myn kynden Wytthyen, Meylen, Merck, myn zennen, ende Ewen, myn dochter, ytlyck in portie hyarum toedeeld van
20 my als neyscⁿ, alsdat Wytthye, myn jeldste zinn, schill habba teferra uuth tweer horn.g. rente uut dyoe zeta deer Claes Lamberts up plygha te wennyen, uuth Douwo camp, aldeer lidzende, ende dat vermits des off ic, Douwo, van Wytthye moers gueden, roerlyck off onroerlyck, dat ic nochtant naet wytt, mocht genoetet er ontansen hebbe, ende deermey schill hee aff wessa off he van sulcx enighe
25 riochticheyt muchte hebbe. Voertmeer schill Wytthye hebbe acht roeden waldlandt, lidzende toe Rothna, Claes Euwis nestlandet an die westerzyda, ende fyouwer jerden meeden, endae dat huus deer Jacop smitt Ytzuns in wennet, unde dat tredde part van dat huus deer Pieter pelsier in wennet, an die weste igg deer ic, Douwo, nu wennye, oersaek off Wytthe nu ter tyt in huusinghe ende holt soe folckommelyck naet deeld
30 weer, want hy fulla holtis by myn wille ontansen ende houwen het uuth myn holt. Item Wytthya schill jetta habba ffyouwer deymodt lants in Aestersinghera ffyeldt.

Meyle schil habba dat nye huus buten tPadt, ende den helfft van dyoe zeeta landis deer ic, Douwo Ytzuns, bywennye, fan die faenschedinghe an die meedtschettinghe, ende den helfft
35 van trya roeden landis min een fiaern in myns moers zeeta, ende den helfft van trya roeden min en fyarn deer Peter wever wennet, ende deertoe dat holt datter is an die zuderazyda buten den Heemslaet, mey den helfft van dat holt datter steet an die norderzyda buten den norder Heemslaet, ende jetta den helfft van tredteen roeden alder meeden buten dae Gaest, unde den helfft van vyff deymodt deer Jan Gerrits plyga te wennyen, ende een hael deymodt int Gerlanth, ende den helfft van
40 oerhael roede wallandt, ende twae roeden alder meeden min en fiarn, affkommende van Bernke Tyebbis.

Merck schil habbe dat huus, hoff, schuura, beyde bregghen, mey tholt binne dam, ende den helfft an die norderazyda den nordera Heemslaet, ende den helfft van myn zeta deer ick wenny, uuth dae faenschedinghe an die meedtschettinghe, ende den
45 helfft van trya roeden lants min en fiarn in myn moers zeeta, ende helfft van trye roeden lants min een fiarn deer Pieter wever wenneth, ende den helfft van trettien roede lants buten der Gast, ende den helfft van vyff deymot lants der Jan Gerrits plygha te wennyen, ende een haelf mod int Garlanth, ende den helfft van oerhael roede

waldlandt, ende twae roeden alder meeden min en fyarn, affkommennde van Berncke Tyebbis.

5 Eeuw, myn dochter, schil habba dat huus upper Gaest, ende dat land van die meedtschuttinghe mey dae Gaest an den zudera Gaestslaet, ende dat holt dat my toecompt up myn moers zeta, ende twae medt toe Santhuisim, ende oerhael deymodt up die Uuterdycken, unde dat huus deer Reynert wenneth, ende een roede lants nest her Meynen ney Emme daedt.

10 Item soe hwae dat van uus, Douwen off Emm, oederen verlywet, de sal hadde toe gebruyck syn lyffsstondt dae caepede landen, te wyten een deymod in Aldagae int Garlandt, unde twae roeden alder meeden buten die Gaest by Emme XIII roeden.

Item myn patroen Sint Benedicts jou ic fyouwer phs.g., unde Hascherconvent tweer g., ende den aermen II phs.g.

15 Item off der emmen mynre vorscⁿ erffgenaemen dit als vorscⁿ is, naet wolde neygaen ende effterfolgie, die schil toejnst den willighe mede erffg. miste ende verberdt hebbe den derde part zyns erffs.

Item Marck, myn jonxte zen, die schill hoede myns ende Emmis jeerwanden. Item want Emm verleten hett in jenwirdicheydt der orkenen neyscⁿ her geriochticheit fan dae fyouwer roeden alder meeden in Wytthye Jaens uutganck, soe jou ic, Douwo, Wytthyen jetta, myn zin, daesulfste fyouwer jerden meeden toe dae oera fyouwer jerden, vallende up da acht roeden wallandt vorsc. Des schill Wytthya hoede Wytthye zyns alfaeders jerwandt, ende schyll uuth ende aff wessa als vorscⁿ, by pena vorscⁿ. Ende jou Emmen weer en derfoer sulcx geriochticheit myn deel in de grondt van dae twae roeden alder meden, by Emme XIII roeden gelegen. Ende aeck jou ic her myn deel van dyoe pondsmeta meeden in Haschera fyoldt ende dae roede by her Meynen, toe her lyffsstondt. Item Euw, myn dochter, schill hoede hers almoeders Euwis jeerwandt.

25 Dit vorsc. is myns, Douwens vornoomdt, lesta wille ende dispositie off alst alderbest hete mey, ende will sulcx steedich ende fest halden habba, annulleriende, casseriende ende revoceriende all dat van my disponeret ende ordineret mocht wessa hyrfoermals. In weerheed dessis dus geschiet, heb ic hyrtoe roepen ende gebeden orkenen her Joannem Arler, myn pastor toe Rothna, unde her Meynardum Meynis, pastoer up Rosterhauula ende decken in Scoeterlant, Otten Annis ende Joannem Feddis.

30 Ende om meerder kennisse der weerheit dus schyden ende festicheit dissis, soe hab ic, Joannes Erler, myn signet, soe ic anders geen seghel gebruycke, ende ic, Meynardus als vorsc., myn sygel, ende ic, Joannes Feddis, myn gewoontlycke hant hyronder stelt voer uussellfs ytlyck ende uus mede orkene Otten vorscⁿ, allis ter beede Douwens vorscⁿ.

D<e>s jeers ende deys ut supra.

<Ondertekend, door de laatste twee bij de zegels:>

40 Johannes Feddonis ut supra subscripsit.
Johannes Arler ut supra subscripsit.
Meynardus Meynardi subscripsit.

45 *Origineel: A (hand van Johannes Feddonis). RAF, Archief Familie Van Sminia, inv. nr 488. De twee opgedrukte zegels verloren. In dorso: Het testament van Dowe Wyettes.*

Druk: a. OFO II, nr 373.

Peer Epo zoon a Bosum

In nomine Domini, amen.

In den jare Ons Heren Jesu Christi dusent vyfhundert negen ende dertich, indic-
 5 tione duodecima, den negensten dach septembris, omtrent drie uuyren nae middach,
 pontificatus domini Pauli pape tertii anno quarto, imperii Karoli quinti anno vicesimo
 primo electionis, is in tegenwoirdicheit van my, notaris publyck, ende tughen onder-
 screven persoonlick constitueert geweest die vheste ende vrome Peer Epo zoon a
 10 Bosum, noch gesundt van lichame ende woll by zynen verstande. Om sekere articulen
 to adderen ende verclaren by zynen testamente ende codicille voirtys by hem gema-
 ket, heeft hy noch begeert to ordineren dissen tegenwoirdighen codicillen, ende heeft
 dselve ordineert in forma nascreven.

In den yrsten heeft Peer Bosum voirs. dat testament van datum den XV^{en} dach julii
 anno acht ende dertich ende den codicille van datum den XXIII^{en} octobris in den jare
 15 acht ende dertich voirs., by hem ordineert ende gemaket, ende by hande van my,
 notaris nascreven, bevestighet, confirmeert ende van waerden gehalten, willende noch
 dselve machtich to zyn in allen articulen, salf nascreven.

Item vorder heeft Peer Bosum voirs. ordineert ende will ingevalle Werp, zyn zoon,
 serven mochte sonder echte kynderen achter to laten, dat zyn erfscip van landen ende
 20 renthen, zo groot ende cleyn als hy van Peer, zyn vader voirs., ontfanghen sall na
 inhouden zyn leste wille ende oick den scheydinghe ende deelschap die hy tusschen zyn
 twee kynderen gemaict heeft, ende by zyn ende meyster Edo Walckema zyn pastoirs
 handen onderscreven is, sall geven ende erflick bliven by dat vorndeel, in zyn
 testament voirs. ordineert, ende altyt erven ende vervallen gelyck dat vorndeel voirs.
 25 zo tselve in zyn testament ende codicill voirs. breder verclairt is.

Item angaende den artikel van den yrsten codicille voirs., begennende: 'Item vorder
 in gevalle of het gebuerde dat zyn broders kynden in tocomenden tyden den bair etc.',
 verclairt Peer Bosum voirs. ende will dat dieghene die in den gevalle voirs.
 30 Wlbetsma^a ende dat forndeel voirs. yrst ontfangen sal, dat hy dat huys op Wlbetsma
 statten sal temmeren, allen na inhouden den codicille voirs. Ende indien die
 penningen, comende van Walte huys in den artikel mentioneert, niet genoich waren
 totten temmeringhe voirs., sal hy uuyt zyn eygen gueden vervollen, zoe dat thys op
 Wlbetsma zo guet worde als Walte huys voirs., ende tselve oick to hieten Walte huys.

Item heeft Peer Bosum voirs. noch ordineert ende will dat indien enich van zyn
 35 nacomelingen opten welcken dat forndeel voirs. comen sall, in den Hoghen Rade
 mochte gecoren worden, dselve een huys sal mogen huyren ende wonen dair zyn
 officium valt, zolanghe zyn officium duyrt. Nochtans sal hy dat huys ende forndeel
 voirs. effenwell in eren holden, na inhouden den testamente ende codicille voirs., ende
 40 sal oick zyn oltste kyndt opten welcken tforndeel behoirt to comen, in dat huys ende
 forndeel mitterwoon stellen, alles na ordinantie den testamente voirs. Ende sal dair-
 toboven gehalten zyn dat forndeel voirs. to verbeteren mit twintich golden florenen
 renthen an gueden landen, ende dselve an dat forndeel erflick to bliven, na inhouden
 den ordinantie dair op gemaict, ende dat by verboorte van dat forndeel voirs. Ende

^a *Hierna in B: statten.*

tselve niet an zyn kynderen to comen dan uuyt zyn grade to gaen an denghenen die dair naest to ware geweest indien sulcke persoon niet geweest hadde. Ende consenteert Peer Bosum mede dat in tyden van oirloghe die besitter van dat forndeel voirs. in der stad ofte anders tot zyn believen sal moghen wonen, zolanghe dat oirloch duyrt ende
5 niet langher, om zyn huys ende guedt to berghen ende uuyter weer to maken dat ment niet barnen mach.

Item heeft voirs. Peer Bosum noch gegeven ende ordineert an dat forndeel voirs. den grote coperen fysell ofte mortier mit zyn tobehoeren, dat warmbecken, ses tennen
10 coppen, het lawoir, den uuytgesneden puyster mit zyn wapen, die mesken test ende alle mesken blakers, mitten sulweren furcktiens die men besicht totten groningen ginber, ende dergelyck den yseren capell, mitten yseren braetspitten ende braedpannen.

Item angaende den twee golden ringhen mitten schonen saffier dair dat testament voirs. van vermelt, estimeert Peer Bosum voirs. op sess ende feertich gouden gulden
15 buten dat maeckloen. Ende indien dselve verloren mochten worden, will Peer voirs. dairvoir weder gemaict hebben een signetryngh ende een ander schoon ringh, die wairdich zullen wesen sess ende feertich gouden gulden, ende dselve altyt by dat forndeel to bliven, na inhouden den testamente.

Item angaende tgene dat Peer Bosum voirs. den armen besproken heeft, dat will hy verdubbelt ende noch eens zo groet zyn, omdattet vorndeel voirs. nu verbetert
20 wordt. Ende wil dairtoboven uuyt dat forndeel voirs. gegeven hebben allen armen menschen die op Guede Vrydach zullen comen staen, sitten ofte leggen tusschen Sneker Noorderpoort ende Spitaler kerck, elck een scheysgeswegh jairlix om Godis wille, voir den zielen van Pier voirs. ende zyn salighe wyf ende allen nacomenden, ende disse artikel machtich to zyn, al wairt oick dat Werp voirs. kynderen creghe.

Dit is noch codicille van Peer Bosum voirs., twelck hy begeert ende will by zyn
25 erfgenamen onderhouden hebben, ende gelyck machtich zyn als dat principael testament ende yrste codicille voirs.

In kennisse van desen heeft Peer Bosum voirs. gebeden my, notaris publyck onder-
30 screven, hyrvan to maken een ofte meer instrument ofte instrumenten in behoirlicke forma. Ende zyn hyr mede to gebeden als tughen die weerdighe welgeleerde heeren meester Edo Walckema, pastoir in Bosum, meester Funger Syrsma, burger in Boolsuert, meester Aggo^a, secretarius, meester Chrysostomus ende Bruyn Hero zoon, burgers in Sneeck.

Ende Peer Bosum voirs. als testatoir, meester Edo, meester Funger ende meester
35 Aggo voirs. als tugen, hebben dit mit hoeren signetten bevestiget, ende meester Chrysostomus ende Bruyn voirs. mit hoere handen bevestiget.

Actum Sneeck, ten huysen van Bruyn voirs., anno, die et mense, pontificatu en imperio prescriptis.

<n.m. 9> Et ego, Wilhelmus filius Cyriaci Buwalden, clericus Traiectensis dio-
40 cesis, sacris apostolica et imperiali auctoritatibus notarius publicus, per Concilium Phrysie specialiter admissus, quia ordinationi huiusmodi codicillorum omnibusque et singulis aliis dum sicut premittitur fierent et agerentur, una cum prenominate testibus presens interfui, eaque sic fieri scivi, vidi et audivi ac in notam sumpsi, ideo presens publicum instrumentum, manu mea propria conscriptum, exinde confeci et in hanc

45 ^a *Hierna in B: Broersma.*

formam redegi, signoque et nomine meis solitis et consuetis signavi atque subscripsi, in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum, specialiter requisitus atque rogatus.

<Ondertekend:>

5 Meester Chrysostomus Meylama.
Brun Heris zoen Aldzma subscripsit.

<Boven de zegels:>

Pier Bosum subscripsit.
Edo Walikama subscripsit.
10 Funger Syrsma subscripsit.
Aggo Broersma subscripsit.

Origineel: A. GA Leeuwarden, Oud Stadsarchief, Charters (niet in Singels), inv. nr 32. Perkament. In het notarismerk het devies: Unicuique quod suum est. Van de vier uithangende zegels nog aanwezig: 1 (90), 3 (40), 4 (2). Volgens B was het origineel mit vier signetten verzegelt.

15 *Afschrift: B (gelijktijdig, door dezelfde notaris als A). GA Leeuwarden, Archief Familie Battaerd, inv. nr 43. Perkament. In de aanhef zijn maand, dag en uur niet ingevuld.*

155

1539 september 13

Gheert, vrouw van Anscke Renick zoen

20 In nomine Domini, amen.
Anno duysent vyffhondert neghen en dartich, den dartiensten dach septembers, heb ick, Gheert, Anscke Renick zoen echte huysfrouw, overghedacht dat wy al versekeret sinnen omme toe sterwen, nochtans niet wetende wanneeret God believeen sall, doere alsulcks heb ick, hoewal cranck ende swack van lichaem, meer ghesondt van sinnen
25 ende verstandt, gheordineert ende laeten besc. myn testament, codicill ofte hlaeste wille, in allebeste form soe sulcks nae den rechten ofte ghewoente sold moeghen gheschien, om alle schortinghe ende twyst tuschen myn erffgenaemen toe verhoeden, in manieren als naesc.
Int eerst bevele ick God almachtich myn arme ziell ende die aerde dat lichaem.
30 Ende bespreeck den rechten huysarmen in Franiker om Gods wille in myn uutfaerdt, maenstondt ende alle jaerstonden, tot vyff jaeren, elcke tyt een halve tonne rogge, welcke Anscke ende myn kynderen tsaemen sullen hoeden.
Voert bespreeck ick Anscke voers. tot lieffghifte thalve huys dat ick op nu be-
woene, overmits dat Anscke den voers. huys seer heft verbetert in decken, solderen,
35 mueren, wallen ende dierghelycken, ende meest met syn penningen is betaeldt. Ende des soe sall Anscke myn drie kynderen wederom keren elck tien goldtgl.
Voert instituier ick ende maeck mitz desen Gheertzen, Aeff ende Pietrick, myn drie dochteren, ghelycke erffgenaemen in alle myn naeghelatenen gueden, roerlick ende

onroerlick, die in tyde van myn versterven by my bevonden sullen worden, uutgheseydt nochtans legaten ende forndelen voerbesc., ende oeck dat Pietrick, myn jonckste dochter, soevoel toevoeren uut sal hebben als Gheertzen ende Aeff van my in hoer bernsen hebben ontfanghen, ende alsdan myn ghuederen voers. ghelyck ende tsaemen
5 toe deelen, by raed ende hulp van ghuede hluyden indien sie niet overeen consten draghen.

Des alles torconde hebben wy, heer Aeltzo Nicolai, Cornelius Wattze zoen, Sander Doye zoen, Reyner Yds zoen, Lauken Epe zoen, als thuyghen hiertoe gheropen, ter begheerte ende consent van Gheert Anscks voers., onse ghewoentlicken hantschryften
10 die schryven connen hieronder gestelt.

Op jaer, maendt, dach soe voersc. is.

Excopieeret ende compt overeen van uordt tot uordt met syn originael, per Aeltzonen Nicolai, vicarium Franekerensem. Ende stondt aldus onderghesc.: Aeltzo Nicolai, vicarius in Franiker, voer my ende voer Reyner Yds zoen ende Lauken Epe
15 zoen, die niet sc. connen, hlye ende bekenne soe voers. is. Item ick, Sander Doye zoen. Hitzum.

Origineel (A) niet voorhanden. Was volgens B geschreven door Aeltzo Nicolai, vicaris in Franeker.

Afschrijven: B (16de eeuw, naar A). RAF, Archief Nedergerecht Franeker, inv. nr 44, f. 330'. Opschrift: Copia. In dorso (= f. 331^v), m.a.h.: Geert ende Anske vergadering. - C (16de eeuw, door P. Buytendyck (?), naar B). Ibidem, f. 347. Opschrift: Copia copiae.

156

1539 december 3

Tiedt, weduwe van Simon Henrycks

In nomine Domini, amen.

Int jaer Ons Heren vyfthienhondert ende negen ende dartich, den darden dach
25 decembris, soe heb ick, Tiedt, salyghe Simon Henrycks afterlaten weduwe, hoewell cranck ende teeder van lichaem, nochtans sterck ende well begryppelyck van verstandt, owegheleyt de sekerheyt des doets ende die onsekerheyt die ure des doets, om te vermyden alle scortynghe, twyst ende twedracht die nae myn doet soude
30 moeghen rysen twysken deerfgenaemen, als kinderen ende kinskinderen off anders, gemaect myn testament ende laeste wille. Ende will off dit teghenwoerdyghe testament nae strenheyt des rechts als een solemne testament niet mochte staen offe stall hebben, dattet nochtans stall sall hebben als een testament nuncupatyf off codycill off als anders alderbest nae die rechte staen mach, in manieren hiernae gescreven.

Int eerste soe befeel ende bespreeck ick God almachtich myn naeckende siell in
35 syn handen, ende myn lichaem te rusten by Sinte Michiell, myn patroen, toe Harlinghen in die kerck, by Simon, myn salyghe man, ende Aelke, myn salyghe dochter. Item vorwart voer myn legerstoell bespreeck ick myn patroen Sinte Michiell een golden lb. groet.

Item ick bespreeck ende maeck die priesteren in Harlinghen voer myn afterdaden
40 thien jaerdeell, toe deelen als toe Harlinghen in die kerck gewoentlick is. Soe sullen

sy my daervoer holden in de beede. Item ick bespreeck noch meer die pastoer, heer Johannes, ende heer Alle, vicarius, ende heer Reyner, praebendarius, elck een golden gulden eens, ende heer Wlke, junior vicarius, ende heer Taede, praebendarius, elck een halff goltgulden.

5 Item ick bespreeck die arme ellendyghe huysaeten binnen Harlinghen twee last rogge. Den eenen last sal men deelen in dat eerste ende selfde jaer terstondt nae myn doet, ende die ander last rogge sal men deelen dat jaer daernaevolgende. Ende by eelcke last rogge een halff tonne butter. Item noch bespreeck ick die arme huysaeten
10 binnen Harlinghen twe grauwe lakenen tot cledinghe, elcken jaer een toe deelen terstondt nae myn doet. Ende ick will dat dese vers. aelmissen, als rogge, butter ende laeken, sal geadministriert ende uutgedeylt worden van Gysbert, myn olste soen, by raed syn ander broers, Jan ende Dirck, in manieren als voers. is. Item noch meer bespreeck ick all myn daghelyxe cleren die arme luyden binnen Harlinghen, met all dat linwerck daer toe myn lyff hoert, als hemden ende hoefdoeken, ende desen sal men
15 geven die arme wyven, op die Kerckewech woenende ende daeromtrent.

Item ick bespreeck die barfoete broers binnen Lewert een tonne hamburgher bier. Item ick bespreeck Sinte Anna c[loester] binnen Lewert oeck een tonne hamburgher bier. Item ick bespreeck die nye nonnen binnen Lewerden, daer broer Gysbert pater van is, een tonne hamburgher bier ende twe golde g. an gelt tot timmerynghe ende
20 verbeteringhe haer cloester. Item ick bespreeck die susters toe Oeghecloester een tonne hamborgher bier ende elcke suster een paer wegghen. Item ick bespreeck die susters van Sygerswolde een tonne hamborgher bier. Item ick bespreeck myn suster Tryn, daer woent toe Beetleheem by Lewerden, drie goltgulden an gelt, daer sy huer een nye kap om coepen sall, ende [een]^a tonne hamburgher bier toe vermakynghe der
25 ghemeene susters in dat conwent.

Item ick bespreeck ende maeck Gysbert, myn olste zoen, ende Ansck, myn olste dochter, elck hondert goltgulden an gelt. Ende dese twehondert goltgulden sullen Gysbert ende Ansck toevoeren uut hebben, buyten hoeren eerfschip ende deelscip, daerom dat sy alduslang gheen renten noch goeden van my hebben gehadt, anders dan
30 hoer vaders goeden.

Item ick bespreeck Jan ende Dirck, myn jonxte twee soenen, elck toe hebben twee van den besten bedden ende elck vier dekenen ende elck acht slaepplaeken, ende by dese bedden sullen sy hebben elck acht oercussens van die beste die in huys zyn. Item ick bespreeck noch meer Jan ende Dirck elck acht tinnen platielen, suaer ontrent
35 tusken die ses ende acht pont, ende elckx ses mostervaeten ende elck twe^b soltvaeten ende elck twe silver lepelen van die alderbeste, ende noch elck twe ketelen ende elck twe potten. Item all dese legaeten ende bespreekynghe daer ick, Tyedt vers., dien ick Jan ende Dirck gemaect heb, sullen Jan ende Dirck vers. salf ende heell hebben toevoeren uut, buyten hueren eerfschip ende deelscip, daerom dat sy noch onbegeven
40 zyn ende niet gehylicht zyn.

Item ick bespreeck noch Jan, myn middelste zoen, een golden rynck, daer een wyngaert in is, met een slechte boeghell, ende Dirck, myn joncxte zoen, een golden rynck die driemaell om gaet. Item ick bespreeck Ansck, myn dochter, een golden rinsck met een paerll, ende noch een cleyne rynck. Item ick bespreeck Neel, Gysberts

45 ^a Door afbrokkeling van het papier weggevallen aan het eind van de regel.

^b Hierna nogmaals: mostervaeten ende elck twe.

wyff, een golden rynck <met> een slechte boeghell, noch met een cleyne rynck.

Item vorwarts tot all myn goeden, hier niet specyficiert ende mentioneert, als land, huysen, sand, steeden, renthen off pachten, golt, silver, fluweell ende laeken, ende all in all alst nae myn doet befonden sall worden ende ick aefterlaete, instituer ick ende
5 maeck erven myn kinderen, gelyck alst nae die successie ende recht toebehoert. Ende noch meer soe institueer ick ende set myn vier kintskinderen die overgebleven zyn van myn salyghe dochter Aelke, in die steed ende plaetze hoeren salyghe moeder Aelcke, dat sy alsoe veell eerffscip van myn goeden sullen hebben gelyck off huer moeder Aelke salyghe ghedachtenisse leefde, dat is onder huer vieren een paert, alsoe als een
10 van myn anderen kinderen.

Dit is myn testament ende laeste wille, ende will dat dit tzwoerdyghe testament ofte laeste wille aldus stall sall hebben ende onferbreecklick^a van myn kinderen ofte kinskinderen dese myn laeste wille niet onderhouden will, die sal syn eerffscip verfallen zyn, ende syn eerff van zyn deell ende eerffscip will ick dan dat sullen hebben die
15 rechte armen binnen Harlinghen

Des te orkunde heb ick, Tyedt, salyghe Simon Hendricks aftergelaeten weduwe voers., geroepen ende gebeden tuyghen ende orkunden dese myn laeste wille den eerwaerdyghen heer Johannes, pastoer toe Harlinghen, Inte Janke zoen, scepen der stad Harlinghen, dese myn testament ende leste wille over my toe besegelen ende met
20 hueren hant toe befestyghen. Daer wy, heer Johannes, pastoer, ende Inte voers., besegelt ende ondergescreven hebben om beede wille Tyedt verscreven. Ende noch om meerder vesticheyt soe heb ick noch geroepen ende <gebeden> heer Alle, vicarius in Harlinghen, Sibren Waling zoen, binnen Harlinghen burghemeester, Goslick Schelte zoen ende Lyuwe Borryt zoen dese myn testament ende leste wille met hueren
25 handt onder toe scriven. Dier wy, heer Allert, Sibren ende Lyuwe vers., alsoe <hebben> gedaen om beede wille Tyedt vers. Ende soe ick, Goslick vers., selfs niet ken scriven, heb ick gebeden heer Allert voer my tonderscriven. Dier ick, Allert, alsoe gedaen heb voer myselfs ende om beede wille Goslick vers.

Int jaer ende dach als vers.

30 *Origineel (A) niet voorhanden.*
Afschrift: B (16de eeuw, zelfde hand als nr 134 B en 136 B, naar A). GA Leeuwarden, Archief Bestuurders Sint-Jobsleen, inv. nr 18, f. 15^r-16^r.

^a Hier lijkt bij het afschrijven een en ander overgeslagen, waarschijnlijk iets in de trant van: onderhouden sall worden. Ende wie.